

ปัญหา - เฉลย

ข้อสอบ - ข้อเขียน

(๒๕๔๒ - ๒๕๖๖)

ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ ๑

เล่ม ๑

เก็บทุกรายละเอียด ที่จำเป็น
เก็บทุกประเด็น ที่สำคัญ
เก็บไว้ทุกความต้องการ เพื่อคนพิเศษเช่นคุณ

เหมาะสำหรับนักศึกษาพระอภิธรรม
ชั้น มัชฌิมอภิธรรมิกะตรี

ใช้เป็นคู่มือประกอบการเรียน
ทบทวนเรื่องที่เรียนแล้ว
เตรียมตัวสอบ

พิมพ์ครั้งที่ ๑ (๑/๒๕๖๐)	จำนวน ๑๐๐ เล่ม / ชุด
พิมพ์ครั้งที่ ๒ (๒/๒๕๖๐)	จำนวน ๗๐ เล่ม / ชุด
พิมพ์ครั้งที่ ๓ (๑/๒๕๖๑)	จำนวน ๑๕๐ เล่ม / ชุด
พิมพ์ครั้งที่ ๔ (๒/๒๕๖๑)	จำนวน ๑๕๐ เล่ม / ชุด
พิมพ์ครั้งที่ ๕ (๑/๒๕๖๒)	จำนวน ๑๕๐ เล่ม / ชุด
พิมพ์ครั้งที่ ๖ (๒/๒๕๖๒)	จำนวน ๑๕๐ เล่ม / ชุด
พิมพ์ครั้งที่ ๗ (๑/๒๕๖๓)	จำนวน ๑๕๐ เล่ม / ชุด
พิมพ์ครั้งที่ ๘ (๑/๒๕๖๔)	จำนวน ๑๕๐ เล่ม / ชุด
พิมพ์ครั้งที่ ๙ (๑/๒๕๖๕)	จำนวน ๑๕๐ เล่ม / ชุด
พิมพ์ครั้งที่ ๑๐ (๒/๒๕๖๕)	จำนวน ๑๕๐ เล่ม / ชุด
พิมพ์ครั้งที่ ๑๑ (๑/๒๕๖๖)	จำนวน ๑๕๐ เล่ม / ชุด
พิมพ์ครั้งที่ ๑๒ (๑/๒๕๖๖)	จำนวน ๑๕๐ เล่ม / ชุด
พิมพ์ครั้งที่ ๑๓ (๑/๒๕๖๗)	จำนวน ๑๕๐ เล่ม / ชุด

รวบรวมโดย

พระมหาพิชิต รตินฺธโร ป.ธ. ๙ / ๒๕๕๖

อภิธรรมบัณฑิต รุ่นที่ ๕๙ / ๒๕๖๕

สพพทาน์ ฐมมทาน์ ชินาติ	ธรรมทาน ย่อมชนะทานทั้งปวง
สพพสรส์ ฐมมรโส ชินาติ	รสแห่งธรรม ย่อมชนะรสทั้งปวง
สพพรติ์ ฐมมรติ ชินาติ	ความยินดีในธรรม ย่อมชนะความยินดีทั้งปวง
ตณฺหกุขโย สพพทุกุขํ ชินาติ	ความสิ้นไปแห่งตัณหา ย่อมชนะทุกข์ทั้งปวง

คำชี้แจง

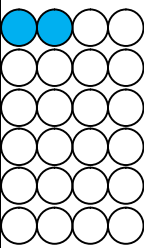
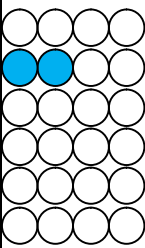
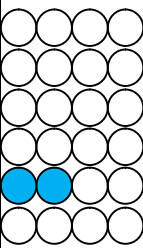
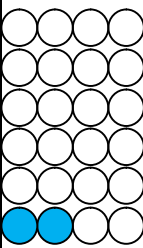
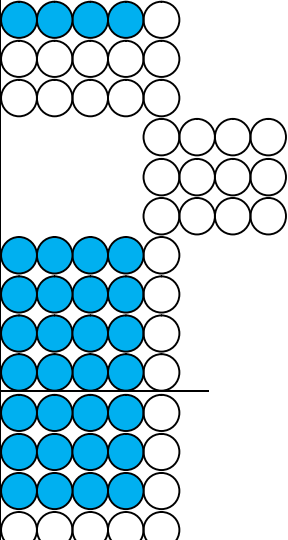
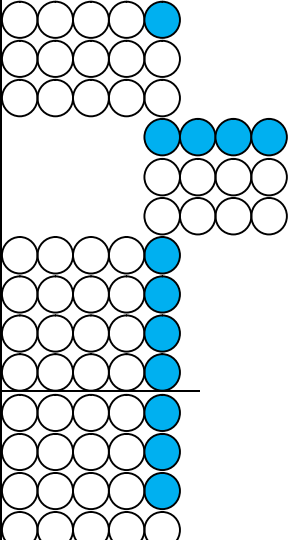
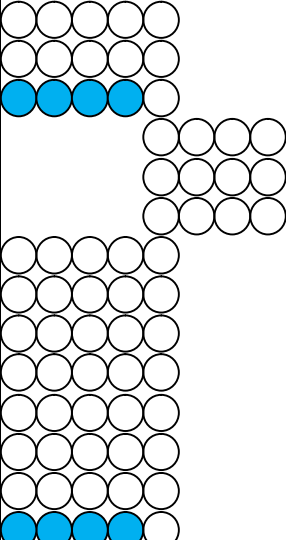
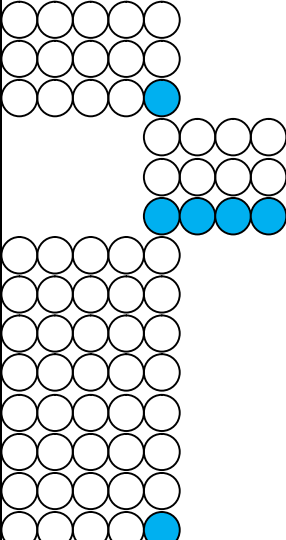
สรุปข้อสอบชุดนี้ (ปี ๔๒ - ๖๖) แบ่งเนื้อหาออกเป็น ๓ เล่ม คือ

เล่ม ๑	ข้อสอบข้อเขียน (วันแรก)	
	วิธีสังคะ	(ปริจเจทที่ ๔)
	ภุมิ - ปฏิสนธิจตุกกะ	(ปริจเจทที่ ๕ เล่ม ๑)

เล่ม ๒	ข้อสอบข้อเขียน (วันหลัง)	
	กรรม - มรณุปปัตติจตุกกะ	(ปริจเจทที่ ๕ เล่ม ๒)

เล่ม ๓	ข้อสอบสัมภาษณ์	
	วิธีสังคะ	(ปริจเจทที่ ๔)
	ภุมิ - ปฏิสนธิจตุกกะ	(ปริจเจทที่ ๕ เล่ม ๑)
	กรรม - มรณุปปัตติจตุกกะ	(ปริจเจทที่ ๕ เล่ม ๒)

คำถาม คำตอบเรื่องเดียวกัน ในแต่ละภาคเรียน อาจมีต่างกันบ้างเล็กน้อย
การพิมพ์ อาจมีผิดพลาด ตกหล่นบ้าง ต้องขออภัยไว้ ณ โอกาสนี้

ทวตฺตีส สุขปฺญมฺหา	ทวาทโสเปกฺขกา ปรี	สุชิตกรียโต อฏฺฐ	จ สมฺภินฺติ อฺเปกฺขกา
 มก.สัม.โส. 2	 มก.สัม.อุ. 2	 มก.สัม.โส. 2	 มก.สัม.อุ. 2
อัปฺปนาชวณะ 32	อัปฺปนาชวณะ 12	อัปฺปนาชวณะ 8	อัปฺปนาชวณะ 6
			

ทวตฺตีส สุขปฺญมฺหา

ทวาทโสเปกฺขกา ปรี

(หน้า 27)

สุชิตกรียโต อฏฺฐ

จ สมฺภินฺติ อฺเปกฺขกา.

หลังจากที่ มหากุศลญาณสัมปยุตตโสมนัสชวณะ ๒ ดวง ดับลงแล้ว
อัปฺปนาชวณะ ๓๒ ดวง (คือ มหัคคตกุศลโสมนัส ๔ มัคคโสมนัส ๑๖
ผลเบื่องต่ำโสมนัส ๑๒) ย่อมเกิดขึ้น

หลังจากที่ มหากุศลญาณสัมปยุตตอุเบกขาชวณะ ๒ ดวง ดับลงแล้ว
อัปฺปนาชวณะ ๑๒ ดวง (คือ มหัคคตกุศลอุเบกขา ๕ มัคคอุเบกขา ๔
ผลเบื่องต่ำอุเบกขา ๓) ย่อมเกิดขึ้น

หลังจากที่ มหากริยาญาณสัมปยุตตโสมนัสชวณะ ๒ ดวง ดับลงแล้ว
อัปฺปนาชวณะ ๘ ดวง (คือ มหัคคตกริยาโสมนัส ๔ อรหัตตผลโสมนัส ๔)
ย่อมเกิดขึ้น

หลังจากที่ มหากริยาญาณสัมปยุตตอุเบกขาชวณะ ๒ ดวง ดับลงแล้ว
อัปฺปนาชวณะ ๖ ดวง (คือ มหัคคตกริยาอุเบกขา ๕ อรหัตตผลอุเบกขา ๑)
ย่อมเกิดขึ้น

ปริจเฉทที่ ๔

ข้อ ๑ - ๔ (วันแรก)

วิธีสังกะ

๑. จงแปลบาลีดังต่อไปนี้ (ออกสอบปี 49).....หลักสูตรหน้า 19)
 อติมหันต์ มหันต์ ปริตต์ อติปริตตยเจติ ปญจทวาร
 มโนทวาร ปน วิภูตมวิภูตยเจติ จธา วิสยปฺวตฺติ เวทิตพฺพา.

ตอบ แปลบาลี ดังนี้.....พึงทราบวิสยปวัตติ ๖ อย่าง
 ในปัญจทวาร มีดังนี้ คือ.....

๑. อติมหันตารมณฺ คือ อารมณฺที่มีจิตตักขณะ มีจำนวนมากเหลือ
 นับตั้งแต่การปรากฏแห่งอารมณฺในปัญจทวาร
๒. มหันตารมณฺ คือ อารมณฺที่มีจิตตักขณะ มีจำนวนมาก
 นับตั้งแต่การปรากฏแห่งอารมณฺในปัญจทวาร
๓. ปริตตารมณฺ คือ อารมณฺที่มีจิตตักขณะ มีจำนวนน้อย
 นับตั้งแต่การปรากฏแห่งอารมณฺในปัญจทวาร
๔. อติปริตตารมณฺ คือ อารมณฺที่มีจิตตักขณะ มีจำนวนน้อยที่สุด
 นับตั้งแต่การปรากฏแห่งอารมณฺในปัญจทวาร

สำหรับในมโนทวาร มีดังนี้ คือ.....

๑. วิภูตารมณฺ คือ อารมณฺที่ปรากฏชัด ในทางใจ
๒. อวิภูตารมณฺ คือ อารมณฺที่ไม่ปรากฏชัด ในทางใจ

๒. จงแสดงวิสัยปวัตติ์ฐฐะ ในปัญจทวารและมโนทวาร
 มาตามลำดับ (ไม่ต้องบอกความหมาย) (58).....หน้า 20)

ตอบ วิสัยปวัตติ์ฐฐะ มี ๘ อย่าง

ในปัญจทวาร มีดังนี้ คือ

๑. อติมหันตารมณ ๒. มหันตารมณ ๓. ปริตตารมณ ๔. อติปริตตารมณ

ในมโนทวาร มีดังนี้ คือ

๑. อติวิภูตารมณ ๒. วิภูตารมณ ๓. อวิภูตารมณ ๔. อติอวิภูตารมณ

๓. จงแปลบาลีดังต่อไปนี้ (45, 51, 54, 57, 59)

อติมหนฺตํ มหนฺตํ ปริตฺตํ อติปริตฺตญฺเจติ ปญฺจทวารเ

มโนทวารเ ปน อติวิภูตํ วิภูตมวิภูตํ อติอวิภูตญฺเจติ

อฏฺฐธา วิสยปฺปวตฺติ เวทิตพฺพา.

ตอบ แปลบาลี ดังนี้.....พึงทราบวิสัยปวัตติ ๘ อย่าง

ในปัญจทวาร มีดังนี้ คือ.....

๑. อติมหันตารมณ คือ อารมณที่มีจิตตักขณะ มีจำนวนมากเหลือ

นับตั้งแต่การปรากฏแห่งอารมณในปัญจทวาร

๒. มหันตารมณ คือ อารมณที่มีจิตตักขณะ มีจำนวนมาก

นับตั้งแต่การปรากฏแห่งอารมณในปัญจทวาร

๓. ปริตตารมณ คือ อารมณที่มีจิตตักขณะ มีจำนวนน้อย

นับตั้งแต่การปรากฏแห่งอารมณในปัญจทวาร

๔. อติปริตตารมณ คือ อารมณที่มีจิตตักขณะ มีจำนวนน้อยที่สุด

นับตั้งแต่การปรากฏแห่งอารมณในปัญจทวาร

สำหรับในมโนทวาร มีดังนี้ คือ.....

๑. อติวิภูตารมณ คือ อารมณที่ปรากฏชัดมาก ในทางใจ

๒. วิภูตารมณ คือ อารมณที่ปรากฏชัด ในทางใจ

๓. อวิภูตารมณ คือ อารมณที่ไม่ปรากฏชัด ในทางใจ

๔. อติอวิภูตารมณ คือ อารมณที่ไม่ปรากฏชัดมาก ในทางใจ

๔. คำว่า วิสยัปวัตติ หมายความว่าอย่างไร (50, 52, 55, 56, 58, 60)

ตอบ คำว่า วิสยัปวัตติ หมายความว่า ความเป็นไปแห่งอารมณ์ในทวาร ๖ และที่พ้นจากทวาร ๖

๕. ให้แสดงจำนวนวิสยัปวัตติ ในวิถีมุตตจิต และในวิถิจิต ว่ามีเท่าไร อะไรบ้าง ไม่ต้องแสดงความหมาย (52, 55, 56, 60).....หน้า 20)

ตอบ จำนวนวิสยัปวัตติในวิถีมุตตจิต มี ๓ อย่าง คือ

๑. กรรมอารมณ์ ๒. กรรมนิมิตอารมณ์ ๓. คตินิมิตอารมณ์

วิสยัปวัตติในวิถิจิต มี ๖ หรือ มี ๘ คือ

มี ๖ คือ

๑. อติมหันตารมณ์ ๒. มหันตารมณ์
๓. ปริตตารมณ์ ๔. อติปริตตารมณ์
๕. วิภูตารมณ์ ๖. อวิภูตารมณ์

มี ๘ คือ

๑. อติมหันตารมณ์ ๒. มหันตารมณ์
๓. ปริตตารมณ์ ๔. อติปริตตารมณ์
๕. อติวิภูตารมณ์ ๖. วิภูตารมณ์
๗. อวิภูตารมณ์ ๘. อติอวิภูตารมณ์

๖. วิสยัปวัตติในปัญจทวาร มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง

จงแสดงมาพร้อมความหมาย (44, 47, 50)

ตอบ วิสยัปวัตติในปัญจทวาร มี ๔ อย่าง คือ

๑. อติมหันตารมณ์ หมายความว่า ปัญจอารมณ์ที่มีวิถิจิตเกิดขึ้นได้มากที่สุด จนครบ ๗ อย่าง
๒. มหันตารมณ์ หมายความว่า ปัญจอารมณ์ที่มีวิถิจิตเกิดขึ้นได้มาก มีเพียง ๖ อย่าง
๓. ปริตตารมณ์ หมายความว่า ปัญจอารมณ์ที่มีวิถิจิตเกิดขึ้นได้น้อย มีเพียง ๕ อย่าง
๔. อติปริตตารมณ์ หมายความว่า ปัญจอารมณ์ที่มีวิถิจิตเกิดขึ้นได้น้อยที่สุด
กล่าวคือมีแต่เพียงภวังคจลนะเท่านั้น

๗. จงยกคาถาสังคหะ ที่แสดงการสรุปจำนวนวิถิจิตในปัญจทวาร
มาทั้งบาลีและคำแปล (53, 56).....หน้า 23)

ตอบ คาถาสังคหะ ที่แสดงการสรุปจำนวนวิถิจิตในปัญจทวาร ทั้งบาลีและคำแปลดังนี้
 วิถิจิตตานิ สตุเตว จิตตูปปาทา จตุทุทส
 จตุปณฺณาส วิตุถารา ปญฺจทวารเ ยถารหิ.

แปลความว่า

วิถิจิตทั้งหลายในปัญจทวาร ตามสมควรแก่ทวารและอารมณ์แล้ว

มี ๗ เท่านั้น (คือ ปัญจทวาราวชชนะ ๑ ปัญจวิญญาณ ๑ สัมปฏิจชนะ ๑
 สันตึรณะ ๑ โวฏฐัพพะ ๑ ชวนะ ๑ ตทารัมมณะ ๑)

วิถิจิตเหล่านั้น เมื่อว่าโดยการเกิดขึ้นแล้ว มี ๑๔ ครั้ง (คือ.....

ปัญจทวาราวชชนะ เกิด ๑ ครั้ง

ปัญจวิญญาณ ดวงใดดวงหนึ่ง เกิด ๑ ครั้ง

สัมปฏิจชนะ เกิด ๑ ครั้ง

สันตึรณะ เกิด ๑ ครั้ง

โวฏฐัพพะ เกิด ๑ ครั้ง

ชวนะ เกิด ๗ ครั้ง

และตทารัมมณะ เกิด ๒ ครั้ง)

วิถิจิตเหล่านั้น เมื่อว่าโดยพิสดารแล้ว มี ๕๔ (คือ กามจิต ๕๔ นั่นเอง)

๘. ให้แปลบาลีคาถาสังคหะ ดังต่อไปนี้ (46).....หน้า 23)

วิถิจิตตานิ สตุเตว จิตตูปปาทา จตุทุทส
 จตุปณฺณาส วิตุถารา ปญฺจทวารเ ยถารหิ.

ตอบ แปลความว่า..... (ตอบเหมือนข้อ ๗)

๙. การจำแนกอารมณ์ว่าเป็นอธิกฺขุระ อิกฺขุมัชฌัตตะ หรืออนิกฺขุระนั้น
 อาศัยเครื่องจำแนกก็อย่าง อะไรบ้าง (50).....หน้า)

ตอบ การจำแนกอารมณ์ว่าเป็นอธิกฺขุระ อิกฺขุมัชฌัตตะ หรืออนิกฺขุระนั้น
 อาศัยเครื่องจำแนก ๕ อย่าง คือ

๑. มัชฌัตตบุคคล คือ บุคคลชั้นกลาง	๒. วิปากจิต
๓. ทวาร	๔. อารมณ์
	๕. กาล

๑๐. จงแสดงพระบาลีและคำแปล ที่แสดงการสรุปจำนวนวิถิจิต
ในกามชนมโนทวาร (50).....หน้า 25)

ตอบ แสดงพระบาลีและคำแปล ที่แสดงการสรุปจำนวนวิถิจิต ในกามชนมโนทวาร ดังนี้
วิถิจิตตานิ ตีเณว จิตตูปปาทา ทเสริตา
วิตุถาเรน ปเนตเถก- จตตาลีส วิภาวเย.

แปลความว่า

พึงกล่าวได้ว่า ในกามชนมโนทวารนี้ มีวิถิจิตเพียง ๓

(คือ มโนทวาราวชชนะ ๑ ชชนะ ๑ และตทารัมมณะ ๑)

วิถิจิตเหล่านั้น เมื่อว่าโดยการเกิดขึ้นแล้ว มี ๑๐ ครั้ง (คือ.....

มโนทวาราวชชนะ เกิด ๑ ครั้ง

ชชนะ เกิด ๗ ครั้ง

และตทารัมมณะ เกิด ๒ ครั้ง)

ส่วนวิถิจิตเหล่านั้น ว่าโดยพิสดารแล้ว ย่อมแสดงได้ว่า มี ๔๑ ดวง

(คือ กามจิต ๔๑ เว้นทวิปัญญาญาณจิต ๑๐ และมโนธาตุ ๓)

๑๑. จงแปลคาถาสังคหะที่แสดงถึงจำนวนอัปปนาชชนะ ที่เกิดต่อจากมหากุศล
และมหากิริยาชชนะ ว่าโดยธรรมาธิฐาน ดังต่อไปนี้ (52, 55, 57).....หน้า 27)

ทวตฺตีส สุขปฺญมฺหา ทวาทโสเปกฺขกา ปรี

สุขิตฺตฺกิริยโต อฏฺฐ จ สมฺภนฺติ อฺเปกฺขกา.

ตอบ แปลคาถาดังนี้

หลังจากที่ มหากุศลญาณสัมปยุตตโสมนัสชชนะ ๒ ดวง ดับลงแล้ว

อัปปนาชชนะ ๓๒ ดวง (คือ มหัคคตกุศลโสมนัส ๔ มัคคโสมนัส ๑๖ ผลเบื่องต่ำโสมนัส ๑๒)
ย่อมเกิดขึ้น

หลังจากที่ มหากุศลญาณสัมปยุตตอุเบกขาชชนะ ๒ ดวง ดับลงแล้ว

อัปปนาชชนะ ๑๒ ดวง (คือ มหัคคตกุศลอุเบกขา ๕ มัคคอุเบกขา ๔ ผลเบื่องต่ำอุเบกขา ๓)
ย่อมเกิดขึ้น

หลังจากที่ มหากิริยาญาณสัมปยุตตโสมนัสชชนะ ๒ ดวง ดับลงแล้ว

อัปปนาชชนะ ๘ ดวง (คือ มหัคคตกิริยาโสมนัส ๔ อรหัตตผลโสมนัส ๔) ย่อมเกิดขึ้น

หลังจากที่ มหากิริยาญาณสัมปยุตตอุเบกขาชชนะ ๒ ดวง ดับลงแล้ว

อัปปนาชชนะ ๖ ดวง (คือ มหัคคตกิริยาอุเบกขา ๕ อรหัตตผลอุเบกขา ๑) ย่อมเกิดขึ้น

๑๒. จงแสดงคาถาสังคหะ ที่แสดงถึงจำนวนอัปนาชวนะ ที่เกิดต่อจากมหากุศล และมหากิริยาชวนะ ว่าโดยธรรมเนียมฐาน ทั้งบาลีและคำแปล (53).....หน้า 27)

ตอบ แสดงคาถาสังคหะ ที่แสดงถึงจำนวนอัปนาชวนะ ที่เกิดต่อจากมหากุศล และมหากิริยาชวนะ ว่าโดยธรรมเนียมฐาน ดังต่อไปนี้

ทวตฺตีส สุขปุณณมหา	ทวาทโสเปกขกา ปรี
สุขิตกิริยโต อฏฺฐ	ฉ สมฺโณติ อุเปกขกา.

แปลความว่า..... (ตอบเหมือนข้อ ๑๑)

๑๓. จงแสดงอัปนาชวนะ ที่เกิดต่อจากมหากุศลญาณสัมปยุตตโสมนัสชวนะ ๒ มหากุศลญาณสัมปยุตตอุเบกขาชวนะ ๒ พร้อมทั้งยกหลักฐานบาลีมาแสดง ให้เห็นด้วย (ไม่ต้องแปล) (46, 49).....หน้า 27)

ตอบ อัปนาชวนะ ที่เกิดต่อจากมหากุศลญาณสัมปยุตตโสมนัสชวนะ ๒ มี ๓๒ ดวง คือ มหัคคตกุศลโสมนัส ๔ มัคคโสมนัส ๑๖ ผลเบื่องต่ำโสมนัส ๑๒

อัปนาชวนะ ที่เกิดต่อจากมหากุศลญาณสัมปยุตตอุเบกขาชวนะ ๒ มี ๑๒ ดวง คือ มหัคคตกุศลอุเบกขา ๕ มัคคอุเบกขา ๔ ผลเบื่องต่ำอุเบกขา ๓

ดังมีบาลีหลักฐานแสดงว่า ทวตฺตีส สุขปุณณมหา ทวาทโสเปกขกา ปรี.

๑๔. จงแสดงอัปนาชวนะ ที่เกิดต่อจากมหากุศลญาณสัมปยุตตโสมนัส ๒ และมหากิริยาญาณสัมปยุตตโสมนัส ๒ (43).....หน้า 27)

ตอบ อัปนาชวนะ ที่เกิดต่อจากมหากุศลญาณสัมปยุตตโสมนัส ๒ มี ๓๒ คือ โสมนัสรูปกุศล ๔ โสมนัสมัคค์ ๑๖ และโสมนัสผลเบื่องต่ำ ๑๒ และที่เกิดต่อจากมหากิริยาญาณสัมปยุตตโสมนัส ๒ มี ๘ คือ โสมนัสรูปกิริยา ๔ และโสมนัสอรหัตตผล ๔

๑๕. วิธีสังคหะ และประวัติสังคหะ หมายความว่าอย่างไร (51, 58).....หน้า 40, 35)

ตอบ

วิธีสังคหะ หมายความว่า การสงเคราะห์การเกิดขึ้นโดยลำดับติดต่อกันเป็นแถว
ของจิต เจตสิก รูป

ประวัติสังคหะ หมายความว่า การรวบรวมความเป็นไปแห่งจิต เจตสิก ในปฏิสนธิกาล
และประวัติกาล รวมทั้งภูมิและบุคคล ตามสมควร

๑๖. คำว่า วิธี เมื่อว่าโดยทวารและวิญญานแล้ว มีกี่อย่าง (45, 46).....หน้า 37, 19)
คืออะไรบ้าง ให้ยกหลักฐานบาลีขึ้นแสดงด้วย ไม่ต้องแปล

ตอบ คำว่า วิธี เมื่อว่าโดยทวารแล้ว มี ๖ อย่าง คือ

๑. จักขุทวารวิธี	๒. โสตทวารวิธี	๓. ฆานทวารวิธี
๔. ชิวหาทวารวิธี	๕. กายทวารวิธี	๖. มโนทวารวิธี

เมื่อว่าโดยวิญญานแล้ว มี ๖ อย่าง คือ

๑. จักขุวิญญานวิธี	๒. โสตวิญญานวิธี	๓. ฆานวิญญานวิธี
๔. ชิวหาวิญญานวิธี	๕. กายวิญญานวิธี	๖. มโนวิญญานวิธี

ดังมีหลักฐานบาลี ดังนี้

จ วธิโย ปน จักขุทวารวิธี โสตทวารวิธี ฆานทวารวิธี ชิวหาทวารวิธี กายทวารวิธี
มโนทวารวิธี เจติ ทวารวเสน วา

จกขุวิญญานวิธี โสตวิญญานวิธี ฆานวิญญานวิธี ชิวหาวิญญานวิธี กายวิญญานวิธี
มโนวิญญานวิธี เจติ วิญญานวเสน วา

ทวารปุปตตะ จิตตปุปตติโย โยเซตพพา.

๑๗. คำว่า ขณะ หมายความว่าอย่างไร (48, 58).....หน้า 39)

และแสดงอายุของจิต เจตสิก รูป

ตอบ คำว่า ขณะ หมายความว่า ช่วงระยะเล็กน้อยที่สุด จะหาอะไรมาเปรียบเทียบกับมิได้
และ อายุของจิต เจตสิก รูป ดังนี้คือ

มีขณะเล็ก (อนุขณะ) อยู่ ๓ ขณะ คือ อุปาทักขณะ ฐิตีขณะ ภังคักขณะ

(เกิด ตั้งดับ) เป็นอายุของจิต เจตสิก ดวงหนึ่งๆ

อายุของรูป มีอายุเท่ากันกับจิตที่เกิดขึ้นแล้วดับไป ๑๗ ดวง หรือ ๕๑ ขณะเล็ก

๑๘. จงแสดงอายุของนามและรูป ในขณะทั้ง ๓ นั้น ว่ามีความต่างกันอย่างไร (48)

ตอบ อายุของนามและรูป ในขณะทั้ง ๓ นั้น มีความต่างกันตรงที่ฐิติขณะ คือ..... (หน้า 39)
 ฐิติขณะของนาม มี ๑ ขณะ
 ส่วน ฐิติขณะของรูป มี ๔๙ ขณะ
 สำหรับอุปาทักขณะ และภังคักขณะนั้น มี ๑ ขณะเท่ากัน

๑๙. คำว่า วิถี หมายความว่าอย่างไร (45)

ในปรมัตถธรรมทั้ง ๔ นั้น ปรมัตถธรรมไหนเป็นวิถีได้ (หน้า 39)

ตอบ คำว่า วิถี หมายความว่า การเกิดขึ้นโดยลำดับติดต่อกันเป็นแถว
 ของจิต เจตสิก รูป ชื่อว่า วิถี
 ในปรมัตถธรรมทั้ง ๔ นั้น จิต เจตสิก รูป เป็นวิถีได้

๒๐. จงแสดงความหมายของคำต่อไปนี้

๑. ขณะ

๒. ภวังคจิต

๓. อติตถาวังค์

๔. ภวังคจลนะ

๕. ภวังคุปัจเจทะ

(50, 60).....หน้า 39, 45)

ตอบ แสดงความหมายของคำต่าง ๆ ดังนี้

๑. ขณะ หมายความว่า ช่วงระยะเล็กน้อยที่สุด จะหาอะไรมาเปรียบเทียบกับมิได้

๒. ภวังคจิต หมายความว่า เป็นจิตที่มีประจำตัวของสัตว์ทั้งหลายในภพหนึ่งๆ

ในภุมิ ๓๐ ภุมิ (เวณิสัญญusstตภุมิ) นั้น ได้แก่ ภวังคจิต ๑๙ ดวง ซึ่งมียารมณเป็นกรรมอารมณ กรรมนิมิตอารมณ หรือคตินิมิตอารมณ เป็นภวังค์ที่เป็นไปอยู่ตามปกติ ยังไม่เกี่ยวข้องกับวิถี แต่ประการใด

๓. อติตถาวังค์ หมายความว่า เป็นภวังค์ที่ผ่านไประหว่างที่ปัญจารมณ (ทางปัญจทวาร) หรือ อารมณ ๖ ที่เป็นปัจจุบันนิปผันนรูป ๑๘ (ทางมโนทวาร) ที่เกิดขึ้นแล้ว แต่ยังไม่ปรากฏ ในปัญจทวาร หรือในมโนทวาร

๔. ภวังคจลนะ หมายความว่า เป็นภวังค์ที่หวนไหวด้วยอำนาจปัญจารมณ (ทางปัญจทวาร) หรือ อารมณ ๖ ที่เป็นปัจจุบันนิปผันนรูป ๑๘ (ทางมโนทวาร) ที่มาปรากฏในปัญจทวาร หรือในมโนทวารแล้ว

๕. ภวังคุปัจเจทะ หมายความว่า ตัดกระแสภวังค์

ที่เรียกว่า ภวังคุปัจเจทะนั้นเพราะเหตุว่า การเกิดขึ้นของภวังคจิต คือภวังคจลนะดวงที่ ๒ นั้น เกิดขึ้นได้เป็นครั้งสุดท้าย ก่อนที่จะเป็นวิถีจิตในวิถีหนึ่งๆ ฉะนั้น จึงเรียกว่า ภวังคุปัจเจทะ

๒๑. มโนทวารวิถี หมายความว่าอย่างไร (59).....หน้า 59)

ตอบ มโนทวารวิถี หมายความว่า การเกิดขึ้นโดยลำดับ ติดต่อกันเป็นแถว
ของจิต เจตสิก ทางใจ

๒๒. ตทภูตติกมโนทวารวิถี เป็นวิถีอย่างไร มีกี่วิถี อะไรบ้าง (59).....หน้า 59)

ตอบ ตทภูตติกมโนทวารวิถี เป็นกามชวนมโนทวารวิถี
ที่เกิดขึ้นต่อจากปัญจทวารวิถีโดยตรง มี ๔ วิถี คือ
๑. อตัตถคคณวิถี ๒. สมุหคคณวิถี ๓. อัถถคคณวิถี ๔. นามคคณวิถี

๒๓. สุปินวิถี มีกี่ประเภท คืออะไรบ้าง (58).....หน้า 103)

ตอบ สุปินวิถี มี ๑๒ ประเภท คือ

๑. อติวิภูตารมณวิถี	ตทารัมมณวาระ	ที่ไม่มีมือตติภวังค์
๒. อติวิภูตารมณวิถี	ชวณวาระ	ที่ไม่มีมือตติภวังค์ และ ไม่มีอาคันตภวังค์
๓. อติวิภูตารมณวิถี	ชวณวาระ	ที่ไม่มีมือตติภวังค์ แต่ มีอาคันตภวังค์
๔. วิภูตารมณวิถี	ชวณวาระ	ที่ไม่มีมือตติภวังค์ และ ไม่มีอาคันตภวังค์
๕. วิภูตารมณวิถี	ชวณวาระ	ที่ไม่มีมือตติภวังค์ แต่ มีอาคันตภวังค์
๖. อวิภูตารมณวิถี	โฏฐัพพนวาระ	
๗. อติอวิภูตารมณวิถี	โมฆวาระ	
๘. อติวิภูตารมณวิถี	ตทารัมมณวาระ	ที่มีมือตติภวังค์
๙. อติวิภูตารมณวิถี	ชวณวาระ	ที่มีมือตติภวังค์ แต่ ไม่มีอาคันตภวังค์
๑๐. อติวิภูตารมณวิถี	ชวณวาระ	ที่มีมือตติภวังค์ และ มีอาคันตภวังค์
๑๑. วิภูตารมณวิถี	ชวณวาระ	ที่มีมือตติภวังค์ แต่ ไม่มีอาคันตภวังค์
๑๒. วิภูตารมณวิถี	ชวณวาระ	ที่มีมือตติภวังค์ และ มีอาคันตภวังค์

๒๔. อัปปนาชนมโนทวารวิถี มีกี่วิถี คืออะไรบ้าง (52, 53, 55).....หน้า 105)
 เมื่อว่าโดยวิสัยปวัตติแล้ว มีกี่อย่าง และจัดเป็นวาระอะไร (57, 58, 59)

ตอบ อัปปนาชนมโนทวารวิถี มี ๗ วิถี คือ

๑. อาทิกัมมิกฌานวิถี	๒. ฌานสมาปัตติวิถี
๓. ปาทกฌานวิถี	๔. อภิญญาวิถี
๕. มัคควิถี	๖. ผลสมาปัตติวิถี
๗. นิโรธสมาปัตติวิถี	

วิสัยปวัตติของวิถีเหล่านี้ มี ๑ คือ

อติวิภูตารมณ	(ตามนัยอรรถกถาและฎีกา) หรือ
วิภูตารมณ	(ตามนัยอภิธรรมมัตถสังคหะ)

ส่วนวาระของวิถีเหล่านี้ มี ๑ คือ ชวนวาระ

๒๕. อัปปนาชนมโนทวารวิถี มีกี่วิถี คืออะไรบ้าง (44, 53).....หน้า 105)
 วิสัยปวัตติและวาระของวิถีเหล่านี้ มีอะไรบ้าง

ตอบ อัปปนาชนมโนทวารวิถี มี ๗ วิถี คือ

๑. อาทิกัมมิกฌานวิถี	ฌานที่เกิดขึ้นครั้งแรก
๒. ฌานสมาปัตติวิถี	การเสวยความสุขในฌาน
๓. ปาทกฌานวิถี	ฌานที่เป็นบาทของอภิญญา
เป็นชื่อของรูปปัญจฌานโดยเฉพาะ
๔. อภิญญาวิถี	จิตพิเศษที่เกี่ยวกับการแสดงอิทธิฤทธิ์ต่างๆ
๕. มัคควิถี	ทำหน้าที่ประหาณกิเลสตามมรรคนั้นๆ
๖. ผลสมาปัตติวิถี	การเสวยวิมุตติสุขในพระนิพพาน
๗. นิโรธสมาปัตติวิถี	การดับเวทนา สัญญา (จิต เจตสิกและจิตตชรูปดับ)

วิสัยปวัตติของวิถีเหล่านี้ มี ๑ อย่าง คือ อติวิภูตารมณ หรือ วิภูตารมณ

วาระของวิถีเหล่านี้ มี ๑ คือ ชวนวาระ

๒๖. จงแสดงการเกิดขึ้นของ อาทิกัมมิกมานวิถิ ของมันทบุคคล

มาโดยลำดับ (47, 48).....หน้า 110 แก้ไขตามหลักสูตร ปี 2557)

ตอบ แสดงการเกิดขึ้นของอาทิกัมมิกมานวิถิ ของมันทบุคคล มีดังนี้ คือ

พระโยคีบุคคลเจริญกรรมฐาน ๓๐ อย่าง มีปฐวีกสิณเป็นต้น เมื่อใกล้จะได้ฌานนั้น
บัญญัติหรือมหัคคตปฏิภาคนิมิตอย่างใดอย่างหนึ่งในจำนวน ๓๐ อย่าง ที่ตนได้ใช้เจริญมานั้น
ได้ปรากฏขึ้นทางมโนทวาร ฉะนั้น ภวังคจิตจึงเกิดขึ้น ๒ ขณะ ชื่อว่า ภวังคจลนะ
และภวังคุปัจเฉทะ แล้วก็ดับลง

ต่อจากนั้น มโนทวารารชชนจิต ก็เกิดขึ้นรับบัญญัติหรือมหัคคตปฏิภาคนิมิต ๑ ขณะ
แล้วก็ดับไป ในลำดับนั้น มหากุศลหรือมหากิริยาญาณสัมปยุตตชวนจิต ๘ ดวง ดวงใดดวงหนึ่ง
เกิดขึ้นรับบัญญัติหรือมหัคคตปฏิภาคนิมิต ๔ ขณะ ในฐานะที่เป็นปริกรรม อุปจาร อนุโลม
และโคตรภู ที่เรียกว่า อุปจารสมาธิชวนะ แล้วก็ดับไป

ต่อจากนั้น ฌานกุศลหรือฌานกิริยา เกิดขึ้น ๑ ขณะ รับบัญญัติหรือมหัคคตปฏิภาคนิมิต
ที่เรียกว่า อัปนาสมาธิชวนะ ๑ ขณะ แล้วก็ดับไป ต่อจากนั้นภวังคจิตก็เกิดต่อไป

หลังจากนั้น มโนทวารวิถิ ที่มีมหากุศลชวนะ ๘ หรือมหากิริยาชวนะ ๘ ย่อมเกิดขึ้น
ทำหน้าที่โดยฐานเป็นปัจจเวกชนวิถิ กล่าวคือพิจารณาองค์ฌานมีวิตกเป็นต้น เกิดขึ้นหลายรอบ
ตามสมควร ต่อไป

๒๗. ในโสตาปัตติมคคิถินั้น ถ้าจะจำแนกบุคคล โดยบุคคล ๑๒ แล้ว

จะได้บุคคลเท่าไร คือใครบ้าง (50).....หน้า 114)

และวิถิที่เกิดได้ที่ภูมิ คือภูมิอะไรบ้าง

ตอบ ในโสตาปัตติมคคิถินั้น ถ้าจะจำแนกบุคคลโดยบุคคล ๑๒ แล้ว จะได้บุคคล ๓ คือ

๑. ตีเหตุกุปุชชน ๑ ๒. โสตาปัตติมรรคบุคคล ๑ ๓. โสตาปัตติผลบุคคล ๑
และวิถิที่เกิดได้ ๑๗ ภูมิ คือ กามสุคติภูมิ ๗ รูปภูมิ ๑๐ (เวณีสุทธาวาสภูมิ ๕
อัสสณฺณสัตตภูมิ ๑)

๒๘. บุคคลที่เข้านิโรธสมาบัติได้นั้น มีใครบ้าง (50).....หน้า 118)

จะต้องมีคุณวิเศษอะไรจึงจะเข้านิโรธสมาบัติได้

และนิโรธสมาบัติวิถินั้น เกิดได้ที่ภูมิ คือภูมิอะไรบ้าง

ตอบ บุคคลที่เข้านิโรธสมาบัติได้นั้น มี ๒ คน คือ พระอนาคามีบุคคลและพระอรหันตบุคคล
จะต้องมีคุณวิเศษ คือ ต้องได้ฌานสมาบัติ ๘ หรือ ๙ คือ ต้องได้รูปฌาน ๔ หรือ ๕
และ จะต้องได้รูปฌานถึงเนวสัญญานาสัญญายตนฌาน จึงจะเข้านิโรธสมาบัติได้
และ นิโรธสมาบัติวิถินั้น เกิดได้ ๒๒ ภูมิ คือ กามสุคติภูมิ ๗ รูปภูมิ ๑๕
(เวณีสัญญสัตตภูมิ)

๒๙. ปรีนิพพานวิถิพิเศษ มีกี่ชนิด คืออะไรบ้าง

จงแสดงพร้อมด้วยความหมาย (50, 56, 59).....หน้า 122)

ตอบ ปรีนิพพานวิถิพิเศษ มี ๔ ชนิด คือ

๑. ฌานสมนันทวิถิ คือ ปรีนิพพานจุติของพระอรหันต์ ที่เกิดขึ้นต่อจาก ฌานสมาบัติวิถิ โดยไม่มีวิถิจิตอื่นๆ มากัน
๒. ปัจจเวกขณสมนันทวิถิ คือ ปรีนิพพานจุติของพระอรหันต์ ที่เกิดขึ้นต่อจาก การพิจารณาองค์ฌาน โดยไม่มีวิถิจิตอื่นๆ มากัน
๓. อภิญญาสมนันทวิถิ คือ ปรีนิพพานจุติของพระอรหันต์ ที่เกิดขึ้นต่อจาก อภิญญาจิตที่เกี่ยวกับการแสดงอิทธิวิธอภิญญาเท่านั้น โดยไม่มีวิถิจิตอื่นๆ มากัน
๔. ชีวิตสมสีสิวิถิ คือ ปรีนิพพานจุติของพระอรหันต์ ที่เกิดขึ้นต่อจาก การพิจารณามรรค ผล นิพพาน และกิเลสที่ได้ประหาณไปแล้ว โดยไม่มีวิถิจิตอื่นๆ มากัน

๓๐. ให้แสดงบุคคล ภูมิ องค์ธรรมปรมัตถ์ และวัตถุ อันเป็นที่เกิด

ของปรีนิพพานวิถิธรรมดา ที่เป็นชวนจุติ (43).....หน้า 132)

ตอบ บุคคล ภูมิ องค์ธรรมปรมัตถ์และวัตถุ อันเป็นที่เกิดของปรีนิพพานวิถิธรรมดา ที่เป็นชวนจุตินั้น ดังนี้

เกิดขึ้นแก่พระอรหันตบุคคล

เกิดได้ใน ๒๖ ภูมิ คือ กามสุคติภูมิ ๗ รูปภูมิ ๑๕ (เว้นอสังขยสัตตตภูมิ) และอรุปปภูมิ ๔ องค์ธรรมปรมัตถ์ ภาวักแรกและจุติจิต ได้แก่ ติเหตุกภาวักจิต ๑๓

ส่วนวิถิจิตเหล่านั้น ได้แก่ มโนทวาราวชชนจิต ๑ และกามกิริยาชวนจิต ๙

วัตถุ ภาวักแรก จุติจิต และวิถิจิตทั้งหมด.....

ถ้าเกิดในปัญจโวการภูมิ ๒๒ (เว้นอบายภูมิ ๔) อาศัยหทยวัตถุเกิด

ถ้าเกิดในจุตโวการภูมิ ๔ ก็ไม่ต้องอาศัยหทยวัตถุเกิด

๓๑. จงบอกจำนวนและองค์ธรรมของชวณะ ที่เกิดขึ้น ๑ ชวณะ, ๒ ชวณะ
มาพร้อมทั้งวิธีให้เห็นด้วย (49).....หน้า 144)

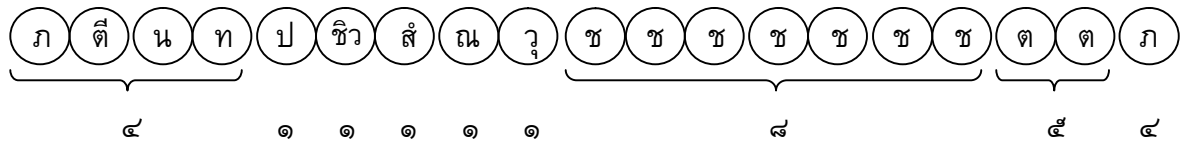
ตอบ ชวณจิตที่เกิดขึ้น ๑ ชวณะ มี ๒๖ ดวง คือ
มหัคคตกุศลจิต ๙ มหัคคตกิริยาจิต ๙ ในอาทิกัมมิกฆานวิถิ
มรรคจิต ๔ ในมคควิถิ
อภิญญาจิต ๒ ในอภิญญาวิถิ
อนาคามีผลจิต ๑ อรหัตตผลจิต ๑ ในขณะที่ยอกจากนิโรธสมาบัติวิถิ

ชวณจิตที่เกิดขึ้น ๒ ชวณะ มี ๖ ดวง คือ
ผลจิต ๔ ของมันทบุคคผล ในมคควิถิ
เนวสัญญานาสัญญายตนกุศลจิต ๑ และกิริยาจิต ๑ ในขณะที่เข้านิโรธสมาบัติวิถิ

๓๒. ในบรรดาอัปปนาชวณมโนทวารวิถิเหล่านั้น
กามชวณะกับอัปปนาชวณะ ที่มีเวทนาต่างกัน มีหรือไม่
และกามชวณะกับอัปปนาชวณะ ที่มีชาติต่างกัน มีหรือไม่
ถ้ามี มีกี่วิถิ ได้แก่วิถิใดบ้าง ให้อธิบายด้วย (45, 51, 58, 60).....หน้า 145)

ตอบ ในบรรดาอัปปนาชวณมโนทวารวิถิเหล่านั้น
กามชวณะกับอัปปนาชวณะ ที่มีเวทนาต่างกันนั้น ไม่มี
และกามชวณะ กับ อัปปนาชวณะที่มีชาติต่างกัน มี ๑ วิถิ ได้แก่ ผลสมาบัติวิถิ
อธิบายว่า หลังจากกามชวณะ คือ มหากุศลญาณสัมปยุตตชวณะ ๔ ดวง อันเป็นกุศลชาติ
ดับลงแล้ว อัปปนาชวณะ คือ ผลเบื่องต่ำ ๑๕ ดวง อันเป็นวิปากชาติ ย่อมเกิดขึ้น
หลังจากกามชวณะ คือ มหากิริยาญาณสัมปยุตตชวณะ ๔ ดวง อันเป็นกิริยาชาติ
ดับลงแล้ว อัปปนาชวณะ คือ อรหัตตผล ๕ ดวง อันเป็นวิปากชาติ ย่อมเกิดขึ้น

๓๓. จงเขียนภาพวิถี พร้อมกับจำแนกบุคคล ภูมิ องค์ธรรมปรมัตถ์ อารมณ์
และวัตถุ ของชีวหาทวาริก อติมหันตารมณวิถิ ตทารัมมณวาระ
ของติเหตุกปฏุชน ในขณะที่กำลังรับรู้รสที่ดีธรรมดา แล้วเกิดความพอใจ
ตอบ ภาพวิถีชีวหาทวาริก อติมหันตารมณวิถิ ตทารัมมณวาระ

ว่าโดยบุคคล เกิดขึ้นแกติเหตุกปฏุชน ๑

ว่าโดยภูมิ เกิดได้ในกามสุคติภูมิ ๗

ว่าโดยองค์ธรรมปรมัตถ์ ภวังค์แรก ภวังค์หลัง ได้แก่ ติเหตุกคามภวังคจิต ๔ ดวงใดดวงหนึ่ง
ส่วนวิถิจิตเหล่านั้น ได้แก่ ปัญจทวาราวชชนจิต ๑ กุศลวิปากชีวหาวิญญานจิต ๑
กุศลวิปากสัมปฏิจฉนจิต ๑ อุเบกขาสันตติรณกุศลวิปากจิต ๑ โวฏฐัพพนจิต ๑
โลกขวนจิต ๘ ดวงใดดวงหนึ่ง อุเบกขาตทารัมมณจิต ๕ ดวงใดดวงหนึ่ง (เว้นอุเบกขา-
สันตติรณอกุศลวิปากจิต ๑)

ว่าโดยอารมณ์ ภวังค์แรก ภวังค์หลัง มีอารมณ์ ๖ ที่เรียกว่า กรรมอารมณ์

กรรมนิमितอารมณ์ หรือคตินิमितอารมณ์ ที่ได้รับมาจากทวาริกมรณาสันนชวณะ
ในภพก่อน เมื่อใกล้จะตายเป็นอารมณ์

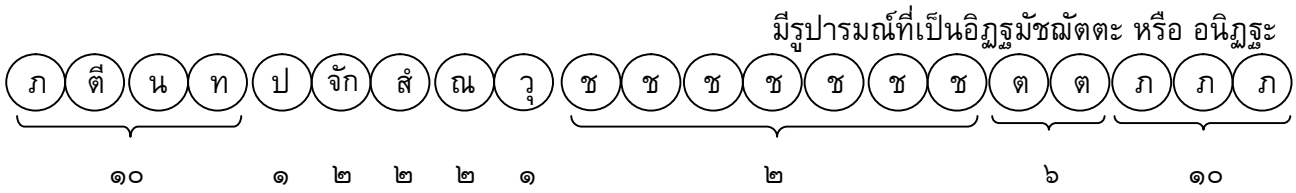
สำหรับวิถิจิตทั้งหมดที่อยู่ในวิถินี้ มีอิฏฐัมชฌัตตรสอารมณ์ที่เป็นปัจจุบัน คือรสอารมณ์
ที่ดีธรรมดา ที่ปรากฏอยู่เฉพาะหน้าเป็นอารมณ์

ว่าโดยวัตถุ กุศลวิปากชีวหาวิญญานจิต ๑ อาศัยชีวหาวัตถุเกิด

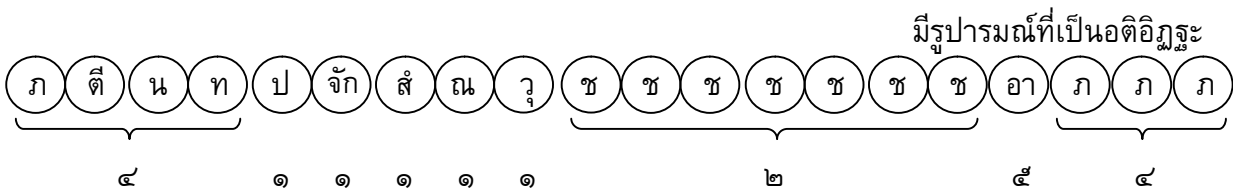
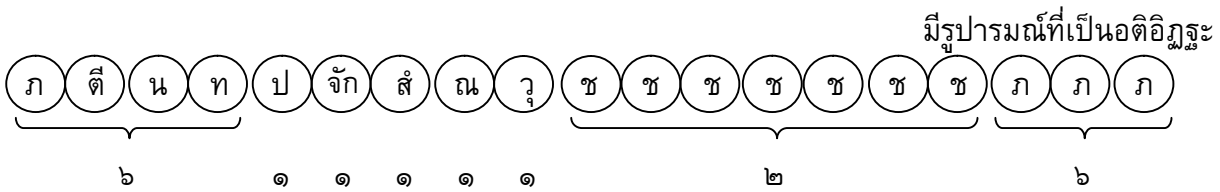
วิถิจิตที่เหลือทั้งหมด ภวังค์แรก ภวังค์หลัง อาศัยหทยวัตถุเกิด

๓๔. จงเขียนองค์ธรรมประกอบภาพวิถี ในจักขุทวาริก อติมหันตารมณีวิถี
ตทารัมมณวาระและชวณวาระ โทสชวณะ มาให้ถูกต้อง

ตอบ ในจักขุทวาริก อติมหันตารมณีวิถี ตทารัมมณวาระ โทสชวณะ

ในจักขุทวาริก อติมหันตารมณีวิถี ชวณวาระ โทสชวณะ

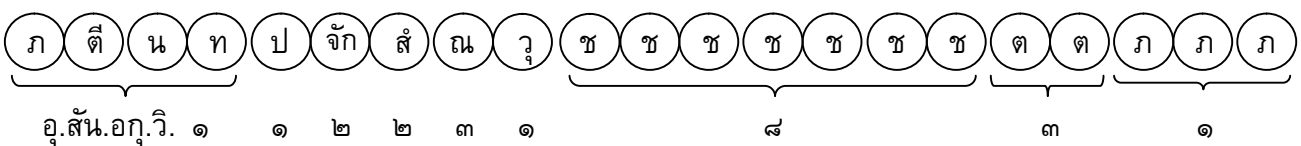
..... (49).....หน้า 42)

๓๕. ให้นักศึกษาเขียนภาพวิถี ประกอบด้วยองค์ธรรม ในจักขุทวาริก
อติมหันตารมณีวิถี ตทารัมมณวาระ มหากุศลชวณะ ๘

เฉพาะของทุกตือเหตุบุคคล มาให้ถูกต้อง

ตอบ จักขุทวาริก อติมหันตารมณีวิถี ตทารัมมณวาระ มหากุศลชวณะ ๘

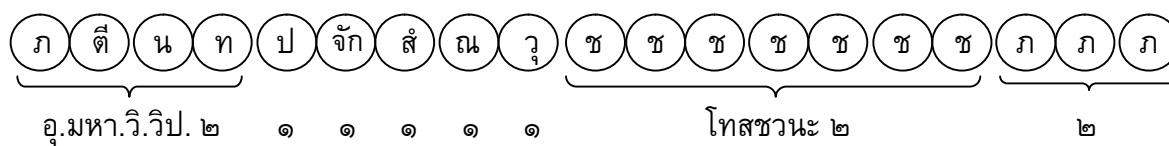
เฉพาะทุกตือเหตุบุคคล ดังนี้

..... (48).....หน้า.....)

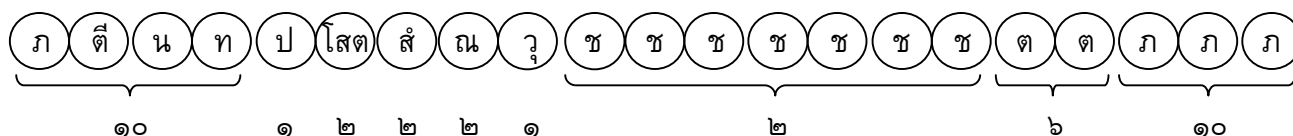
๓๖. จงเขียนภาพวิถี ประกอบด้วยองค์ธรรม ในจักขุทวาริก อติมหันตารมณีวิถี
 ขวนวาระ โทสขนะ ๒ เฉพาะของทวิเหตุบุคคล มาให้ถูกต้อง

ตอบ จักขุทวาริก อติมหันตารมณีวิถี ขวนวาระ โทสขนะ ๒ เฉพาะทวิเหตุบุคคล ดังนี้

..... (48).....หน้า.....)

๓๗. จงแสดงภาพวิถีของโสตทวาริก อติมหันตารมณีวิถี ตทารัมมณวาระ
 ขนะเป็นโทสะ พร้อมทั้งจำแนกบุคคล ภูมิ องค์ธรรมปรมัตถ์ อารมณ
 และวัตถุ มาให้ถูกต้อง

ว่าโดยบุคคล เกิดขึ้นแก่บุคคล ๖ จำพวก คือ ปุณฺณ ๔ และอริยผลบุคคลเบื้องต้น ๒

ว่าโดยภูมิ เกิดได้ในกามภูมิ ๑๑

ว่าโดยองค์ธรรมปรมัตถ์ ภวังค์แรกและภวังค์หลัง ได้แก่ กามภวังคจิต ๑๐

ส่วนวิถีจิตเหล่านั้น ได้แก่ ปัญจทวาราวชชนจิต ๑ โสทวิญญานจิต ๒ สัมปฏิจจนจิต ๒

อุเบกขาสันตிரณจิต ๒ โวภูฏัพพนจิต ๑ โทสขนจิต ๒ อุเบกขาตทารัมมณจิต ๖

ว่าโดยอารมณ ภวังค์แรกและภวังค์หลัง มีอารมณ ๖ ที่เรียกว่า กรรมอารมณ กรรมนิมิตอารมณ
 หรือคตินิมิตอารมณ ที่ได้รับมาจากทวาริกมรณาสันนขนะในภพก่อน เมื่อใกล้จะตาย
 เป็นอารมณ

สำหรับวิถีจิตทั้งหมดที่อยู่ในวิถีนี้ มีอวิชฺฐมฺหัตตะ หรืออนิวิชฺฐสัททารมณ ที่เป็นปัจจุบัน
 คือ สัททารมณที่ดีธรรมดา หรือที่ไม่ดี ที่ปรากฏอยู่เฉพาะหน้าเป็นอารมณ

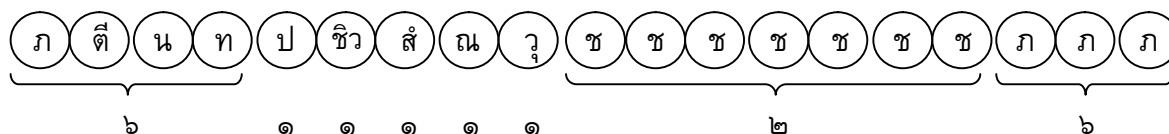
ว่าโดยวัตถุ โสทวิญญานจิต ๒ อาศยโสทวัตถุเกิด

วิถีจิตที่เหลือทั้งหมด ภวังค์แรก ภวังค์หลัง อาศยหทยวัตถุเกิด

..... (57).....หน้า 43)

๓๘. จงจำแนกชีวหาทวาริก อติมหันตารมณวิถิ ชวนวาระ ที่ไม่มีอาคันตุกภวัก
โดยบุคคลเป็นต้น มาให้ถูกต้องตามหลัก พร้อมทั้งแสดงภาพวิถิตัว

ตอบ จำแนกชีวหาทวาริก อติมหันตารมณวิถิ ชวนวาระ ที่ไม่มีอาคันตุกภวัก
โดยบุคคลเป็นต้น พร้อมทั้งแสดงภาพวิถิ ดังนี้

ว่าโดยบุคคล เกิดขึ้นแก่บุคคล ๖ จำพวก คือ ปุถุชน ๔ อริยผลบุคคลเบื้องต้น ๒

ว่าโดยภูมิ เกิดได้ในกามภูมิ ๑๑

ว่าโดยองค์ธรรมปรมาตม์ ภวักแรกและภวักหลัง ได้แก่ กามอุเบกขาภวักจิต ๖

ส่วนวิถิจิตเหล่านั้น ได้แก่ ปัญจทวาราวชชนจิต ๑ กุศลวิบากชีวหาวิญญานจิต ๑

กุศลวิบากสัมปฏิจฉนจิต ๑ โสมนัสสันติริณจิต ๑ โวฏฐัพพนจิต ๑ โทสชวณะ ๒

ว่าโดยอารมณ์ ภวักแรกและภวักหลัง มีอารมณ์ ๖ ที่เรียกว่า กรรมอารมณ์

กรรมนิมิตอารมณ์ หรือ คตินิมิตอารมณ์ ที่ได้รับมาจากทวาริกมรณาสันนชวณะ
ในภพก่อนเมื่อใกล้จะตายเป็นอารมณ์

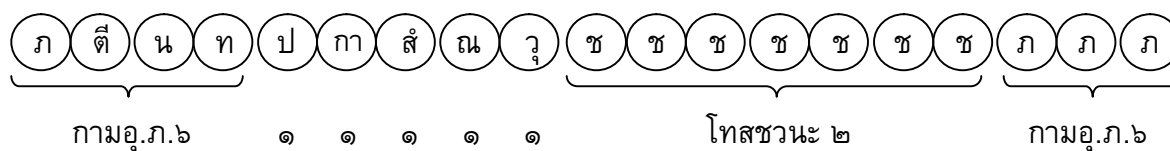
สำหรับวิถิจิตทั้งหมดที่อยู่ในวิถินี้ มีอติวิญญูธรรมที่เป็นปัจจุบัน คือ ธรรมที่ดียิ่ง
ที่ปรากฏอยู่เฉพาะหน้า เป็นอารมณ์

ว่าโดยวัตถุ กุศลวิบากชีวหาวิญญานจิต ๑ อาศัยชีวหาวัตถุเกิด

วิถิจิตที่เหลือทั้งหมด ภวักแรกและภวักหลัง อาศัยหทัยวัตถุเกิด

๓๙. จงจำแนกกายทวาริก อติมหันตารมณวิถิ ชวนวาระ ที่ไม่มีอาคันตุกภวังค์
โดยบุคคลเป็นต้น มาให้ถูกต้องตามหลัก พร้อมทั้งแสดงภาพวิถิตัว

ตอบ จำแนกกายทวาริก อติมหันตารมณวิถิ ชวนวาระ ที่ไม่มีอาคันตุกภวังค์
โดยบุคคลเป็นต้น พร้อมทั้งแสดงภาพวิถิ ดังนี้

ว่าโดยบุคคล เกิดขึ้นแก่บุคคล ๖ จำพวก คือ ปุถุชน ๔ อริยผลบุคคลเบื้องต้น ๒

ว่าโดยภูมิ เกิดได้ในกามภูมิ ๑๑

ว่าโดยองค์ธรรมปรมาตม์ ภวังค์แรกและภวังค์หลัง ได้แก่ กามอุเบกขาภวังคจิต ๖

ส่วนวิถิจิตเหล่านั้น ได้แก่ ปัญจทวาราวชชนจิต ๑ กุศลวิบากกายวิญญาณจิต ๑

กุศลวิบากสัมปฏิจฉนจิต ๑ โสมนัสสันตிரณจิต ๑ โฆฏฐัพพนจิต ๑ โทสชวนะ ๒

ว่าโดยอารมณ์ ภวังค์แรกและภวังค์หลัง มีอารมณ์ ๖ ที่เรียกว่า กรรมอารมณ์

กรรมนิमितอารมณ์ หรือคตินิमितอารมณ์ ที่ได้รับมาจากทวาริกมรณาสันนชวนะ

ในภพก่อน เมื่อใกล้จะตายเป็นอารมณ์

สำหรับวิถิจิตทั้งหมดที่อยู่ในวิถินี้ มีอติโฆฏฐัพพารมณที่เป็นปัจจุบัน

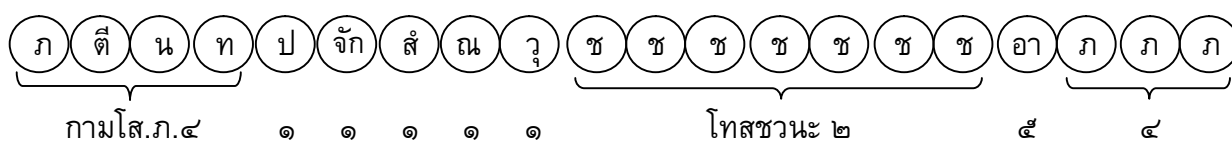
คือ โฆฏฐัพพารมณที่ดียิ่ง ที่ปรากฏอยู่เฉพาะหน้าเป็นอารมณ์

ว่าโดยวัตถุ กุศลวิบากกายวิญญาณจิต ๑ อาศัยกายวัตถุเกิด

วิถิจิตที่เหลือทั้งหมด ภวังค์แรกและภวังค์หลัง อาศัยหทยวัตถุเกิด

๔๐. จงแสดงภาพจักขุทวาริก อติมหันตารมณวิถิ ชวนวาระ ที่มีอาคันตุกภวังค์
พร้อมด้วยการจำแนกโดยบุคคล ภูมิ องค์ธรรมปรมัตถ์ อารมณและวัตถุ

ตอบ ภาพวิถิพร้อมด้วยองค์ธรรมของจักขุทวาริก อติมหันตารมณวิถิ ดังนี้

ว่าโดยบุคคล เกิดขึ้นแก่บุคคล ๔ จำพวก คือ ทวิเหตุบุคคล ๑ ตติเหตุบุคคล ๑

โสตาบันบุคคล ๑ สกทาคามีบุคคล ๑

ว่าโดยภูมิ เกิดได้ในกามสุคติภูมิ ๗

ว่าโดยองค์ธรรมปรมัตถ์ ภวังค์แรก ภวังค์หลัง ได้แก่ กามโสมนัสภวังคจิต ๔

จิตที่ทำหน้าที่อาคันตุกภวังค์ ได้แก่ กามอุเบกขาภวังคจิต ๕ (เวณอุเบกขาสันตึรณ-
อกุศลวิปากจิต ๑)

ส่วนวิถิจิตเหล่านั้น ได้แก่ ปัญจทวาราวชชนจิต ๑ กุศลวิปากจักขุวิญญาณจิต ๑

กุศลวิปากสัมปฏิจฉนจิต ๑ โสมนัสสันตึรณจิต ๑ โวฏฐัพพนจิต ๑ โทสชวณจิต ๒

ว่าโดยอารมณ ภวังค์แรก ภวังค์หลัง มีอารมณ ๖ ที่เรียกว่า กรรมอารมณ กรรมนิมิตอารมณ
หรือคตินิมิตอารมณ ที่ได้รับมาจากทวาริกมรณาสันชวณะ ในภพก่อน เมื่อใกล้จะตาย
เป็นอารมณ

จิตที่ทำหน้าที่อาคันตุกภวังค์นั้น มีอารมณ ๖ อย่างใดอย่างหนึ่ง ที่เป็นกามธรรม
ซึ่งเคยมีความชำนาญมาแล้วในภพนี้ เป็นอารมณ

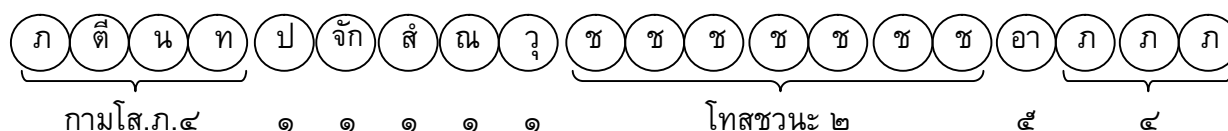
สำหรับวิถิจิตทั้งหมดที่อยู่ในวิถินี้ มีอติภูมิรูปารมณที่เป็นปัจจุบัน คือรูปารมณที่ดียิ่ง
ที่ปรากฏอยู่เฉพาะหน้า เป็นอารมณ

ว่าโดยวัตถุ กุศลวิปากจักขุวิญญาณจิต ๑ อาศัยจักขุวัตถุเกิด, วิถิจิตที่เหลือทั้งหมด
ภวังค์แรก ภวังค์หลัง และจิตที่ทำหน้าที่อาคันตุกภวังค์ อาศัยหทยวัตถุเกิด

๔๑. ให้แสดงภาพจักขุทวาริก อติมหันตารมณวิถิ ชวนวาระ ที่มีอาคันตูกว้างค์
พร้อมด้วยการจำแนกโดยบุคคล ภูมิ องค์ธรรมปรมัตถ์ และอารมณ

ตอบ ภาพวิถิพร้อมด้วยองค์ธรรมของจักขุทวาริก อติมหันตารมณวิถิ ดังนี้

มีปัจจุบันรูปารมณ ที่เป็นอติภูมิฐานรณ เป็นอารมณ

ว่าโดยบุคคล เกิดขึ้นแก่บุคคล ๔ จำพวก คือ ทวิเหตุบุคคล ๑ ติเหตุบุคคล ๑

โสตาบันบุคคล ๑ สกทาคามิบุคคล ๑

ว่าโดยภูมิ เกิดได้ในกามสุคติภูมิ ๗

ว่าโดยองค์ธรรมปรมัตถ์ ภวังค์แรก ภวังค์หลัง ได้แก่ กามโสมนัสภวังคจิต ๔

จิตที่ทำหน้าที่อาคันตูกว้างค์ ได้แก่ กามอุเบกขาภวังคจิต ๕ (เวณอุเบกขาสันตึรณ-
อกุศลวิปากจิต ๑)

ส่วนวิถิจิตเหล่านั้น ได้แก่ ปัญจทวาราวชชนจิต ๑ กุศลวิปากจักขุวิญญานจิต ๑

กุศลวิปากสัมปฏิจฉนจิต ๑ โสมนัสสันตึรณจิต ๑ โวภูฏัพพนจิต ๑ โทสชวณจิต ๒

ว่าโดยอารมณ ภวังค์แรก ภวังค์หลัง มีอารมณ ๖ ที่เรียกว่า กรรมอารมณ กรรมนิमितอารมณ
หรือคตินิมิตอารมณ ที่ได้รับมาจากจทวาริกมรณาสันนชวณะ ในภพก่อน เมื่อใกล้จะตาย
เป็นอารมณ

จิตที่ทำหน้าที่อาคันตูกว้างค์นั้น มีอารมณ ๖ อย่างใดอย่างหนึ่ง ที่เป็นกามธรรม
ซึ่งเคยมีความชำนาญมาแล้วในภพนี้เป็นอารมณ

สำหรับวิถิจิตทั้งหมดที่อยู่ในวิถินี้ มีอติภูมิฐานรูปารมณที่เป็นปัจจุบัน คือ รูปารมณที่ดียิ่ง
ที่ปรากฏอยู่เฉพาะหน้า เป็นอารมณ

(ไม่แสดงวัตถุ)..... (45, 46, 47, 60).....หน้า 44)

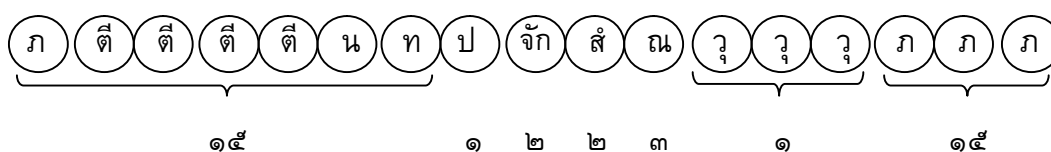
๔๒. จักขุทวาริก ปริตตารมณวิถิ มือตีตภวังก์ก็ขณะ
ว่าโดยวาระ เป็นวาระอะไร (43).....หน้า 51)

ตอบ จักขุทวาริกปริตตารมณวิถิ มือตีตภวังก์ ๔ - ๙ ขณะ
โดยวาระ เป็น โวฏฐัพพนวาระ

๔๓. จงจำแนกบุคคล ภูมิ องค์ธรรมปรมัตถ์ อารมณและวัตถุ
ของจักขุทวาริก ปริตตารมณวิถิ ประเภทที่ ๑

ตอบ จักขุทวาริก ปริตตารมณวิถิ ประเภทที่ ๑

อารมณ ๓ ชนิด

ว่าโดยบุคคล เกิดขึ้นแก่บุคคล ๘ จำพวก คือ ปุณฺชน ๔ อริยผลบุคคล ๔

ว่าโดยภูมิ เกิดได้ในปัญจโวการภูมิ ๒๖

ว่าโดยองค์ธรรมปรมัตถ์ ภวังก์แรกและภวังก์หลัง ได้แก่ ปัญจโวการภวังก์จิต ๑๕

ส่วนวิถิจิตเหล่านั้น ได้แก่ ปัญจทวาราวชชนจิต ๑ จักขุวิญญาณจิต ๒

สัมปฏิจฉนจิต ๒ สันติริณจิต ๓ โวฏฐัพพนจิต ๑

ว่าโดยอารมณ ภวังก์แรกและภวังก์หลัง ที่เป็นกามภวังก์จิต ๑๐ มีอารมณ ๖ ที่เรียกว่า

กรรมอารมณ กรรมนิมิตอารมณ หรือคตินิมิตอารมณ ที่ได้รับมาจากทวาริก

มรณาสันนชวณะในภพก่อน เมื่อใกล้จะตายเป็นอารมณ

ที่เป็นรูปภวังก์จิต ๕ มีบัญญัติกรรมนิมิตธรรมารมณ อันเนื่องด้วยกรรมฐาน ๒๖

คือ กสิณบัญญัติ ๑๐ อสุภบัญญัติ ๑๐ โภจนาบัญญัติ ๑ อานาปานบัญญัติ ๑ หรือ

สัททบัญญัติ ๔ ที่ได้รับมาจากมโนทวาริกมรณาสันนชวณะในภพก่อน เมื่อใกล้จะตาย

เป็นอารมณ

สำหรับวิถิจิตทั้งหมดที่อยู่ในวิถินี้ มีตติวิภูชะ อิกขุมัชฌัตตะ หรืออนิภูตรูปารมณ

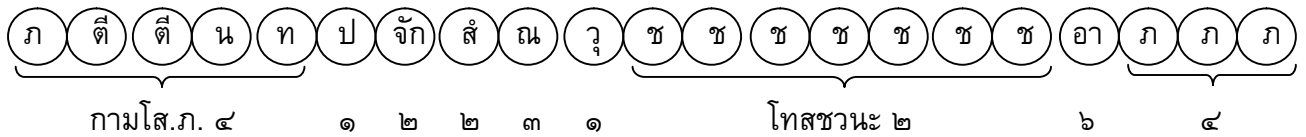
ที่เป็นปัจจุบัน คือ รูปารมณที่ดียิ่ง ดีธรรมดาหรือที่ไม่ดี ที่ปรากฏอยู่เฉพาะหน้า

เป็นอารมณ

ว่าโดยวัตถุ จักขุวิญญาณจิต ๒ อาศัยจักขุวัตถุเกิด

วิถิจิตที่เหลือทั้งหมด ภวังก์แรกและภวังก์หลัง อาศัยทวารวัตถุเกิด

๔๔. จงจำแนกบุคคล ภูมิ องค์ธรรมปรมาตม์ อารมณ์และวัตถุ ของจักขุทวาริก
มหันตารมณ์วิถี ที่มีอดีตภวังค์ ๒ ขณะ มีอาคันตภวังค์ที่มีโทสชวนะ ๒

ว่าโดยบุคคล เกิดขึ้นแก่บุคคล ๔ จำพวก คือ ทวิเหตุบุคคล ๑ ตีเหตุบุคคล ๑

โสตาบันบุคคล ๑ สกทาคามีบุคคล ๑

ว่าโดยภูมิ เกิดได้ในกามสุคติภูมิ ๗

ว่าโดยองค์ธรรมปรมาตม์ ภวังค์แรก ภวังค์หลัง ได้แก่ กามโสมนัสภวังคจิต ๔

จิตที่ทำหน้าที่อาคันตภวังคจิตนั้น ได้แก่ กามอุเบกขาภวังคจิต ๖

ส่วนวิถีจิตเหล่านั้น ได้แก่ ปัญจทวาราวชชนจิต ๑ จักขุวิญญาณจิต ๒

สัมปฏิจฉนจิต ๒ สันตึรณจิต ๓ โวฏฐัพพนจิต ๑ โทสชวนะ ๒

ว่าโดยอารมณ์ ภวังค์แรก ภวังค์หลัง มีอารมณ์ ๖ ที่เรียกว่า กรรมอารมณ์ กรรมนิมิตอารมณ์

หรือคตินิมิตอารมณ์ ที่ได้รับมาจากทวาริกมรณาสันนชวนะในภพก่อน เมื่อใกล้จะตาย

เป็นอารมณ์จิตที่ทำหน้าที่อาคันตภวังคจิตนั้น มีอารมณ์ ๖ อย่างใดอย่างหนึ่ง

ที่เป็นกามธรรม ซึ่งเคยมีความชำนาญมาแล้วในภพนี้ เป็นอารมณ์

สำหรับวิถีจิตทั้งหมดที่อยู่ในวิถีนี้ มีอดีตวิภูชะ อภิภูชะมัชฌัตตะ หรืออนิภูชะรูปารมณ ที่เป็น

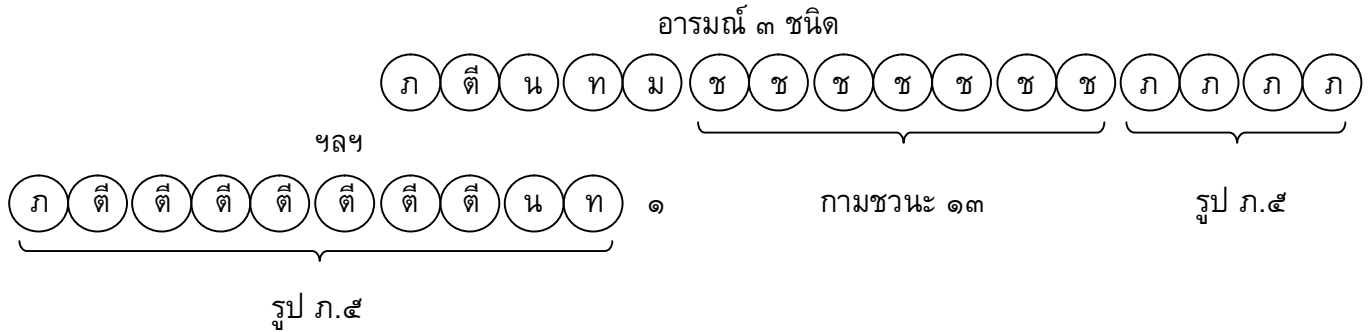
ปัจจุบัน คือรูปารมณที่ดียิ่ง ดีธรรมดา หรือที่ไม่ดี ที่ปรากฏอยู่เฉพาะหน้าเป็นอารมณ์

ว่าโดยวัตถุ จักขุวิญญาณจิต ๒ อาศัยจักขุวัตถุเกิด, วิถีจิตที่เหลือทั้งหมด ภวังค์แรก

ภวังค์หลัง และจิตที่ทำหน้าที่อาคันตภวังค อาศัยทหวัตถุเกิด

๔๖. จงจำแนกภูมิ องค์ธรรมปรมาตถ์และอารมณ์ ของอติวิภูตารมณวิถิ
ที่มีมือตีดกวังค์ ขวนวาระ ไม่มีอาคันตูกกวังค์ ที่ไม่เกี่ยวกับโทสขวนะ
ของพระโสดาบันบุคคล

ตอบ จำแนกภูมิ องค์ธรรมปรมาตถ์ และอารมณ์ ของอติวิภูตารมณวิถิ ที่มีมือตีดกวังค์
ขวนวาระ ไม่มีอาคันตูกกวังค์ ที่ไม่เกี่ยวกับโทสขวนะ ของพระโสดาบันบุคคล มีดังนี้คือ

ว่าโดยภูมิ เกิดได้ในรูปภูมิ ๑๐ (เวณอสังกตธรรมภูมิ และสุททาวาสภูมิ ๕)

ว่าโดยองค์ธรรมปรมาตถ์ กวังค์แรกและกวังค์หลัง ได้แก่ รูปกวังคจิต ๕

ส่วนวิถิจิตเหล่านั้น ได้แก่ มโนทวาราวชชนจิต ๑

กามขวนะ ๑๓ คือ ทิฏฐิตวิปปยุตตจิต ๔ อุทัจจสัมปยุตตจิต ๑ มหากุศลจิต ๘

ว่าโดยอารมณ์ กวังค์แรกและกวังค์หลัง มีบัญญัติกรรมนิมิตธรรมารมณอันเนื่องด้วยกรรมฐาน

๒๖ คือ กสิณบัญญัติ ๑๐ อสุภบัญญัติ ๑๐ โภจนาบัญญัติ ๑ อานาปานบัญญัติ ๑

หรือสทวบัญญัติ ๔ ที่ได้รับมาจากมโนทวาริกมรณาสันนขวนะในภพก่อน เมื่อใกล้จะตาย

เป็นอารมณ์

สำหรับวิถิจิตทั้งหมดที่อยู่ในวิถินี้ มีอติวิภูต อธิภูมิมัชฌัตตะ หรืออนิภูตารมณ ๓

(รูปารมณ สัททารมณ ธรรมารมณ) ที่เป็นปัจจุบันนิปผันนรูป ๑๓

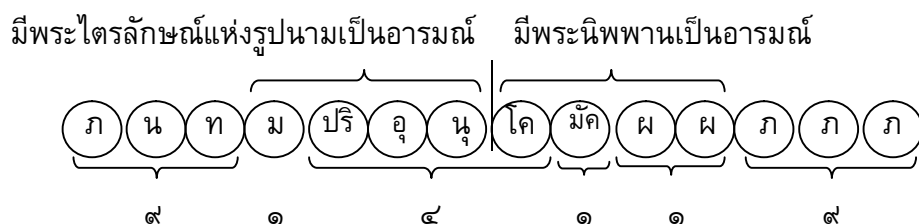
(เวณฆานปสาท ขิวหาปสาท กายปสาท ภาวรูป ๒) คือ นิปผันนรูปที่ดียิ่ง ดีธรรมดา

หรือไม่ดี ที่ปรากฏอยู่เฉพาะหน้าเป็นอารมณ์

๔๗. จงแสดงภาพโสดาปัตติมัคควิถี (ของมณฑบุคคล)

พร้อมทั้งจำแนกมาโดยบุคคล ภูมิ เป็นต้น มาให้ถูกต้องตามหลัก

ตอบ แสดงภาพโสดาปัตติมัคควิถี พร้อมทั้งจำแนกโดยบุคคล ภูมิ เป็นต้นดังนี้

ว่าโดยบุคคล เกิดขึ้นแก่ ติเหตุกปฏุชน

ว่าโดยภูมิ เกิดได้ใน ๑๗ ภูมิ คือ กามสุคติภูมิ ๗ และรูปภูมิ ๑๐

(เว้นอสัญญสัตตภูมิ ๑ และสุทธาวาสภูมิ ๕)

ว่าโดยองค์ธรรมปรมาตฺถ์ ภาวังก์แรกและภาวังก์หลัง ได้แก่ ติเหตุกปัญจโวการภาวังก์จิต ๕

ส่วนวิถิจิตเหล่านั้น ได้แก่ มโนทวาราวชชนจิต ๑ มหากุศลญาณสัมปยุตตจิต ๔

โสดาปัตติมัคคจิต ๑ หรือ ๕ โสดาปัตติผลจิต ๑ หรือ ๕

ว่าโดยอารมณฺ์ ภาวังก์แรกและภาวังก์หลัง

ที่เป็นกามติเหตุกภาวังก์จิต ๔ มีอารมณฺ์ ๖ ที่เรียกว่า กรรมอารมณฺ์ กรรมนิमितอารมณฺ์ หรือคตินิमितอารมณฺ์ ที่ได้รับมาจากกตวารีกรรมราสนนชวณะในภพก่อน เมื่อใกล้จะตาย เป็นอารมณฺ์

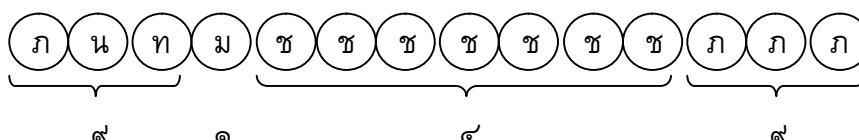
ส่วนที่เป็นรูปภาวังก์จิต ๕ มีบัญญัติกรรมนิमितธรรมารมณฺ์ อันเนื่องด้วยกรรมฐาน ๒๖ คือ กสิณบัญญัติ ๑๐ อสุภบัญญัติ ๑๐ โภจนาบัญญัติ ๑ อานาปานบัญญัติ ๑ หรือ สัตถบัญญัติ ๔ ได้รับมาจากมโนทวาริกมรณาสันชวณะในภพก่อน เมื่อใกล้จะตาย เป็นอารมณฺ์

สำหรับวิถิจิตทั้งหมดที่อยู่ในวิถินี้ มโนทวาราวชชนจิต ๑ มหากุศลญาณสัมปยุตตจิต ๔ ในขณะที่ทำหน้าที่ปริกรรม อุปจารและอนุโลม มีพระไตรลักษณ์แห่งรูปนามเป็นอารมณฺ์ ส่วนในขณะที่ทำหน้าที่โคตรภู และโสดาปัตติมัคคจิต ๑ หรือ ๕ โสดาปัตติผลจิต ๑ หรือ ๕ มีพระนิพพานเป็นอารมณฺ์

ว่าโดยวัตถุ ภาวังก์แรก ภาวังก์หลังและวิถิจิตทั้งหมด อาศัยหทัยวัตถุเกิด

๔๘. จงแสดงภาพ อติวิภูตารมณวิถิ ชนวนวาระ ในขณะที่พิจารณาโสดาปัตติมรรค
เป็นอารมณ์ (ปัจจุเวกชนวิถิ) พร้อมทั้งจำแนกโดยบุคคล ภูมิ
องค์ธรรมปรমัตถ์ อารมณและวัตถุ มาโดยละเอียด

ตอบ แสดงภาพ อติวิภูตารมณวิถิ ชนวนวาระ ในขณะที่พิจารณาโสดาปัตติมรรค
เป็นอารมณ์ พร้อมทั้งจำแนกโดยบุคคลเป็นต้น ดังนี้

ว่าโดยบุคคล เกิดขึ้นแก่ โสดาปัตติผลบุคคล ๑

ว่าโดยภูมิ เกิดได้ใน ๑๗ ภูมิ คือ กามสุคติภูมิ ๗ รูปภูมิ ๑๐

(เวณีสัญญัสตตภูมิ ๑ สุทธาวาสภูมิ ๕)

ว่าโดยองค์ธรรมปรมัตถ์ ภวังค์แรกและภวังค์หลัง ได้แก่ กามติเหตุภวังคจิต ๔ รูปภวังคจิต ๕

ส่วนวิถิจิตเหล่านั้น ได้แก่ มโนทวาราวชชนจิต ๑ มหากุศลญาณสัมปยุตตจิต ๔

ว่าโดยอารมณ์ ภวังค์แรกและภวังค์หลัง ที่เป็นกามติเหตุภวังคจิต ๔ มีอารมณ์ ๖

ที่เรียกว่า กรรมอารมณ์ กรรมนิมิตอารมณ์ หรือคตินิมิตอารมณ์ ที่ได้รับมาจาก

จทวาริกมรณาสันนชวณะในภพก่อน เมื่อใกล้จะตายเป็นอารมณ์

ส่วนที่เป็นรูปภวังคจิต ๕ มีบัญญัติกรรมนิมิตธรรมารมณ อันเนื่องด้วยกรรมฐาน ๒๖

คือ กสิณบัญญัติ ๑๐ อสุภบัญญัติ ๑๐ โภจนาบัญญัติ ๑ อานาปานบัญญัติ ๑ หรือ

สัตตบัญญัติ ๔ ที่ได้รับมาจากมโนทวาริกมรณาสันนชวณะในภพก่อน เมื่อใกล้จะตาย

เป็นอารมณ์

สำหรับวิถิจิตทั้งหมดที่อยู่ในวิถินี้ มีอติวิภูตารมณ คือโสดาปัตติมรรคจิตเป็นอารมณ์

ว่าโดยวัตถุ ภวังค์แรก ภวังค์หลังและวิถิจิตทั้งหมด อาศัยหทัยวัตถุเกิด

..... (47).....หน้า.....)

๔๙. ให้แสดงภาพวิถิประกอบองค์ธรรม ของติกขบุคคล พร้อมทั้งจำแนก

เฉพาะบุคคลและภูมิ ในอัปปนาชวณมโนทวารวิถิ ดังต่อไปนี้

ก. โสดาปัตติมคควิถิ

ข. โสดาปัตติผลสมาปัตติวิถิ

ค. อนาคามีมคควิถิ

ง. อนาคามีผลสมาปัตติวิถิ

ตอบ แสดงภาพวิถิประกอบองค์ธรรม ของติกขบุคคล

พร้อมจำแนกโดยบุคคลและภูมิ ในอัปปนาชวณมโนทวารวิถิ ดังนี้

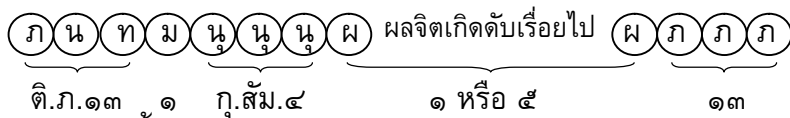
ก. โสดาปัตติมคควิธี

ว่าโดยบุคคล เกิดขึ้นแก่ ติเหตุกปัญชน

ว่าโดยภูมิ เกิดได้ใน ๑๗ ภูมิ คือ กามสุคติภูมิ ๗ และรูปภูมิ ๑๐
(เว้นอสังขยัตตภูมิ และสุทธาวาสภูมิ ๕)

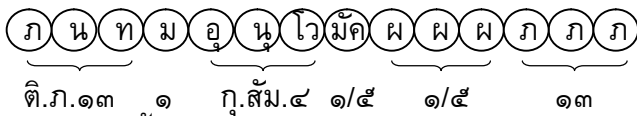
ข. โสดาปัตติผลสมาปัตติวิธี

ว่าโดยบุคคล เกิดขึ้นแก่ โสดาบันบุคคล

ว่าโดยภูมิ เกิดได้ใน ๒๑ ภูมิ คือ กามสุคติภูมิ ๗ รูปภูมิ ๑๐
(เว้นอสังขยัตตภูมิ และสุทธาวาสภูมิ ๕) และอรุณภูมิ ๔

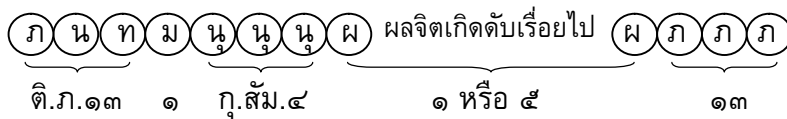
ค. อนาคามีมคควิธี

ว่าโดยบุคคล เกิดขึ้นแก่ สกทาคามีบุคคล

ว่าโดยภูมิ เกิดได้ใน ๒๑ ภูมิ คือ กามสุคติภูมิ ๗ รูปภูมิ ๑๐
(เว้นอสังขยัตตภูมิ และสุทธาวาสภูมิ ๕) และอรุณภูมิ ๔

ง. อนาคามีผลสมาปัตติวิธี

ว่าโดยบุคคล เกิดขึ้นแก่ อนาคามีบุคคล ๑

ว่าโดยภูมิ เกิดได้ใน ๒๖ ภูมิ คือ กามสุคติภูมิ ๗ รูปภูมิ ๑๕
(เว้นอสังขยัตตภูมิ ๑) และอรุณภูมิ ๔

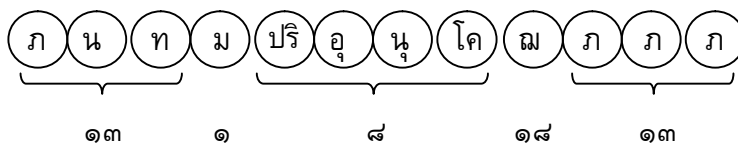
๕๐. จงแสดงเฉพาะภาพวิถี พร้อมองค์ธรรมปรมาัตถ์ประกอบได้ภาพ โดยไม่ต้องจำแนกโดยภูมิเป็นต้น ของวิธีดังต่อไปนี้

๑. อาทิกัมมิกฉานวิถี ของมณฑบุคคล

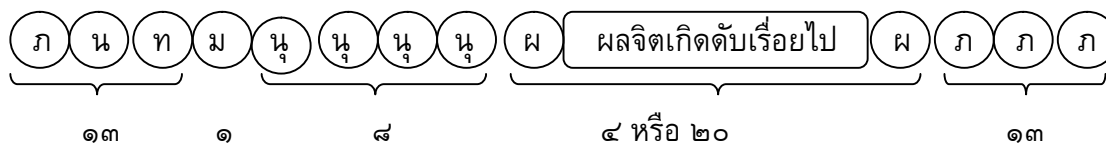
๒. ผลสมาบัติวิถี ของมณฑบุคคล

ตอบ

๑. อาทิกัมมิกฉานวิถี ของมณฑบุคคล

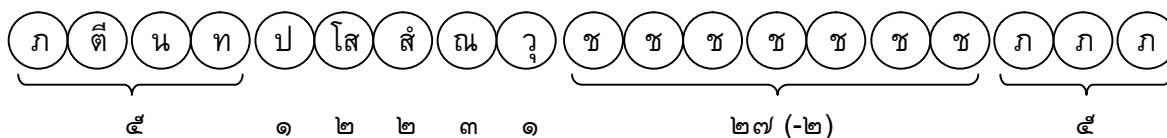

๒. ผลสมาบัติวิถี ของมณฑบุคคล

๕๑. จงแสดงภาพวิถีประกอบของศีลธรรม พร้อมทั้งจำแนกเฉพาะบุคคล ภูมิ และองค์ธรรมปรมัตถ์ เท่านั้น มาให้ถูกต้อง ในวิถีต่อไปนี้
- ก. โสตทวาริก อติมหันตารมณีวิถี ชวนวาระ ที่ไม่มีอาคันตุกภวังค์ ที่เกิดในรูปภูมิ
- ข. อภิญญาวิถี ของมณฑบุคคล

ตอบ ก.

ว่าโดยบุคคล เกิดขึ้นแก่บุคคล ๕ จำพวก คือ ตีเหตุกปุณฺชน ๑ อริยผลบุคคล ๔

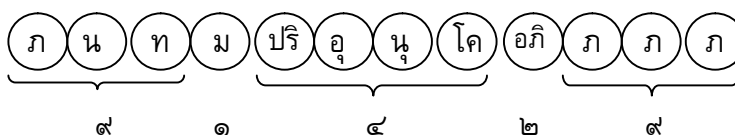
ว่าโดยภูมิ เกิดได้ในรูปภูมิ ๑๕ (เว้นอสังขยัตตภูมิ ๑)

ว่าโดยองค์ธรรมปรมัตถ์ ภวังค์แรกและภวังค์หลัง ได้แก่ รูปาวจรภวังคจิต ๕

ส่วนวิถีจิตเหล่านั้น ได้แก่ ปัญจทวาราวชชนจิต ๑ โสทวิญญูญาณจิต ๒

สัมปฏิจจนจิต ๒ สันตীরณจิต ๓ ไวกุฎฐัพพนจิต ๑ กามชวนะ ๒๗ (เว้นโทสชวนะ ๒)

(ข)

ว่าโดยบุคคล เกิดขึ้นแก่บุคคล ๕ จำพวก คือ ตีเหตุกปุณฺชน ๑ อริยผลบุคคล ๔

ว่าโดยภูมิ เกิดได้ใน ๒๒ ภูมิ คือ กามสุคติภูมิ ๗ และรูปภูมิ ๑๕

(เว้นอสังขยัตตภูมิ ๑)

ว่าโดยองค์ธรรมปรมัตถ์ ภวังค์แรกและภวังค์หลัง ได้แก่ ตีเหตุกปัญจโวการภวังคจิต ๙

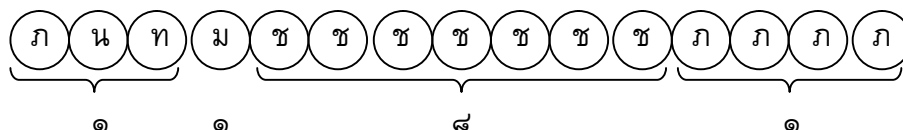
ส่วนวิถีจิตเหล่านั้น ได้แก่ มโนทวาราวชชนจิต ๑ มหากุศลญาณสัมปยุตต-

อุเบกขา ๒ มหากริยาญาณสัมปยุตตอุเบกขา ๒ และรูปาวจรปัญจมถานกุศล-

อภิญญาจิต ๑ กริยาอภิญญาจิต ๑

๕๒. จงแสดงภาพของ กามชนสูตรมโนทวาร อติวิภูตารมณวิถี ที่เกิดใน
 สุทธาวาสกฺขมิตติ ขณะรับพระนิพพานเป็นอารมณฺ์ และจำแนกโดยบุคคล
 ภูมิ องค์ธรรมปรมัตถ์ อารมณฺ์และวัตถุ มาให้ถูกต้อง

ตอบ

ว่าโดยบุคคล เกิดขึ้นแก่ พระอนาคามีบุคคล ๑ และพระอรหันตบุคคล ๑

ว่าโดยภูมิ เกิดได้ใน สุทธาวาสภูมิ ๕

ว่าโดยองค์ธรรมปรมัตถ์ ภวังค์แรกและภวังค์หลัง ได้แก่ รูปาวจรปัญญาจณนิปากจิต ๑

ส่วนวิถิจิตเหล่านั้น ได้แก่ มโนทวารารชชนจิต ๑ มหากุศลญาณสัมปยุตตจิต ๔

มหากริยาญาณสัมปยุตตจิต ๔

ว่าโดยอารมณฺ์ ภวังค์แรกและภวังค์หลัง มีบัญญัติกรรมนิमितธรรมารมณฺ์อันเนื่องด้วยกรรมฐาน

๑๒ คือ กสิณบัญญัติ ๑๐ อานาปานบัญญัติ ๑ หรือมัชฌัตตสัทตบัญญัติ ๑ ที่ได้รับ

มาจากมโนทวาริกมรณาสันนชวณะในภพก่อน เมื่อใกล้จะตาย เป็นอารมณฺ์

สำหรับวิถิจิตทั้งหมดที่อยู่ในวิถีนี มีพระนิพพานที่เป็นกาลวิมุตติ เป็นอารมณฺ์

ว่าโดยวัตถุ ภวังค์แรก ภวังค์หลังและวิถิจิตทั้งหมด อาศัยหทยวัตถุเกิด

๕๓. จงจำแนกองค์ธรรมปรมัตถ์และวัตถุ ของโสตทวาริก อติมหันตารมณวิถิต
 ตทารัมมณวาระ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับโทสชวณะ ในขณะที่ประสบกับอารมณ์
 ที่เป็นอดีตอิฏฐารมณ (59).....หน้า.....)

ตอบ จำแนกองค์ธรรมปรมัตถ์และวัตถุ ของโสตทวาริก อติมหันตารมณวิถิต ตทารัมมณวาระ
 ที่ไม่เกี่ยวข้องกับโทสชวณะ ในขณะที่ประสบกับอารมณ์ที่เป็นอดีตอิฏฐารมณ ดังนี้คือ
 ว่าโดยองค์ธรรมปรมัตถ์ ภวังก์แรกและภวังก์หลัง ได้แก่ กามภวังก์จิต ๑๐
 ส่วนวิถิตเหล่านั้น ได้แก่ ปัญจทวาราวชชนจิต ๑ กุศลวิปากโสตวิญญาณจิต ๑
 กุศลวิปากสัมปฏิจฉนจิต ๑ โสมนัสสันติริณจิต ๑ โวฏฐัพพนจิต ๑ กามชวณะ ๒๓
 (เว้นโทสชวณจิต ๒ อุเบกขามหาภิรียาจิต ๔) โสมนัสตทารัมมณจิต ๕
 ว่าโดยวัตถุ กุศลวิปากโสตวิญญาณจิต ๑ อาศัยโสตวัตถุเกิด
 วิถิตที่เหลือทั้งหมด ภวังก์แรก ภวังก์หลัง อาศัยหทยวัตถุเกิด

๕๔. จงจำแนกภูมิ และองค์ธรรมปรมัตถ์ ของจักขุทวาริก อติมหันตารมณวิถิต
 ตทารัมมณวาระ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับโทสชวณะ ของสุคติอเหตุกบุคคล (59).....หน้า.....)

ตอบ ว่าโดยภูมิ เกิดได้ใน ๒ ภูมิ คือ มนุสสภูมิ ๑ จาตุมหาราชิกาภูมิ ๑
 ว่าโดยองค์ธรรมปรมัตถ์ ภวังก์แรกและภวังก์หลัง ได้แก่ อุเบกขาสันติริณกุศลวิปากจิต ๑
 ส่วนวิถิตเหล่านั้น ได้แก่ ปัญจทวาราวชชนจิต ๑ จักขุวิญญาณจิต ๒
 สัมปฏิจฉนจิต ๒ สันติริณจิต ๓ โวฏฐัพพนจิต ๑
 กามชวณจิต ๑๘ คือ อกุศลจิต ๑๐ (เว้นโทสชวณจิต ๒) มหากุศลจิต ๘
 ตทารัมมณจิต ๗ คือ สันติริณจิต ๓ มหาวิปากญาณวิปปยุตตจิต ๔

๕๕. จงจำแนกสุทธมโนทวาร อติวิภูตารมณวิถิ ที่มีตติตภวังค์ ตทารัมมณวาระ ที่เกี่ยวกับกามชวณะ ๒๗ (เว้นโทสชวณะ ๒) โดยบุคคล องค์ธรรมปรมัตถ์ อารมณ และแสดงเฉพาะอารมณของวิถิจิต (46).....หน้า 80)

ตอบ จำแนกสุทธมโนทวาร อติวิภูตารมณวิถิ ที่มีตติตภวังค์ ตทารัมมณวาระ ที่เกี่ยวกับกามชวณะ ๒๗ (เว้นโทสชวณะ ๒)

ว่าโดยบุคคล เกิดขึ้นแก่บุคคล ๘ จำพวก คือ ปุถุชน ๔ และอริยผลบุคคล ๔

ว่าโดยองค์ธรรมปรมัตถ์ ภวังค์แรกและภวังค์หลัง ได้แก่ กามภวังคจิต ๑๐

ส่วนวิถิจิตเหล่านั้น ได้แก่ มโนทวาราวชชนจิต ๑ กามชวณจิต ๒๗ (เว้นโทสชวณจิต ๒) และตทารัมมณจิต ๑๑ แล้วแต่ชนิดของอารมณ

ว่าโดยอารมณ สำหรับวิถิจิตทั้งหมดที่อยู่ในวิถินี้ มีตติอฏฐะ อฏฐัมชฉัตตะ หรือ อนิฏฐอารมณ ๖ ที่เป็นปัจจุบันนิปผันนรูป ๑๘ คือ นิปผันนรูปที่ดียิ่ง ดีธรรมดา หรือที่ไม่ดี ที่ปรากฏอยู่เฉพาะหน้าเป็นอารมณ

๕๖. ทางปัญจทวารวิถินั้น มีตติตภวังค์แน่นอน

แต่สำหรับทางมโนทวารวิถินั้น มีตติตภวังค์ไม่แน่นอน

คือ มีตติตภวังค์ก็มี ไม่มีตติตภวังค์ก็มี ที่เป็นเช่นนี้เพราะเหตุไร

(43, 46, 49, 52, 55, 57)

ตอบ ทางปัญจทวารวิถินั้น มีตติตภวังค์โดยแน่นอน แต่สำหรับทางมโนทวารวิถิ มีตติตภวังค์ไม่แน่นอนนั้น เพราะเกี่ยวกับการรับอารมณทางทวารนั้นๆ คือ.....

ทางปัญจทวารวิถิ รับปัญจอารมณที่เป็นปัจจุบันนิปผันนรูปอย่างเดียว

จึงมีตติตภวังค์แน่นอน

ส่วนมโนทวารวิถินั้น สามารถรับอารมณทั้ง ๖ ที่เป็นปรมัตถ์และบัญญัติ ซึ่งเป็นเตกาลิกะและกาลวิมุตติได้

ฉะนั้น ถ้าขณะใด มโนทวารจิตรับอารมณ ๖ ที่เป็นปัจจุบันนิปผันนรูป ในขณะนั้นก็มีตติตภวังค์แน่นอน

ถ้าขณะใด มโนทวารจิตรับอารมณ ๖ ที่นอกจากปัจจุบันนิปผันนรูปแล้ว ในขณะนั้นก็ไม่มืตติตภวังค์

๕๗. ก. ในจักขุทวาริก อติมหันตารมณวิถิ ตทารัมมณวาระนั้น (51).....หน้า.....)
มีวิถิจิตก็อย่าง คืออะไรบ้าง
- ข. ในจักขุทวาริก อติมหันตารมณวิถิ ตทารัมมณวาระ
เมื่อว่าโดยบุคคลและภูมิแล้ว มีจำนวนเท่าไร คืออะไรบ้าง (วิถิรวมประเภทที่ ๑)
- ค. ในจักขุทวาริก อติมหันตารมณวิถินั้น เมื่อบุคคลนั้นปฏิสนธิด้วยมหาวิบาก-
ดวงที่ ๑ อารมณเป็นอติอิฏฐารมณ ชวนะเป็นโทสะ วิถินี้จัดเป็นวาระอะไร
- ง. ตทหุวัตติกมโนทวารวิถิ ที่เกิดต่อจากจักขุทวารวิถิ มีจำนวนเท่าไร
คืออะไรบ้าง

ตอบ

- ก. ในจักขุทวาริก อติมหันตารมณวิถิ ตทารัมมณวาระนั้น มีวิถิจิต ๗ อย่าง คือ
๑. ปัญจทวาราวชชนจิต	๒. จักขุวิญญานจิต	๓. สัมปฏิจฉนจิต
๔. สันตிரณจิต	๕. ไวกุลัพพนจิต	๖. ชวนจิต
๗. ตทารัมมณจิต		
- ข. ในจักขุทวาริก อติมหันตารมณวิถิ ตทารัมมณวาระ เมื่อว่าโดยบุคคล
เกิดขึ้นแก่บุคคล ๘ จำพวก คือ ปุถุชน ๔ อริยผลบุคคล ๔ ในกามภูมิ ๑๑
- ค. วิถินี้ จัดเป็นชวนวาระ ที่มีอาคันตุกภวังค์
- ง. มี ๔ อย่าง คือ
๑. อตติคคทณวิถิ	๒. สมุหคคทณวิถิ
๓. อตถคคทณวิถิ	๔. นามคคทณวิถิ

๕๘. ตพหุวัตติกมโนทวารวิถิ ที่เกิดต่อจากจักขุทวารวิถิ มีจำนวนเท่าไร คืออะไรบ้าง และแสดงการเกิดขึ้นตามลำดับ ของวิถิเหล่านั้นมาด้วย (48).....หน้า.....)

ตอบ ตพหุวัตติกมโนทวารวิถิ ที่เกิดต่อจากจักขุทวารวิถิ มีจำนวน ๔ อย่าง คือ

๑. อตัตถคคณวิถิ	๒. สมุหคคณวิถิ
๓. อตถคคณวิถิ	๔. นามคคณวิถิ

การเกิดขึ้นของตพหุวัตติกมโนทวารวิถิ ที่เกิดต่อจากจักขุทวารวิถิ มีจำนวน ๔ เป็นไปตามลำดับ ดังนี้คือ

๑. อตัตถคคณวิถิ ภายหลังจากภวังคจิตที่เกิดต่อจากจักขุทวารวิถิ ได้ดับลงแล้ว รูปารมณที่เป็นอดีตนั้นก็ปรากฏขึ้นทางใจ ฉะนั้น ภวังคจิตจึงมีอาการหวนไหวเกิดขึ้น ๒ ขณะ เรียกว่า ภวังคจลนะ ภวังคุปัจเจทะ ต่อจากนั้นมโนทวาราวชชนะ ชวนะ ๗ ครั้ง ตทารัมมณะ ๒ ครั้ง เกิดขึ้นตามลำดับ รับอติวิภูตรูปารมณที่เป็นอดีต แล้วภวังคจิตก็เกิดต่อไป

๒. สมุหคคณวิถิ ต่อแต่นั้นมโนทวารวิถิก็เกิดขึ้นรวบรวมทุกๆ ส่วนของรูปารมณที่เป็นอดีตเป็นไปดังนี้ คือ ภวังคจลนะ ภวังคุปัจเจทะ มโนทวาราวชชนะ ชวนะ ๗ ครั้ง ตทารัมมณะ ๒ ครั้ง ภวังคต่อไปในอติวิภูตารมณ ส่วนในวิภูตารมณนั้น การเกิดขึ้นแห่งตทารัมมณะย่อมไม่มี

๓. อตถคคณวิถิ เมื่อสมุหคคณวิถิเกิดขึ้นรวบรวมอดีตรูปารมณหลายๆ รอบ จนเรียบร้อยแล้ว ในลำดับนั้นมโนทวารวิถิที่มีหน้าที่รับรูปร่างสัณฐานซึ่งเป็นที่ตั้งของรูปารมณ อันเป็นอตถกบัญญัติเกิดขึ้น เป็นไปในทำนองเดียวกันกับสมุหคคณวิถิทุกประการ เว้นไว้แต่ ตทารัมมณจิตไม่เกิดเท่านั้น ทั้งนี้ก็เพราะว่า มโนทวารวิถินี้มีอตถกบัญญัติเป็นอารมณ์

๔. นามคคณวิถิ เมื่ออตถคคณวิถิเกิดขึ้นรับรูปร่างสัณฐานซึ่งเป็นที่ตั้งของรูปารมณ อันเป็นอตถกบัญญัติ หลายๆ รอบจนเรียบร้อยแล้ว มโนทวารวิถิที่รับชื่อของรูปร่างสัณฐานนั้นๆ ตามโวหารของชาวโลกใช้กล่าวขานเรียกร่องกัน เกิดขึ้นหลายๆ รอบ ความเป็นไปแห่งวิถิเหล่านี้ ก็คงเป็นไปในทำนองเดียวกันกับอตถคคณวิถิทุกประการ เพราะมีบัญญัติเป็นอารมณ์เช่นเดียวกัน

๕๙. จงจำแนกตทาร์มมณจิต ๑๑ โดยบุคคล ๘ (วันมรรคบุคคล ๔) มาโดยละเอียด และการเกิดขึ้นของตทาร์มมณจิต ในอติมหันตารมณวิถิ และอติวิภูตารมณวิถิ ต้องมีองค์ประกอบก้อย่าง ะไรบ้าง (51, 58, 60).....หน้า 140)

ตอบ จำแนกตทาร์มมณจิต ๑๑ โดยบุคคล ๘ (วันมรรคบุคคล ๔)

๑. ทุกตติเหตุบุคคล ๑ มีตทาร์มมณจิตเกิดได้ ๓ ดวง คือ สันตี่รณจิต ๓
๒. สุกตติเหตุบุคคล ๑ ทวิเหตุบุคคล ๑ มีตทาร์มมณจิตเกิดได้ ๗ ดวง คือ
สันตี่รณจิต ๓ มหาวิปากญาณวิปปยุตตจิต ๔
๓. ตติเหตุบุคคล ๑ ผลบุคคล ๔ มีตทาร์มมณจิตเกิดได้ ๑๑ ดวง คือ
สันตี่รณจิต ๓ มหาวิปากจิต ๘

การเกิดขึ้นของตทาร์มมณจิต ในอติมหันตารมณวิถิ และอติวิภูตารมณวิถิ ที่มีตทาร์มมณจิตเกิดขึ้นได้นั้น ต้องมีองค์ประกอบ ๓ อย่าง คือ

๑. กามชวณะ ๒. กามบุคคล ๓. กามอารมณ

๖๐. จงแสดงข้อสังเกตองค์ประกอบในการเกิดขึ้นของธรรม ดังต่อไปนี้

- ก. ตทาร์มมณะ ข. อาคันตุกาวังค์ (44, 49, 54)

ตอบ

ก. การเกิดขึ้นของตทาร์มมณะ ในอติมหันตารมณวิถิ และอติวิภูตารมณวิถิ ที่มีตทาร์มมณจิตเกิดขึ้นได้นั้น ต้องมีองค์ประกอบ ๓ อย่าง คือ

๑. กามชวณะ ๒. กามบุคคล ๓. กามอารมณ

ข. อาคันตุกาวังค์ จะเกิดขึ้นได้ในอติมหันตารมณวิถิ อติวิภูตารมณวิถินั้น ต้องประกอบด้วยองค์ ๓ คือ

๑. บุคคล ต้องปฏิสนธิด้วยมหาวิปากโสมนัส ๔ ดวงใดดวงหนึ่ง
๒. ชวณะ ต้องเป็นโทสชวณะ
๓. อารมณ ต้องเป็นอติอิฏฐารมณ

ถ้าเป็นมหันตารมณวิถิ และวิภูตารมณวิถิแล้ว ไม่จำกัดอารมณ

ไม่ว่าอารมณนั้นจะเป็นอติอิฏฐารมณ อิฏฐุมัชฌัตตารมณ หรืออนิฏฐารมณ ก็ย่อมสามารถยังอาคันตุกาวังค์ให้เกิดขึ้นได้ทั้งสิ้น

๖๑. อดีตภวังก์ ภวังคจลนะ ภวังคุปัจเจทะ ที่เกิดก่อนปัญจทวารวิถิ มีจำนวนเท่าไร
และที่เกิดก่อนทางมโนทวารวิถิ มีจำนวนเท่าไร คืออะไรบ้าง (45, 48, 55)

ตอบ อดีตภวังก์ ภวังคจลนะ ภวังคุปัจเจทะ ที่เกิดก่อนปัญจทวาร มีจำนวน ๑๕ คือ
อุเบกขาสันตীরณจิต ๒ มหาวิปากจิต ๘ รูปาวจรวิปากจิต ๕

และที่เกิดก่อนทางมโนทวารวิถิ ที่มีอดีตภวังก์ มี ๑๕ คือ

อุเบกขาสันตীরณจิต ๒ มหาวิปากจิต ๘ รูปาวจรวิปากจิต ๕

ที่ไม่มีอดีตภวังก์มี ๑๙ คือ อุเบกขาสันตীরณจิต ๒ มหาวิปากจิต ๘ มหัคคตวิปากจิต ๙

๖๒. จงแสดงองค์ธรรมปรมัตถ์ ของอดีตภวังก์ ภวังคจลนะ ภวังคุปัจเจทะ
ที่เกิดขึ้นก่อนจากโสตทวารวิถิ มีจำนวนเท่าไร (44)

และที่เกิดทางมโนทวารวิถิ มีจำนวนเท่าไร คืออะไรบ้าง

ตอบ อดีตภวังก์ ภวังคจลนะ ภวังคุปัจเจทะ ที่เกิดก่อนจากโสตทวารวิถิ มีจำนวน ๑๕ คือ
อุเบกขาสันตীরณวิปากจิต ๒ มหาวิปากจิต ๘ รูปาวจรวิปากจิต ๕

และที่เกิดทางมโนทวารวิถิ ที่มีอดีตภวังก์ มีจำนวน ๑๕ คือ

อุเบกขาสันตীরณวิปากจิต ๒ มหาวิปากจิต ๘ รูปาวจรวิปากจิต ๕

ที่ไม่มีอดีตภวังก์ มีจำนวน ๑๙ คือ

อุเบกขาสันตীরณวิปากจิต ๒ มหาวิปากจิต ๘ มหัคคตวิปากจิต ๙

๖๓. จงยกบุคคลและภูมิ ซึ่งเป็นที่เกิดของวิภูตารมณวิถิ ที่ไม่มีอาคันตูกภวังค์ และมีอาคันตูกภวังค์ (43)

ตอบ บุคคลและภูมิ ซึ่งเป็นที่เกิดของวิภูตารมณวิถิ ที่ไม่มีอาคันตูกภวังค์ และมีอาคันตูกภวังค์ ดังนี้

วิภูตารมณวิถิ	ที่มีอดีตภวังค์ ๑ - ๗ ไม่มีอาคันตูกภวังค์ เกิดได้ในบุคคล ๘
ที่ในปัญจโวการภูมิ
วิภูตารมณวิถิ	ที่ไม่มีอดีตภวังค์ และไม่มีอาคันตูกภวังค์ ๑ วิถิ เกิดได้ในบุคคล ๘
ที่ในจตุโวการภูมิ ปัญจโวการภูมิ
วิภูตารมณวิถิ	ที่มีอดีตภวังค์ ๑ - ๗ มีอาคันตูกภวังค์ ๑ วิถิ เกิดได้ในบุคคล ๔
ที่ในกามสุคติภูมิ ๗ (เว้นทุกติ สุกตือเหตุกบุคคล พระอนาคา พระอรหันต์)
วิภูตารมณวิถิ	ที่ไม่มีอดีตภวังค์ แต่มีอาคันตูกภวังค์ ๑ วิถิ เกิดได้ในบุคคล ๔
ที่ในกามสุคติภูมิ ๗ (เว้นทุกติ สุกตือเหตุกบุคคล พระอนาคา พระอรหันต์)

(๖๔)

- ก. สุกตือเหตุกบุคคล มีตทาร์มมณจิตเกิดได้กี่ดวง อะไรบ้าง (44)
- ข. ทวิเหตุกบุคคล มีชวนจิตเกิดได้เท่าไร เป็นกามชวนะเท่าไร อปฺปนาชวนะเท่าไร คืออะไรบ้าง
- ค. ตีเหตุกบุคคล มีชวนจิตเกิดได้เท่าไร เป็นกามชวนะเท่าไร อปฺปนาชวนะเท่าไร คืออะไรบ้าง
- ง. โสตาบันบุคคล มีชวนจิตเกิดได้เท่าไร เป็นกามชวนะเท่าไร อปฺปนาชวนะเท่าไร คืออะไรบ้าง
- จ. อรหัตตผลบุคคล มีชวนจิตเกิดได้เท่าไร เป็นกามชวนะเท่าไร อปฺปนาชวนะเท่าไร คืออะไรบ้าง

ตอบ

- ก. สุกตือเหตุกบุคคล มีตทาร์มมณจิตเกิดได้ ๗ ดวง คือ
สันตிரณจิต ๓ มหาวิบากญาณวิปยุตตจิต ๔
- ข. ทวิเหตุกบุคคล มีชวนจิตเกิดได้ ๒๐ ดวง
เป็นกามชวนะทั้งหมด
ไม่มีอปฺปนาชวนะ ได้แก่ อกุศลจิต ๑๒ มหากุศลจิต ๘
- ค. ตีเหตุกบุคคล มีชวนจิตเกิดได้ ๒๙ ดวง
เป็นกามชวนะ ๒๐ ดวง คือ อกุศลจิต ๑๒ มหากุศลจิต ๘
เป็นอปฺปนาชวนะ ๙ ดวง คือ มหัคคตกุศลจิต ๙
- ง. โสตาบันบุคคล มีชวนจิตเกิดได้ ๒๕ ดวง
เป็นกามชวนะ ๑๕ ดวง คือ อกุศลจิต ๗ (เว้นทวิภูตีสัมปยุตตจิต ๔
วิจิกิจฉาสัมปยุตตจิต ๑) มหากุศลจิต ๘
และเป็นอปฺปนาชวนะ ๑๐ ดวงคือ มหัคคตกุศลจิต ๙ โสตาปัตติผลจิต ๑
- จ. อรหัตตผลบุคคล มีชวนจิตเกิดได้ ๑๙ ดวง
เป็นกามชวนะ ๙ ดวง คือ หสิตุปปาทจิต ๑ มหากิริยาจิต ๘
และเป็นอปฺปนาชวนะ ๑๐ ดวงคือ มหัคคตกิริยาจิต ๙ อรหัตตผลจิต ๑

เอกสารชุดนี้จัดทำขึ้น
โดยใช้ชื่อว่า

“รุ่นพี่แบ่งปัน เดิมฝึกรุ่นน้อง”
ปีที่ ๙

.....

ขออนุโมทนา ขอบคุณ ขอบใจ ทุกๆ ท่าน
ที่เอื้อเฟื้อข้อมูล เอกสารต่างๆ
พร้อมทั้งคำแนะนำอันเป็นประโยชน์ในการจัดทำ
ขอให้ทุกๆ ท่าน จงประสบแต่ความสุข ความเจริญ
ในชีวิต หน้าที่ การงาน
และจงเป็นผู้มีส่วนแห่งธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
โดยทั่วถึงกัน เทอญ

ปริจเฉทที่ ๕ เล่ม ๑

ข้อ ๕ - ๗ (วันแรก)

ภูมิจตุกกะ

๑. จงแสดงมาติกาจตุกกะ ในวิถีมุตตสังคหะ มาทั้งบาลีคำแปล (55, 59)

ตอบ แสดงมาติกาจตุกกะในวิถีมุตตสังคหะ ทั้งบาลีคำแปล ดังนี้ (หน้า 1)

จตสโส ภูมิโย จตฺตพฺพิธา ปฏิสันฺธิ จตฺตาริ กมฺมานิ จตฺตธา มรณฺอุปฺตติ เจติ
วิถีมุตตสังคหะ จตฺตาริ จตฺตูกานิ เวทิตพฺพานิ.

ในวิถีมุตตสังคหะ พึงทราบว่ามีจตุกกะ ๔ ประการ คือ

ภูมิจตุกกะ ปฏิสันธิจตุกกะ กัมมจตุกกะ มรณูปัตติจตุกกะ

๒. จงแสดงภูมิจตุกกะ มาทั้งบาลีคำแปล (ข้อเขียน 49, สัมภาษณ์ 56)

ตอบ แสดงภูมิจตุกกะ ดังนี้ (หลักสูตรหน้า 1)

ตตฺถ อปายภูมิ กามสฺสคติภูมิ รูปาวจรภูมิ อรูปาวจรภูมิ เจติ จตสโส ภูมิโย นาม.

แปลความว่า ในบรรดาจตุกกะ ๔ ประการเหล่านั้น ชื่อว่าภูมิ ๔ ได้แก่

อบายภูมิ ๑ กามสฺสคติภูมิ ๑ รูปาวจรภูมิ ๑ อรูปาวจรภูมิ ๑ รวมเป็นภูมิ ๔

๓. จงแปลคาถาสังคหะดังต่อไปนี้ (54).....หน้า 3)

๑. ปุณฺณชฺชาน น ลพฺภนฺติ สุทฺธาวาเสสุ สพฺพธา

โสตาปนฺนา จ สกทา- คามิโน จาปี ปุคฺคลา

๒. อริยา โนปลพฺภนฺติ อสณฺญาปายภูมิสุ

เสสฺสจฺจาเนสุ ลพฺภนฺติ อริยานริยาปี จ.

ตอบ แปลคาถาสังคหะ ดังนี้ คือ

ในสุทฺธาวาสภูมิ ๕ ไม่มีปุณฺณทั้ง ๔ โสตาบัน สกทาคามี โดยประการทั้งปวง

ในอัสสญฺญสัตตภูมิ และอบายภูมิ ๔ ไม่มีอริยบุคคล ๘

ส่วนในภูมิที่เหลือ ๒๑ ภูมิ คือ กามสฺสคติภูมิ ๗ รูปภูมิ ๑๐ และอรูปภูมิ ๔

มิได้ทั้งอริยบุคคล ๘ และปุณฺณ ๓ (เว้นทุกคติ) ตามสมควร

๔. ภูมิอันเป็นที่เวียนวายตายเกิดของสัตว์ทั้งหลาย มีเท่าไร คืออะไรบ้าง
ให้บอกชื่อทุกภูมิ มาโดยลำดับให้ถูกต้อง (45, 46, 52, 57)

ตอบ ภูมิอันเป็นที่เวียนวายตายเกิดของสัตว์ทั้งหลาย มี ๓๑ ภูมิ คือ

๑. นิรยภูมิ	๒. ตีรจنانภูมิ	๓. เปตติวิสัยภูมิ
๔. อสุรกายภูมิ	๕. มนุสสภูมิ	๖. จาตุมหาราชิกาภูมิ
๗. ดาวดึงสภูมิ	๘. ยามาภูมิ	๙. ตุสิตาภูมิ
๑๐. นิมมานรตีภูมิ	๑๑. พรนิมมิตวสวัตตีภูมิ	๑๒. พรหมปาริสาชชาภูมิ
๑๓. พรหมปุโรหิตาภูมิ	๑๔. มหาพรหมาภูมิ	๑๕. ปริตตภาภูมิ
๑๖. อัปปมาณภาภูมิ	๑๗. อาภัสสรภูมิ	๑๘. ปริตตสุภาภูมิ
๑๙. อัปปมาณสุภาภูมิ	๒๐. สุภิกขณาภูมิ	๒๑. เวหิผลาภูมิ
๒๒. อสัณญัตตตภูมิ	๒๓. อวิหาภูมิ	๒๔. อตปปาภูมิ
๒๕. สุตัสสาภูมิ	๒๖. สุตัสสีภูมิ	๒๗. อกนิฐฐาภูมิ
๒๘. อากาसानัญญาตณภูมิ	๒๙. วิญญาณัญญาตณภูมิ	๓๐. อากิญจัญญาตณภูมิ
๓๑. เนวสัณญานาสัณญายตณภูมิ		

๕. ก. มหานรค มีกี่ขุม คืออะไรบ้าง (49, 55)

ข. อุตสทนรค มีกี่ขุม คืออะไรบ้าง (หน้า 6)

ตอบ

ก. มหานรค มี ๘ ขุม คือ

๑. สัตว์เขี้ยว	๒. กภาพสุตตนรค	๓. สังฆาตตนรค	๔. โรรูนรค
๕. มหาโรรูนรค	๖. ตาปนนรค	๗. มหาตาปนนรค	๘. อวิจินรค

ข. อุตสทนรค มี ๕ ขุม คือ

๑. คุณนรค	๒. กุกกุพนรค	๓. สิมพลีวนนรค	๔. อสิปัตตวนนรค
๕. เวตตรณีนรค			

๖. บรรดาบุคคลทั้งหลายที่กำลังเป็นไปอยู่ในโลกทุกวันนี้ ย่อมมีอหยาตย์จิตใจ
ยิ่งหย่อนกว่ากันและกัน ในความประพฤติดีและไม่ดี มากบ้างน้อยบ้าง
ฉะนั้น จึงอยากจะทราบว่ ความประพฤติดีของบุคคล ท่านแสดงไว้กี่ประเภท
คืออะไรบ้าง และประเภทไหนที่ตายไปแล้ว จะต้องพบกับพระยายมราช
และประเภทไหน ไม่ต้องพบกับพระยายมราช (48).....หน้า 11)

ตอบ ความประพฤติดีของบุคคลทั้งหลาย ท่านแสดงไว้ ๔ ประเภท คือ

๑. บุคคลบางคนในโลกนี้ มีอริยาศัยชอบบำเพ็ญกุศลมาก
๒. บางคน มีอริยาศัยชอบบำเพ็ญกุศลและก่ออกุศลเท่าๆ กัน
๓. บางคน ชอบก่ออกุศลมากกว่ากุศล
๔. บางคน ชอบก่ออกุศลฝ่ายเดียว

บรรดาบุคคลทั้ง ๔ ประเภทนี้ บุคคลที่อยู่ในประเภทที่ ๑ และที่ ๔
ไม่มีโอกาสที่จะได้พบกับพระยายมราช

ประเภทที่ ๑ มีกุศลมาก เมื่อตายแล้วย่อมเกิดในสุคติภูมิเลยทีเดียว

ประเภทที่ ๔ มีอกุศลมาก เมื่อตายแล้วย่อมเกิดในทุคติภูมิโดยตรงเลยทีเดียว

ส่วนประเภทที่ ๒ และที่ ๓ มีโอกาสที่จะได้พบกับพระยายมราช เพื่อให้พระยายมราช
เตือนสติให้ระลึกถึงกุศล ถ้าระลึกได้ก็จะพ้นจากอบายภูมิ ถ้าระลึกไม่ได้ ท่านก็จะเตือนสติให้
เมื่อเตือนสติแล้วก็ระลึกไม่ได้ นายนิรบาลก็ส่งลงนรกเสวยทุกข์ต่อไป

๗. เปรต ที่มาในเปตวัตถุภูฏกถาและฎีกา มีกี่จำพวก คืออะไรบ้าง
(49, 52, 55).....หน้า 61)

ตอบ เปรต ที่มาในเปตวัตถุภูฏกถาและฎีกา มี ๔ จำพวก คือ

๑. ปรทัตตูปชีวิกเปรต เปรตที่มีการเลี้ยงชีวิตอยู่ โดยอาศัยอาหารที่ผู้อื่นให้
๒. ขุปปิปาสิกเปรต เปรตที่ถูกเบียดเบียนด้วยการหิวข้าว หิวน้ำ
๓. นิชฌามัตถนิกเปรต เปรตที่ถูกไฟเผาให้เราร้อนอยู่เสมอ
๔. กาลกัญจิกเปรต เปรตจำพวกอสุร ชื่อกัญจิกะ

๘. จงแสดงเปรต ๔ ประเภท ที่มาในเปตวัตถุภูฏกถาและฎีกา
ในบรรดาเปรต ๔ ประเภทนั้น ประเภทไหนที่พระโพธิสัตว์ไม่ไปเกิด (52).....หน้า 61)

ตอบ แสดงเปรต ๔ ประเภท ที่มาในเปตวัตถุภูฏกถาและฎีกา

๑. ปรทัตตูปชีวิกเปรต เปรตที่มีการเลี้ยงชีวิตอยู่ โดยอาศัยอาหารที่ผู้อื่นให้
๒. ขุปปิปาสิกเปรต เปรตที่ถูกเบียดเบียนด้วยการหิวข้าว หิวน้ำ
๓. นิชฌามัตถนิกเปรต เปรตที่ถูกไฟเผาให้เราร้อนอยู่เสมอ
๔. กาลกัญจิกเปรต เป็นชื่อของอสุรา ที่เป็นเปรต

เปรตบางประเภทที่พระโพธิสัตว์ไม่ไปเกิด

บรรดาพระโพธิสัตว์ทั้งหลาย นับตั้งแต่ได้รับพุทธพยากรณ์เป็นต้นไป ย่อมไม่ไปเกิดเป็นเปรต

๓ ประเภท คือ ๑. ขุปปิปาสิกเปรต ๒. นิชฌามัตถนิกเปรต ๓. กาลกัญจิกเปรต
ที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ ถ้าจะเกิดก็คงเกิดเป็น ปรทัตตูปชีวิกเปรต ประเภทเดียวเท่านั้น

๙. ภพชาติที่พระโพธิสัตว์ทั้งหลาย ผู้ได้รับพุทธพยากรณ์แล้ว
ไม่ไปบังเกิด มีกี่อย่าง ได้แก่อะไรบ้าง (58).....หน้า 63)

ตอบ มี ๑๖ อย่าง คือ

๑. ไม่เกิดเป็นคนป่า	๒. เป็นมารเทวบุตรไม่ได้
๓. เป็นอสังขยัตตพรหมไม่ได้	๔. เป็นสุทธาวาสพรหมไม่ได้
๕. ไม่ไปเกิดในจักรวาลอื่น	๖. ไม่เป็นอรุปรพพรหม
๗. ไม่เป็นผู้หญิง	๘. ไม่ไปเกิดกับคนที่เปิ่นทาส
๙. ไม่ไปเกิดเป็นคนบอด หนวก ไข้	๑๐. ไม่เป็นคนขี้เรื้อนกุ่มงูจิ้ง
๑๑. ไม่เปลี่ยนแปลงเพศ	๑๒. ไม่ทำปัญจानันตริยกรรม
๑๓. ไม่ไปเกิดในโลกกันตริกนรก	๑๔. ไม่ไปเกิดในอเวจีมหานรก

และไม่เป็นขุปปิปาสิกเปรต นิชฌามัตถิกเปรต กาลกัญจิกเปรต

๑๕. ไม่ไปเกิดเป็นสัตว์ที่เล็กกว่านกกระจาบ และไม่ไปเกิดเป็นสัตว์ที่ใหญ่กว่าช้าง
๑๖. เป็นพระอริยะไม่ได้ ในระหว่าง ๔ อสงไขย แสนกัป

๑๐. ก. สัตว์ที่เรียกว่า อสุรา นี้ เมื่อจำแนกแล้วมีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง
ข. เทวอสุรา มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง (43).....หน้า 75)
ค. เปตติอสุรา มีกี่จำพวก คืออะไรบ้าง

ตอบ

ก. อสุรา มี ๓ อย่าง คือ

๑. เทวอสุรา ได้แก่ เทวดาที่เรียกว่าอสุระ
๒. เปตติอสุรา ได้แก่ เปรตที่เรียกว่าอสุระ
๓. นiryaso อสุรา ได้แก่ สัตว์นรกที่เรียกว่าอสุระ

ข. เทวอสุรา มี ๖ อย่าง คือ

๑. เวปจิตติอสุรา	๒. พลีอสุรา	๓. ราหูอสุรา
๔. ปหาราทอสุรา	๕. สัมพรตอสุรา	๖. วินิปาติกอสุรา

ค. เปตติอสุรา มี ๓ จำพวก คือ

๑. กาลกัญจิกเปรตอสุรา	๒. เวมานิกเปรตอสุรา	๓. อาวุธิกเปรตอสุรา

๑๑. คำว่า คติ แปลว่าอย่างไร มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง (43).....หน้า 83)

ตอบ คำว่า คติ แปลว่า ที่ไปเกิดของสัตว์ มี ๔ อย่าง คือ

๑. คติคติ ภาพเป็นที่ไปเกิดแห่งสัตว์
 ๒. นิพัตติคติ ความเป็นความเกิด
 ๓. อัชฌาสยคติ อัชฌาศัยที่กำลังเป็นไปอยู่
 ๔. วิภวคติ ความเกิดขึ้นแห่งสมบัติ
- (หลักสูตร = ความสูญเสีย)

๑๒. จงอธิบายประเภทของทุกคติ ๓ อย่าง มี อคาริยปฏิบัติทุกคติเป็นต้น (45).....หน้า 84)

ตอบ ในทุกคติทั้ง ๓ ประการนี้

คฤหัสถ์ผู้ครองเรือน ได้กระทำทุจริตด้วยอำนาจของกิเลส ชื่อว่า อคาริยปฏิบัติทุกคติ

ภิกษุสามเณรที่อยู่ในพระพุทธศาสนา ได้ปฏิบัติผิด คือทำลายศรัทธาที่มีอยู่ในสันดานของพุทธศาสนิกชนให้เศร้าหมองไป (กุลทูสนะ) และทำตัวเป็นหมอดู หมอยา (อนะสนะ) ภิกษุสามเณรผู้กระทำผิดดังที่ได้กล่าวมานี้ ชื่อว่า อนาคาริยปฏิบัติทุกคติ

ส่วน คติทุกคตินั้น ได้แก่ คฤหัสถ์และภิกษุสามเณร ที่ได้กระทำผิดดังที่ได้กล่าวมาเมื่อเวลาตาย ได้ไปบังเกิดในอบายภูมิทั้ง ๔ เรียกว่า คติทุกคติ

๑๓. จิตใจของคนที่อยู่ในชมพูทวีป และจิตใจของคนที่อยู่ในทวีปทั้งสามนั้น เหมือนกันหรือไม่ จงอธิบาย (51).....หน้า 87)

ตอบ จิตใจของคนที่อยู่ในชมพูทวีป และจิตใจของคนที่อยู่ในทวีปทั้งสามนั้น ไม่เหมือนกัน คือ คนที่อยู่ในชมพูทวีปเป็นผู้มีจิตใจกล้าแข็ง เป็นไปทั้งฝ่ายดีและฝ่ายไม่ดี ฝ่ายดีนั้น สามารถทำให้สำเร็จเป็นพระพุทธเจ้า พระปัจเจกพระพุทธเจ้า อัครสาวก มหาสาวก ปกตีสาวก พระเจ้าจักรพรรดิ ฌานลาภี อภิญญาลาภีได้ ฝ่ายที่ไม่ดีนั้น อาทิเช่น ฆ่าบิดามารดา ฆ่าพระอรหันต์ และทำโลहितูปบาท คือทำให้พระโลหิตห่อ และทำสังฆเภท ส่วนจิตใจของคนที่อยู่ในทวีปสามทวีปที่เหลือนั้น ไม่สามารถจะทำเช่นนี้ได้ ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายดีและไม่ดี

๑๔. คนชมพูทวีป มีคุณประเสริฐกว่าคนอุตตรกุรุทวีป และเทวดาชั้นดาวดึงส์
กี่ประการ คืออะไรบ้าง (45).....หน้า 92)

ตอบ คนชมพูทวีป มีคุณประเสริฐกว่าคนอุตตรกุรุทวีป และเทวดาชั้นดาวดึงส์ ๓ ประการ คือ

๑. สุรภาพ มีจิตใจกล้าแข็ง ในการบำเพ็ญทาน ศีล ภาวนา
๒. สติมนต์ มีสติตั้งมั่น ในคุณพระรัตนตรัย
๓. พุรหมจริยवास มีการประพฤติพรหมจรรย์ คือบวชได้

๑๕. คนอุตตรกุรุทวีป มีคุณสูงกว่าประเสริฐกว่าคนชมพูทวีป และเทวดาชั้นดาวดึงส์
มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง (43).....หน้า 94)

ตอบ คนอุตตรกุรุทวีป มีคุณสูงกว่าประเสริฐกว่าคนชมพูทวีป
และเทวดาชั้นดาวดึงส์ มี ๓ อย่าง คือ

๑. คนอุตตรกุรุ ไม่มีการยึดถือเงินทอง ว่าเป็นของตน
๒. คนอุตตรกุรุ ไม่หวงแหน หรือยึดถือบุตร ภรรยา สามี ว่าเป็นของตน
๓. คนอุตตรกุรุ มีอายุยืนถึงหนึ่งพันปีเสมอ

๑๖. เทวะ มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง (46, 50).....หน้า 100)

ตอบ เทวะ มี ๓ คือ

๑. สมมุติเทวะ ได้แก่ พระมหากษัตริย์และพระราชินี พร้อมด้วยพระโอรสพระธิดา
๒. อุปัตติเทวะ ได้แก่ เทวดาและพรหมทั้งหมด
๓. วิสุทธิเทวะ ได้แก่ พระอรหันต์ทั้งหมด

๑๗. เทวดาทั้งหลายที่อยู่ในจาตุมหาราชิกาภูมิ มีอยู่กี่จำพวก คืออะไรบ้าง
(59).....หน้า 103)

ตอบ เทวดาทั้งหลายที่อยู่ในจาตุมหาราชิกาภูมิ มีอยู่ ๓ พวก คือ

๑. ภุมมัญญเทวดา เทวดาที่อยู่บนพื้นแผ่นดิน
๒. รุกขัญญเทวดา เทวดาที่อยู่บนต้นไม้
๓. อากาสัญญเทวดา เทวดาที่อยู่ในอากาศ

๑๘. ผู้ที่จะเป็นพระอินทร์ได้นั้น ต้องประกอบด้วยคุณธรรม
 ที่ประการ คืออะไรบ้าง (45, 49, 52, 55, 60).....หน้า 121)

ตอบ ผู้ที่จะเป็นพระอินทร์ได้นั้น ต้องประกอบด้วยคุณธรรม ๗ ประการ คือ

๑. เลี้ยงบิดามารดา
๒. เคารพต่อผู้ใหญ่ในตระกูล
๓. กล่าววาจาอ่อนหวาน
๔. ไม่กล่าวคำส่อเสียด
๕. ไม่มีความตระหนี่
๖. มีความสัตย์
๗. ระวังความโกรธไว้ได้

๑๙. การที่จะเป็นอริยบุคคลได้นั้น ต้องประกอบด้วยธรรม
 ที่ประการ คืออะไรบ้าง (56, 59).....หน้า 136)

ตอบ การที่จะเป็นอริยบุคคลได้นั้น ต้องประกอบด้วยธรรม ๗ ประการ คือ

๑. ต้องเป็นติเหตุบุคคล
๒. ต้องได้เคยสร้างบารมีที่เกี่ยวกับวิปัสสนามาแล้วในชาติก่อน
๓. ต้องมีความเพียรในชาติปัจจุบันนี้ด้วย
๔. วิธีเจริญวิปัสสนาต้องถูกต้องตามหลักพระบาลีและอรรถกถา
๕. ต้องมีสถานที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติ
๖. ต้องไม่มีปิลิโพธ ๑๐ ประการ
๗. ต้องมีเวลาอันสมควร

๒๐. ปธานยังกะ ที่เป็นเครื่องตัดสินตัวเองว่า ชาตินี้ตนจะเป็นอริยะได้หรือไม่นั้น
 มีกี่ข้อ คืออะไรบ้าง (56).....หน้า 137)

ตอบ ปธานยังกะ สำหรับเป็นเครื่องตัดสินตัวเองว่า ชาตินี้ตนจะเป็นอริยะได้หรือไม่นั้น

มีอยู่ ๕ ข้อ คือ

๑. ต้องมีความเชื่อความเลื่อมใสในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ และอาจารย์ที่สอนวิปัสสนา
๒. ต้องมีร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรค
๓. ต้องไม่มีมารยาสาไถยกับอาจารย์ หรือในหมู่ผู้ปฏิบัติด้วยกัน
๔. ต้องมีความเพียรตั้งมั่นในใจว่า เลือดและเนื้อของเราเน่า แม้ว่าจะเหือดแห้งไป
 คงเหลือแต่หนัง เส้นเอ็น กระดูก ก็ตาม เราจะไม่ยอมละความเพียรนั้นเสีย
๕. ผู้ปฏิบัติต้องปฏิบัติให้ถึงขั้นอุทกยัพพญาณเสียก่อน

๒๑. มีคำถามทั้งหมด ๒ ข้อย่อย ให้ตอบทุกข้อให้ถูกต้องชัดเจน

ก. บุคคลใด สามารถไปเกิดในสุทธาวาสภูมิได้ (47).....หน้า 152, 158)

สุทธาวาสภูมิ เป็นที่อยู่ของใครบ้าง

ข. การเกิดและการตายของพรหมในสุทธาวาสภูมิ ที่ยังไม่สำเร็จเป็นพระอรหันต์
จะเกิดและตายในภูมิใด ๆ บ้าง

ตอบ ก. บุคคลที่สามารถไปเกิดในสุทธาวาสภูมิได้ ได้แก่ พระอนาคามีบุคคล ที่มีคุณสมบัติพิเศษ
คือ เป็นพระอนาคามีบุคคลที่ไ้รูปปัญจมณาน และมีอินทรีย์ ๕ อย่างใดอย่างหนึ่งแก่กล้า
สุทธาวาสภูมิ เป็นที่อยู่ของพระอนาคามีผลบุคคล พระอรหัตมรรคบุคคล พระอรหัตผลบุคคล
ที่สำเร็จรูปปัญจมณาน และมีอินทรีย์ ๕ อย่างใดอย่างหนึ่งแก่กล้า

(ข) การเกิดและการตายของพรหมในสุทธาวาสภูมิ ที่ยังไม่สำเร็จเป็นพระอรหันต์ มีดังนี้
พระอนาคามีบุคคลที่อยู่ในสุทธาวาสภูมิเบื้องต่ำ ๔ ชั้น เมื่อสิ้นอายุแล้วย่อมไม่เกิดซ้ำภูมิ
ที่ตนเคยเกิด จะไปเกิดในภูมิที่สูงกว่าได้
พระอนาคามีบุคคลที่อยู่ในชั้นนอกนิรฐาภูมิ จะไม่ไปเกิดในภูมิใด ๆ อีก และจะต้องสำเร็จ
เป็นพระอรหันต์ในอนานิรฐาภูมินี้

๒๒. จงจำแนกภูมิ ๓๑ ภูมิ โดยบุคคล ๑๒ จำพวก มาดู (51, 54, 56, 58, 60)

ตอบ จำแนกภูมิ ๓๑ ภูมิ โดยบุคคล ๑๒ จำพวก ดังนี้ (.....หน้า 160)

อบายภูมิ ๔เป็นที่เกิดของทุกตือเหตุบุคคลจำพวกเดียว

มนุสสภูมิ ๑
จาตุมหาราชิกาภูมิ ๑ } เป็นที่เกิดของบุคคล ๑๑ จำพวก (เว้นทุกตือเหตุบุคคล ๑)

ดาวดึงสาภูมิ ๑
ยามาภูมิ ๑
ตูลิตาภูมิ ๑
นิมมานรดีภูมิ ๑
ปรนิมมิตวสวัตตีภูมิ ๑ } เป็นที่เกิดของบุคคล ๑๐ จำพวก
(เว้นทุกตือเหตุบุคคล ๑ สุกตือเหตุบุคคล ๑)

ปฐมฌานภูมิ ๓
ทุติยฌานภูมิ ๓
ตติยฌานภูมิ ๓
เวหัปผลาภูมิ ๑ } เป็นที่เกิดของบุคคล ๙ จำพวก คือ ตีเหตุบุคคล ๑ อริยบุคคล ๘

อัสสญัตตตภูมิ ๑เป็นที่เกิดของสุกตือเหตุบุคคล ที่มีรูปปฏิสนธิจำพวกเดียว

สุทธาวาสภูมิ ๕เป็นที่เกิดของบุคคล ๓ จำพวก คือ อนาคามีผลบุคคล ๑
อรหัตตมรรคบุคคล ๑ อรหัตตผลบุคคล ๑

อรุณภูมิ ๔เป็นที่เกิดของบุคคล ๘ จำพวก คือ ตีเหตุบุคคล ๑
อริยบุคคล ๗ (เว้นโสตาปัตติมรรคบุคคล ๑)
(ชื่อภูมิ แต่ละปีเนลยต่างกันเล็กน้อย ฝากไว้พิจารณาด้วย)

๒๓. จงแสดงชื่อของบุคคลทั้ง ๑๒ จำพวก มาโดยละเอียด
และในบรรดาบุคคล ๑๒ จำพวกนั้น บุคคลที่ไม่มีในสุทธาวาสกมมิมิ มีกี่บุคคล
คือใครบ้าง (53).....หน้า 160)

ตอบ บุคคล ๑๒ จำพวก คือ

๑. ทุกตติเหตุกบุคคล	๒. สุกตติเหตุกบุคคล
๓. ทวิเหตุกบุคคล	๔. ตติเหตุกบุคคล
๕. โสดาปัตติมรรคบุคคล	๖. โสดาปัตติผลบุคคล
๗. สกทาคามีมรรคบุคคล	๘. สกทาคามีผลบุคคล
๙. อนาคามีมรรคบุคคล	๑๐. อนาคามีผลบุคคล
๑๑. อรหัตตมรรคบุคคล	๑๒. อรหัตตผลบุคคล

และในบรรดาบุคคล ๑๒ จำพวกนั้น บุคคลที่ไม่มีในสุทธาวาสกมมิมิ มี ๙ บุคคล คือ

ปุถุชน ๔

โสดาปัตติมรรค ๑

สกทาคามีมรรค ๑

อนาคามีมรรค ๑

โสดาปัตติผล ๑

สกทาคามีผล ๑

๒๔. จงแสดงภูมิที่พระอริยบุคคลไปเกิดแล้ว จะไม่ไปเกิดในภูมิอื่นๆ อีกนั้น
มีกี่ภูมิ และภูมินั้นๆ เรียกชื่อว่าอะไร (47,, 48, 51, 57).....หน้า 168)

ตอบ ในบรรดาพรหมภูมิ ๒๐ ชั้นนั้น คือ

เวฬุผลาภูมิ นับเป็นยอดของรูปภูมิ ๑๑ ชั้น (เว้นสุทธาวาสกมมิมิ ๕)

เรียกว่า ปุถุชนภวัคคะ แปลว่า เป็นยอดภูมิปุถุชน

อกนิฏฐาภูมิ นับเป็นยอดของสุทธาวาสกมมิมิ

เรียกว่า อริยภวัคคะ แปลว่า เป็นยอดภูมิอริยะ

เนวสัณญานาสัณญายตนภูมิ นับเป็นยอดของอรุณภูมิ

เรียกว่า สัพพภวัคคะ แปลว่า เป็นยอดภูมิปุถุชนและอริยะ

ยอดภูมิทั้ง ๓ นี้ พระอริยบุคคลได้ไปบังเกิดแล้ว จะไม่กลับไปบังเกิดในภูมิอื่นๆ อีกต่อไป
จะต้องปรินิพพานในยอดภูมินั้นๆ แน่แน่นอน

๒๕. กัปที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนามีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง (สัมภาษณ์ 55)
 จงแสดงมาพร้อมด้วยความหมาย (หน้า 172)

ตอบ กัปที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา มี ๒ อย่าง คือ ๑. สุธัญญกัป ๒. อสุธัญญกัป
 ๑. สุธัญญกัป หมายถึง กัปที่ไม่มีพระสัมมาพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า
 และพระเจ้าจักรพรรดิอุบัติขึ้น
 ๒. อสุธัญญกัป หมายถึง กัปที่มีพระสัมมาพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า
 และพระเจ้าจักรพรรดิอุบัติขึ้น

๒๖. จงแสดงสุธัญญกัปและอสุธัญญกัป มีอย่างละเท่าไร
 คืออะไรบ้าง จงบอกพร้อมความหมาย (53, 57).....หน้า 172)

ตอบ สุธัญญกัป มี ๔ อย่าง คือ
 ๑. สุธัญญมหากัป ได้แก่ มหากัปที่ไม่มีพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้น
 ๒. สุธัญญสงขัยกัป ได้แก่ สังวัฏฏสงขัยกัป สังวัฏฏฐายีสงขัยกัป วิวัฏฏสงขัยกัป
 ๓. สุธัญญอันตรกัป ได้แก่ อันตรกัปที่ไม่มีพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้น
 ๔. สุธัญญอายุกัป ได้แก่ ในระหว่างที่มนุษย์มีอายุยืนมากกว่าแสนปีขึ้นไป
 และในระหว่างที่มนุษย์มีอายุน้อยกว่าร้อยปีลงมา

อสุธัญญกัป มี ๕ อย่าง คือ

๑. สารกัป	ได้แก่ มหากัปที่มีพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้น	หนึ่งพระองค์
๒. มัณฑกัป	ได้แก่ มหากัปที่มีพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้น	สองพระองค์
๓. วรกัป	ได้แก่ มหากัปที่มีพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้น	สามพระองค์
๔. สารมัณฑกัป	ได้แก่ มหากัปที่มีพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้น	สี่พระองค์
๕. ภัททกัป	ได้แก่ มหากัปที่มีพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้น	ห้าพระองค์

๒๗. มหากัปที่มีพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้น ๖ หรือ ๗ พระองค์
 มีหรือไม่ เพราะเหตุไร (53).....หน้า 173)

ตอบ ไม่มี เพราะว่า ธรรมดาพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ที่จะอุบัติเกิดขึ้นในโลกนั้น
 ในมหากัปหนึ่งๆ อย่างน้อยที่สุด ก็มีพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นเพียง ๑ พระองค์
 อย่างมากที่สุด มี ๕ พระองค์ มหากัปที่มีพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นมากกว่านี้ ย่อมไม่มี
 ดังมีสาธกบาลีแสดงไว้ในอนาคตังสัจจวรรคกถาว่า
 น หิ เอกสมิ กปเป ฌฏโจ วา สตตโม วา อุปปชชติ.
 แปลความว่า ในมหากัปหนึ่งๆ พระพุทธเจ้าจะอุบัติขึ้น ๖ หรือ ๗ พระองค์นั้น ย่อมไม่มี

๒๘. จงแสดงธรรมที่เป็นเหตุ ที่ทำให้โลกพินาศมาพอเข้าใจ (53).....หน้า 176)

ตอบ ธรรมที่เป็นเหตุให้โลกพินาศลงนั้น มี ๓ อย่างคือ รากะ โทสะ โมหะ
สมัยใดสัตว์ทั้งหลาย มีสันดานหนาแน่นไปด้วยรากะแล้ว

เมื่อถึงคราวพินาศ ย่อมพินาศลงด้วยไฟ เหตุด้วยรากะนั้นร้อนเหมือนไฟ

ถ้าสมัยใดสัตว์ทั้งหลาย มีสันดานมากด้วยโทสะ

เมื่อถึงคราวพินาศ ย่อมพินาศด้วยน้ำ เหตุด้วยโทสะนั้นร้ายเหมือนน้ำกรด

และถ้าสมัยใดสันดานของสัตว์ทั้งหลาย หนาไปด้วยโมหะ

เมื่อถึงคราวพินาศ ย่อมพินาศด้วยลม เหตุด้วยโมหะนั้นเหมือนหนึ่งลมกรด

จึงเป็นอันว่า โลกธาตุย่อมพินาศลงด้วยเหตุทั้ง ๓ ประการ ดังได้กล่าวแล้วนั้น

๒๙. โกลาหล คืออะไร มีกี่ประการ คืออะไรบ้าง (59).....หน้า 177)

ตอบ โกลาหล คือ เสียงแซ่ซ้องเอิกเกริก มี ๕ ประการ คือ

๑. กัปโปโลลาหล เสียงประกาศก้องเอิกเกริกว่า นับตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป
เป็นเวลาอีกแสนปี โลกจะถึงซึ่งความพินาศ
๒. พุทธโกลาหล เสียงประกาศก้องว่า นับตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป
เป็นเวลาอีกหนึ่งพันปี จะมีพระพุทธเจ้ามาอุบัติขึ้นในโลก
๓. จักกวัตติโกลาหล เสียงที่ประกาศว่า นับตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป
เป็นเวลาอีกหนึ่งร้อยปี จะมีพระเจ้าจักรพรรดิมาบังเกิดขึ้นในโลก
๔. มังคลโกลาหล เสียงที่ประกาศว่า ภายในระยะเวลาอีก ๑๒ ปี
พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมที่เป็นมงคล ๓๘ ประการ
๕. โมเนยยโกลาหล เสียงที่ประกาศว่า ภายในระยะเวลาอีก ๗ ปี
จะมีผู้ปฏิบัติโมเนยยะ มาบังเกิดในโลก

๓๐. จงแสดงลักษณะหน้าตาของคนที่อยู่ในทวีปทั้ง ๔ คือ

ชมพูทวีป อุตตรกุรุทวีป ปุพพิเทหทวีป อปรโคยานทวีป

มาตามลำดับ (47, 48, 52).....หน้า 197)

ตอบ แสดงลักษณะหน้าตาของคน ที่อยู่ในทวีปทั้ง ๔ มีดังนี้ คือ

๑. ชมพูทวีป มีสีฐานดังรูปเรือนเกวียน หรือ รูปไข่
 ๒. อุตตรกุรุทวีป มีสีฐานเป็นสี่เหลี่ยม
 ๓. ปุพพิเทหทวีป มีสีฐานดังพระจันทร์ครึ่งซีก
 ๔. อปรโคยานทวีป มีสีฐานดังพระจันทร์วันเพ็ญ
- บรรดามนุษย์ที่อยู่ในทวีปใด ก็มีรูปไปหน้าเหมือนกับสีฐานของทวีปนั้น

ปริจเฉทที่ ๕ เล่ม ๑

ปฏิสนธิจตุกกะ

๓๑. จงแปลบาลีปฏิสนธิ ๔ อย่าง ดังต่อไปนี้ (46, 48).....หน้า 207)

อปายปฏิสนธิ กามสัคคิปฏิสนธิ รูปาวจรปฏิสนธิ

อรูปาวจรปฏิสนธิ เจติ จตุพพิธา ปฏิสนธิ นาม.

ตอบ แปลบาลีปฏิสนธิ ๔ อย่างดังนี้ คือ

แปลความว่า ชื่อว่าปฏิสนธิ มี ๔ ประการ คือ

อปายปฏิสนธิ ๑ กามสัคคิปฏิสนธิ ๑

รูปาวจรปฏิสนธิ ๑ อรูปาวจรปฏิสนธิ ๑

๓๒. จงแสดงอุเบกขาสันตிரณกุศลวิปากจิต ที่ทำหน้าที่ปฏิสนธิ ภาวังค์ จูติ
ของมุนุญย์ที่พิการต่างๆ นั้น มีกี่จำพวก คืออะไรบ้าง (45).....หน้า 207)

ตอบ แสดงอุเบกขาสันตிரณกุศลวิปากจิต ที่ทำหน้าที่ปฏิสนธิ ภาวังค์ จูติ

ของมุนุญย์ที่พิการต่างๆ นั้น มี ๑๑ จำพวก คือ

๑. ขจจนุร ผู้ตบอดแต่กำเนิด

๒. ขจพริร ผู้หูหนวกแต่กำเนิด

๓. ขจจมานก ผู้จุมูกเสียแต่กำเนิด

๔. ขจจมุค ผู้เป็นใบ้แต่กำเนิด

๕. ขจจชพ ผู้โง่เง่าแต่กำเนิด

๖. ขจจุมมตตก ผู้เป็นบ้าแต่กำเนิด

๗. ปณทก พวกบัณฑิตเขาะกั

๘. อุภโตพยุฌชนก ผู้ปรากฏเป็น ๒ เพศ

๙. นปัสก ผู้ไม่ปรากฏเพศ

๑๐. มมม ผู้ติดอ่าง

๑๑. วินิปาติกอสุร อสุรที่อาศัยภุมมัญญูเทวดา (เทวดาที่อาศัยอยู่ตามภูเขา ต้นไม้ และสถานที่ต่างๆ และรุกขเทวดา) ทั้งหลายอยู่

๓๓. จงแสดงจิต ๓ อย่าง ที่มีองค์กรธรรมและอารมณ์อย่างเดียวกัน
เฉพาะชาติเดียว มาทั้งบาลีคำแปล (51, 58).....หน้า 212)

ตอบ แสดงจิต ๓ อย่าง ที่มีองค์กรธรรมและอารมณ์อย่างเดียวกัน
เฉพาะชาติเดียว ทั้งบาลีคำแปล ดังนี้

ปฏิสนธิ ภาวัญญจ ตถา จวนมานสิ

เอกเมว ตเถเวก- วิสยญเจกชาตีย์

ในชาติหนึ่งนั้น ปฏิสนธิจิต ภาวัญญจและจุติจิต รวม ๓ อย่างนี้
เป็นจิตอย่างเดียวกัน และอารมณ์ของปฏิสนธิจิต ภาวัญญจและจุติจิต
ก็ต้องเป็นอย่างเดียวกัน

๓๔. จงแปลคาถาสังคหะดังต่อไปนี้ (43)

ปฏิสนธิ ภาวัญญจ ตถา จวนมานสิ

เอกเมว ตเถเวก- วิสยญเจกชาตีย์.

ตอบ (ตอบเหมือนข้อ 33)

๓๕. ให้อธิบายความหมายของปฏิสนธิ ๔ อย่าง มาตามลำดับ
(46, 48, 55, 56, 57, 60).....หน้า 212)

ตอบ อธิบายความหมายของปฏิสนธิ ๔ อย่าง

คำว่า ปฏิสนธิ หมายความว่า เมื่อภพเก่าสิ้นสุดลงแล้ว จิต เจตสิกและกัมมชรูป
ปรากฏเกิดขึ้นครั้งแรกในภพใดภพหนึ่ง โดยอำนาจแห่งการสืบต่อภพเก่ากับภพใหม่
เรียกว่า ปฏิสนธิ

ฉะนั้น การปรากฏเกิดขึ้นแห่งจิต เจตสิก และกัมมชรูปครั้งแรก ในอบายภูมิ ๔
เรียกว่า อปายปฏิสนธิ อย่างหนึ่ง

การปรากฏเกิดขึ้นแห่งจิต เจตสิกและกัมมชรูปครั้งแรก ในกามสุคติภูมิ ๗
เรียกว่า กามสุคติปฏิสนธิ อย่างหนึ่ง

การปรากฏเกิดขึ้นแห่งจิต เจตสิกและกัมมชรูปครั้งแรก ในรูปภูมิ ๑๕
และการปรากฏเกิดขึ้นแห่งกัมมชรูปครั้งแรก ในอสัญญสัตตภูมิ ทั้ง ๒ นี้

เรียกว่า รูปาวจรปฏิสนธิ อย่างหนึ่ง

การปรากฏเกิดขึ้นแห่งจิต เจตสิกครั้งแรก ในอรุณภูมิ ๔
เรียกว่า อรูปาวจรปฏิสนธิ อย่างหนึ่ง

๓๖. คำว่า ปฏิสนธิ ในปฏิสนธิจตุกกะ หมายความว่าอย่างไร (45, 47, 49, 51, 52)
และมีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง (ไม่ต้องแสดงความหมาย) (53, 54, 56, 57, 58)

ตอบ คำว่า ปฏิสนธิ ในปฏิสนธิจตุกกะ หมายความว่า เมื่อภพเก่าสิ้นสุดลงแล้ว
จิต เจตสิก และกัมมรูป ปรากฏเกิดขึ้นครั้งแรกในภพใดภพหนึ่ง โดยอำนาจ
แห่งการสืบต่อภพเก่ากับภพใหม่ เรียกว่า ปฏิสนธิ มี ๔ อย่าง คือ
๑. อปายปฏิสนธิ ๒. กามสุคติปฏิสนธิ ๓. รูปาวจรปฏิสนธิ ๔. อรูปาวจรปฏิสนธิ

๓๗. ในกามภูมิ ๑๑ นี้ มีบุคคลอยู่หลายประเภทด้วยกัน (45, 49)
เมื่อสรุปบุคคลที่มีอายุไม่แน่นอนแล้ว มีอยู่ที่จำพวกด้วยกัน (หน้า 232)

ตอบ เมื่อสรุปบุคคลที่มีอายุไม่แน่นอนนั้น มี ๖ จำพวก คือ

๑. พวกอบายสัตว์
๒. พวกมนุษย์ในชมพูทวีป
๓. พวกวิเนปาทิกอสฺราเทวดา
๔. พวกภุมมัญญูเทวดา ที่อาศัยพื้นแผ่นดินและต้นไม้
๕. พวกอากาศัญญูเทวดา
๖. พวกเวมานิกเปรตเทวดา

๓๘. ธรรมที่เป็นเครื่องให้ถึงความเป็นอริยะ (47, 50, 52, 53, 55, 60)
หรือที่เรียกว่าทรัพย์ของสัปปุรุษ มีเท่าไร คืออะไรบ้าง (หน้า 244)

ตอบ ธรรมที่เป็นเครื่องให้ถึงความเป็นอริยะ หรือที่เรียกว่า ทรัพย์ของสัปปุรุษ
มี ๗ ประการ คือ

๑. สทุทธาณ	ทรัพย์คือความเลื่อมใส เชื่อในอนันตคุณ ๕
เชื่อกรรม เชื่อผลของกรรม โลกนี้ โลกหน้า
๒. สีสฺสน	ทรัพย์คือการตั้งอยู่ในศีลธรรม
๓. สุตฺถน	ทรัพย์คือความเป็นผู้ได้เล่าเรียนในธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
๔. จาจรณ	ทรัพย์คือการบริจาควัตถุสิ่งของ ให้เป็นทานแก่ผู้อื่น
๕. ปญฺณารณ	ทรัพย์คือความเป็นผู้รู้ในสภาวะธรรมรูปนาม
๖. หิริรณ	ทรัพย์คือความเป็นผู้ระอายต่อทุจริต
๗. โอตฺตปฺปรณ	ทรัพย์คือความเป็นผู้กลัวต่อทุจริต

๓๙. จงบอกภูมิที่เกี่ยวกับพระอนาคามีบุคคล ดังต่อไปนี้
ว่ามีเท่าไร ได้แก่ภูมิไหนบ้าง (46, 50)

๑. ภูมิที่พระอนาคามีตายได้ แต่เกิดไม่ได้
๒. ภูมิที่พระอนาคามีเกิดได้ แต่ตายไม่ได้
๓. ภูมิที่พระอนาคามีเกิดและตาย ได้ทั้งสอง
๔. ภูมิที่พระอนาคามีเกิดและตาย ไม่ได้ทั้งสอง

ตอบ ภูมิที่เกี่ยวกับพระอนาคามีบุคคล มีดังนี้ คือ

๑. ภูมิที่พระอนาคามีตายได้ แต่เกิดไม่ได้ มี ๗ ภูมิ ได้แก่ กามสุคติภูมิ ๗
๒. ภูมิที่พระอนาคามีเกิดได้ แต่ตายไม่ได้ มี ๑ ภูมิ ได้แก่ อภิญญาภูมิ
๓. ภูมิที่พระอนาคามีเกิดและตายได้ทั้งสอง มี ๑๘ ภูมิ
ได้แก่ รูปภูมิ ๑๔ (เวณิสัญญัตตภูมิ ๑ อภิญญาภูมิ ๑) อรูปภูมิ ๔
๔. ภูมิที่พระอนาคามีเกิดและตาย ไม่ได้ทั้งสอง มี ๕ ภูมิ
ได้แก่ อบายภูมิ ๔ อัสัญญัตตภูมิ ๑

๔๐. จงแสดงจิตต่อไปนี้ว่า ทำหน้าที่ปฏิสนธิในภูมิไหนบ้าง (44, 59)

- ก. อุเบกขาสันตிரณกุศลวิปากจิต ๑
- ข. มหาวิปากญาณสัมปยุตตจิต ๔
- ค. รูปาวจรตติยฌานวิปากจิต ๑
- ง. รูปาวจรปัญจฌานวิปากจิต ๑

ตอบ

ก. อุเบกขาสันตிரณกุศลวิปากจิต ๑	ทำหน้าที่ปฏิสนธิในมนุษยภูมิ และจาตุมหาราชิกาภูมิ
ของมนุษย์ที่พิการแต่กำเนิด และจาตุมหาราชิกาชั้นต่ำ
ข. มหาวิปากญาณสัมปยุตตจิต ๔	ทำหน้าที่ปฏิสนธิในกามสุคติภูมิ ๗
ของมนุษย์ เทวดาชั้นสูง
ค. รูปาวจรตติยฌานวิปากจิต ๑	ทำหน้าที่ปฏิสนธิในทุติยฌานภูมิ ๓
ง. รูปาวจรปัญจฌานวิปากจิต ๑	ทำหน้าที่ปฏิสนธิในจตุตถฌานภูมิ ๖
(เวณิสัญญัตตภูมิ)

เอกสารชุดนี้จัดทำขึ้น
โดยใช้ชื่อว่า

“รุ่นพี่แบ่งปัน เติมฝันรุ่นน้อง”
ปีที่ ๙

.....

ขออนุโมทนา ขอบคุณ ขอบใจ ทุกๆ ท่าน
ที่เอื้อเฟื้อข้อมูล เอกสารต่างๆ
พร้อมทั้งคำแนะนำอันเป็นประโยชน์ในการจัดทำ
ขอให้ทุกๆ ท่าน จงประสบแต่ความสุข ความเจริญ
ในชีวิต หน้าที่ การงาน
และจงเป็นผู้มีส่วนแห่งธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
โดยทั่วถึงกัน เทอญ

ข้อสอบข้อเขียน (วันแรก)

ปี 2561 - 2566

๒. จงแสดงภาพวิถีของจักขุทวาริก อติมหันตารมณวิถี ประเภทที่ ๑ ของทุกตือเหตุบุคคล พร้อมทั้งจำแนกโดย ภูมิ องค์ธรรมปรมัตถ์ อารมณและวัตถุ มาให้ถูกต้อง (63)

ตอบ

ภ	ดี	น	ท	ป	จัก	สั	ณ	ว	ช	ช	ช	ช	ช	ช	ช	ต	ต	ภ	ภ
อุ สัน.อกุ.วิ ๑				๑	๒	๒	๓	๑	กามชวณะ ๑๘							๓		๑	

ว่าโดยภูมิ เกิดได้ใน อบายภูมิ ๔

ว่าโดยองค์ธรรมปรมัตถ์ ภวังค์แรกและภวังค์หลัง ได้แก่ อุเบกขาสันตติรณอกุศลวิปากจิต ๑

ส่วนวิถีจิตเหล่านั้นได้แก่ ปัญจทวาราวชชนจิต ๑ จักขุวิญญาณจิต ๒

สัมปฏิจฉณจิต ๒ สันตติรณจิต ๓ โวฏฐัพพนจิต ๑ กามชวณะ ๑๘

(เวทนาสมุจจิต ๒ หสิตุปปาทจิต ๑ มหาภิรียาจิต ๘) ตทารัมมณจิต ๓

ว่าโดยอารมณ ภวังค์แรกและภวังค์หลัง มีอารมณ ๖ ที่เรียกว่า กรรมอารมณ กรรมนิมิต

อารมณ หรือคตินิมิตตอารมณ ที่ได้รับมาจากจทวาริกมรณาสันนชวณะ

ในภพก่อนเมื่อใกล้จะตายเป็นอารมณ

สำหรับวิถีจิตทั้งหมดที่อยู่ในวินีนี้ มีอติอิฏฐะ อิฏฐัมชฌัตตะ หรืออนิฏฐรูปารมณ

ที่เป็นปัจจุบัน คือรูปารมณที่ดียิ่ง ดีธรรมดา หรือที่ไม่ดีที่ปรากฏอยู่เฉพาะหน้า

เป็นอารมณ

ว่าโดยวัตถุ จักขุวิญญาณจิต ๒ อาศัยจักขุวัตถุเกิด

วิถีจิตที่เหลือทั้งหมด ภวังค์แรกและภวังค์หลัง อาศัยหทัยวัตถุเกิด

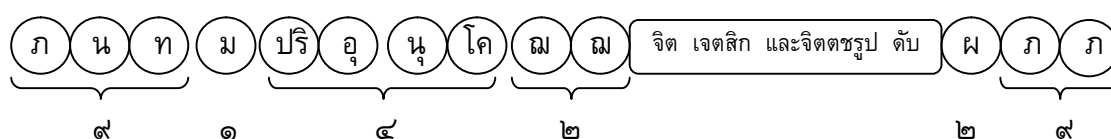
(ข้อ 3 ข. ปี 2566)

จงแสดงภาพวิถีพร้อมองค์ธรรมปรมัตถ์ ในนิโรธสมาบัติวิถี ของมันทบุคคล
และแสดงการจำแนกอารมณ์ เท่านั้น (66)

ตอบ แสดงภาพวิถีพร้อมองค์ธรรมปรมัตถ์ และจำแนกเฉพาะอารมณ์เท่านั้น
ในนิโรธสมาบัติวิถี ของมันทบุคคล
(แสดงภาพวิถี และจำแนกเฉพาะอารมณ์ ตามข้อ 4 ปี 63 เลยจำ.....)

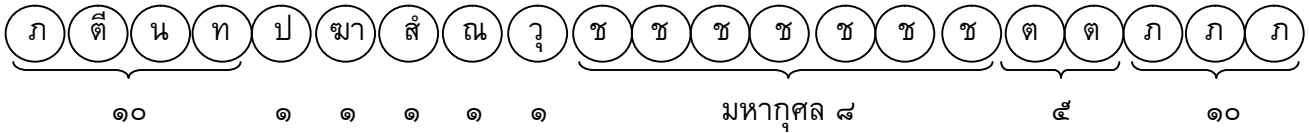
๔. จงแสดงภาพวิถีประกอบองค์ธรรม ของนิโรธสมาบัติวิถี ของมันทบุคคล
พร้อมทั้งจำแนกโดยบุคคล ภูมิ องค์ธรรมปรมัตถ์ และอารมณ์ มาให้ถูกต้อง ? (63)

ตอบ แสดงภาพวิถีประกอบองค์ธรรม ของนิโรธสมาบัติวิถี ของมันทบุคคล ดังนี้

๓. จงแสดงภาพวิถีของฆานทวาริก อติมหันตารมณีวิถี ตทารัมมณวาระ ในขณะที่รับอารมณ์
 ดียิ่งแล้ว เกิดมหากุศลชวณะ พร้อมทั้งจำแนกบุคคล ภูมิ องค์ธรรมปรมัตถ์ อารมณ
 และวัตถุ มาให้ถูกต้อง (64)

ตอบ

ว่าโดยบุคคล เกิดขึ้นแก่บุคคล ๗ จำพวก คือ ปุถุชน ๔ และอริยผลบุคคลเบื้องต้น ๓

ว่าโดยภูมิ เกิดได้ใน กามภูมิ ๑๑

ว่าโดยองค์ธรรมปรมัตถ์ ภวังก์แรกและภวังก์หลัง ได้แก่ กามภวังก์จิต ๑๐ แล้วแต่บุคคล
 ส่วนวิถีจิตเหล่านั้น ได้แก่ ปัญจทวาราวชชนจิต ๑ กุศลวิปากฆานวิญญานจิต ๑
 กุศลวิปากสัมปฏิจฉนจิต ๑ โสมนัสสันตிரณจิต ๑ โวฏฐัพพนจิต ๑
 มหากุศลชวณะจิต ๘ โสมนัสตทารัมมณจิต ๕

ว่าโดยอารมณ์ ภวังก์แรกและภวังก์หลัง มีอารมณ์ ๖ ที่เรียกว่า กรรมอารมณ์ กรรมนิมิตอารมณ์
 หรือ คตินิมิตอารมณ์ ที่ได้รับมาจากทวาริกมรณาสันนชวณะ ในภพก่อน
 เมื่อใกล้จะตาย เป็นอารมณ์

สำหรับวิถีจิตทั้งหมดที่อยู่ในวิถีนี้ มีอติภูมิฐานธรรมที่เป็นปัจจุบัน คือคันธารมณ
 ที่ดียิ่ง ที่ปรากฏอยู่เฉพาะหน้า เป็นอารมณ์

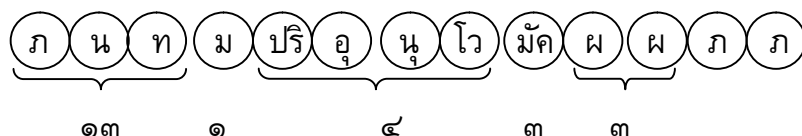
ว่าโดยวัตถุ กุศลวิปากฆานวิญญานจิต ๑ อาศัยฆานวัตถุเกิด
 วิถีจิตที่เหลือทั้งหมด ภวังก์แรก ภวังก์หลัง อาศัยหทัยวัตถุเกิด

๔. ก. จงแสดงภาพเฉพาะภาพวิถีพร้อมองค์ธรรมปรมัตถ์ (ไม่ต้องจำแนก) ของวิถีดังต่อไปนี้

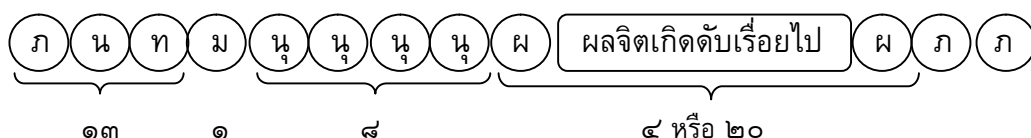
๑. มัคควิถีเบื้องต้น ๓ ของมันทบุคคล

๒. ผลสมาบัติวิถี (อริยผล ๔) ของมันทบุคคล (64)

ตอบ ๑. มัคควิถีเบื้องต้น ๓ ของมันทบุคคล

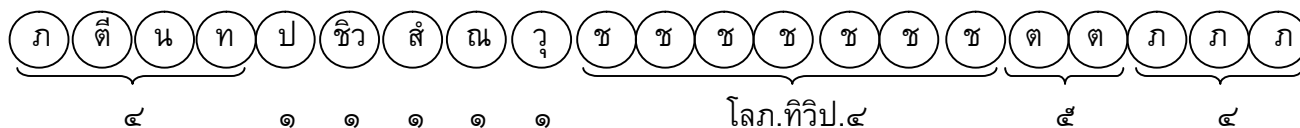

๒. ผลสมาบัติวิถี (อริยผล ๔) ของมันทบุคคล

๒. จงแสดงภาพวิถีของชีวหาทวาริก อติมหันตารมณวิถี ตทารัมมณวาระ ของพระโสดาบัน -
บุคคล ในขณะที่รับอารมณ์ดีอยู่แล้ว เกิดโลกขวนะ พร้อมทั้งจำแนกบุคคล ภูมิ
องค์ธรรมปรหมัตถ์ อารมณ และวัตถุ มาให้ถูกต้อง (65)

ตอบ

ว่าโดยบุคคล เกิดขึ้นแก่ พระโสดาบันบุคคล

ว่าโดยภูมิ เกิดได้ใน กามสุคติภูมิ ๗

ว่าโดยองค์ธรรมปรหมัตถ์ ภวังค์แรกและภวังค์หลัง ได้แก่ กามติเหตุภวังคจิต ๔

ส่วนวิถีจิตเหล่านั้น ได้แก่ ปัญจทวาราวชชนจิต ๑ กุศลวิปากชีวหาวิญญานจิต ๑

กุศลวิปากสัมปฏิจฉนจิต ๑ โสมนัสสันตிரณจิต ๑ โวฏฐัพพนจิต ๑ โลภทวิปจิต-

วิปยุตตขวนะ ๔ โสมนัสตทารัมมณจิต ๕

ว่าโดยอารมณ์ ภวังค์แรกและภวังค์หลัง มีอารมณ์ ๖ ที่เรียกว่ากรรมอารมณ์ กรรมนิมิตอารมณ์

หรือ คตินิมิตอารมณ์ ที่ได้รับมาจากจทวาริกมรณาสันนขวนะ ในภพก่อน

เมื่อใกล้จะตาย เป็นอารมณ์

สำหรับวิถีจิตทั้งหมดที่อยู่ในวิถีนี้ มีอติอุฏฐารมณที่เป็นปัจจุบัน คืออรสรมณที่ดียิ่ง

ที่ปรากฏอยู่เฉพาะหน้า เป็นอารมณ์

ว่าโดยวัตถุ กุศลวิปากชีวหาวิญญานจิต ๑ อาศัยชีวหาวัตถุเกิด

วิถีจิตที่เหลือทั้งหมด ภวังค์แรก ภวังค์หลัง อาศัยหทัยวัตถุเกิด

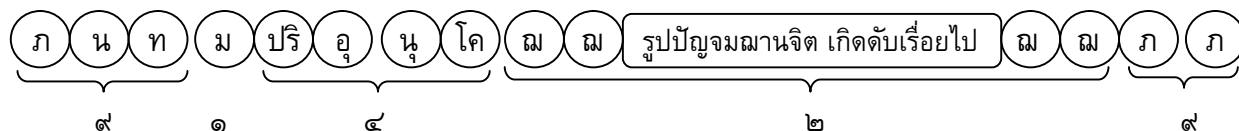
๓. จงแสดงภาพวิถีพร้อมองค์ธรรมปรมาตม์ และจำแนกเฉพาะอารมณ์เท่านั้น
ในวิธีดังต่อไปนี้

ก. ปาทกณานวิถีของมณฑบุคคล

ข. อภิญญาวิถีของติกขบุคคล (65)

ตอบ แสดงภาพวิถีพร้อมองค์ธรรมปรมาตม์ และจำแนกโดยอารมณ์ดังนี้

ก. ปาทกณานวิถี ของมณฑบุคคล

ว่าโดยอารมณ์ ภาวังก์แรกและภาวังก์หลัง

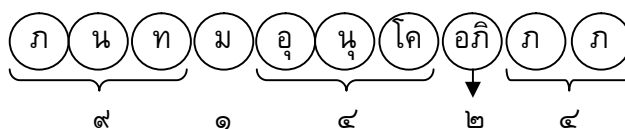
ที่เป็นติเหตุกคามภาวังก์จิต ๔ มีอารมณ์ ๖ ที่เรียกว่า กรรมอารมณ์ กรรมนิมิตอารมณ์ หรือ คตินิมิตอารมณ์ ที่ได้รับมาจากทวาริกมรณาสันนชวณะในภพก่อน เมื่อใกล้จะตาย เป็นอารมณ์

ที่เป็นรูปภาวังก์จิต ๕ มีบัญญัติกรรมนิมิตธรรมารมณ อันเนื่องด้วยกรรมฐาน ๒๖

คือ กสิณบัญญัติ ๑๐ อสุภบัญญัติ ๑๐ โภจนาบัญญัติ ๑ อานาปานบัญญัติ ๑ หรือ สัตวบัญญัติ ๔ ที่ได้รับมาจากมโนทวาริกมรณาสันนชวณะ ในภพก่อน เมื่อใกล้จะตาย เป็นอารมณ์

สำหรับวิถีจิตทั้งหมดที่อยู่ในวิธีนี้ มีปฏิภาณนิมิต อันเนื่องด้วยกสิณบัญญัติ ๑๐ เท่านั้น เป็นอารมณ์

(ข) อภิญญาวิถี ของติกขบุคคล

ว่าโดยอารมณ์ ภาวังก์แรกและภาวังก์หลัง

ที่เป็นติเหตุกคามภาวังก์จิต ๔ มีอารมณ์ ๖ ที่เรียกว่า กรรมอารมณ์ กรรมนิมิตอารมณ์ หรือ คตินิมิตอารมณ์ ที่ได้รับมาจากทวาริกมรณาสันนชวณะในภพก่อน เมื่อใกล้จะตาย เป็นอารมณ์

ที่เป็นรูปภาวังก์จิต ๕ มีบัญญัติกรรมนิมิตธรรมารมณ อันเนื่องด้วยกรรมฐาน ๒๖

คือ กสิณบัญญัติ ๑๐ อสุภบัญญัติ ๑๐ โภจนาบัญญัติ ๑ อานาปานบัญญัติ ๑ หรือ สัตวบัญญัติ ๔ ที่ได้รับมาจากมโนทวาริกมรณาสันนชวณะในภพก่อน เมื่อใกล้จะตาย เป็นอารมณ์

สำหรับวิถีจิตทั้งหมดที่อยู่ในวิธีนี้ มีอารมณ์ ๖ ทั้งที่เป็นปรมาตม์และบัญญัติ ทั้งหมดเป็นอารมณ์

๒. ก. จงแสดงภาพวิถี จักขุทวาริก อติมหันตารมณีวิถี ตทารัมมณวาระ มหากุศลชวนะ ๘
เฉพาะของทุกตือเหตุบุคคล และจำแนกโดยบุคคล ภูมิ มาให้ถูกต้อง
- ข. จงแสดงภาพวิถี ชิวหาทวาริก อติมหันตารมณีวิถี ชวณวาระ ที่ไม่มีอาคันตุกภวังค์
และจำแนกโดยบุคคล ภูมิ มาให้ถูกต้อง (66).....ข้อ ข. ดูข้อ 38 ประกอบ)

ตอบ ก. จักขุทวาริก อติมหันตารมณีวิถี ตทารัมมณวาระ มหากุศลชวนะ ๘
เฉพาะของทุกตือเหตุบุคคล ดังนี้

ภ	ดี	น	ท	ป	จัก	สั	ณ	ว	ช	ช	ช	ช	ช	ช	ช	ต	ต	ภ	ภ	ภ		
อุ สัน.อกุ.วิ ๑									๑						๒		๒		๓		๑	
									๘						๓		๑					

ว่าโดยบุคคล เกิดขึ้นแก่บุคคล ๑ จำพวก คือ ทุกตือเหตุบุคคล ๑
ว่าโดยภูมิ เกิดได้ใน อบายภูมิ ๔

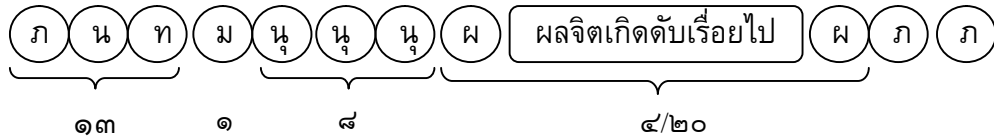
(ข) แสดงภาพวิถี ชิวหาทวาริก อติมหันตารมณีวิถี ชวณวาระ ที่ไม่มีอาคันตุกภวังค์

ภ	ดี	น	ท	ป	ชิว	สั	ณ	ว	ช	ช	ช	ช	ช	ช	ช	ภ	ภ	ภ		
๖									๑						๑		๑		๑	
									๒						๖					

ว่าโดยบุคคล เกิดขึ้นแก่บุคคล ๖ จำพวก คือ ปุณฺณ ๔ อริยผลบุคคลเบื้องต้น ๒
ว่าโดยภูมิ เกิดได้ใน กามภูมิ ๑๑

๓. ก. จงแสดงภาพวิถีพร้อมองค์ธรรมปรมัตถ์ ในผลสมาบัติวิถิ ของอริยผล ๔ ที่เป็นตักขบุคคล และแสดงการจำแนกบุคคล และภูมิ เท่านั้น
(เฉพาะภูมิ - แยกภูมิของแต่ละบุคคลด้วย) (66)

ตอบ แสดงภาพวิถีพร้อมองค์ธรรมปรมัตถ์ และจำแนกเฉพาะบุคคลและภูมิ ในผลสมมติตติยวิถิ
ของอริยผล ๔ ที่เป็นตักขบุคคล

ว่าโดยบุคคล เกิดขึ้นแก่ บุคคล ๔ จำพวก คือ อริยผลบุคคล ๔

ว่าโดยภูมิ เกิดได้ใน ๒๖ ภูมิ ตามสมควรแก่ผล ดังนี้

โศดาปัตติผลสมาบัติวิธิ และสภากาฬามิผลสมาบัติวิธิ เกิดได้ ๒๑ ภูมิ

คือ กามสุคติภูมิ ๗ รูปภูมิ ๑๐ (เว้นอสังขยสัตตภูมิและสุทธาวาสภูมิ ๕) อรูปภูมิ ๔

อนาคามีผลสมาบัติวิธิ และอรหัตตผลสมาบัติวิธิ เกิดได้ ๒๖ ภูมิ

คือ กามสุคติภูมิ ๗ รูปภูมิ ๑๕ (เว้นอสัญญสัตตภูมิ) อรูปภูมิ ๔

๕. ก. ภูมิอันเป็นที่เวียนว่ายตายเกิดของสัตว์ทั้งหลาย มีกี่ภูมิ ? (2561)
 ข. กามสุคติภูมิ มีกี่ภูมิ คืออะไรบ้าง ?
 ค. สุทธาวาสภูมิ มีกี่ภูมิ คืออะไรบ้าง ?
 ง. อรูปาวจรภูมิ มีกี่ภูมิ คืออะไรบ้าง ?

ตอบ ก. ภูมิอันเป็นที่เวียนว่ายตายเกิดของสัตว์ทั้งหลาย มี ๓๑ ภูมิ

ข. กามสุคติภูมิ มี ๗ ภูมิ คือ

๑. มนุสสภูมิ	๒. จาตุมหาราชิกาภูมิ	๓. ดาวดึงสภูมิ
๔. ยามาภูมิ	๕. ตุสิตาภูมิ	๖. นิมมานรดีภูมิ
๗. พรนิมมิตวสวัตตีภูมิ		

ค. สุทธาวาสภูมิ มี ๕ ภูมิ คือ

๑. อวิหาภูมิ	๒. อตปปภาภูมิ	๓. สุกตัสสาภูมิ
๔. สุกตสีภูมิ	๕. อกนิฐฐาภูมิ	

ง. อรูปาวจรภูมิ มี ๔ ภูมิ คือ

๑. อากาสาณัญญาตณภูมิ	๒. วิญญานัญญาตณภูมิ
๓. อาภิกขัญญาตณภูมิ	๔. เนวสัญญานาสัญญาตณภูมิ

๖. ข. จงแสดงยอดภูมิที่พรหมบุคคลไปเกิดแล้ว จะไม่ไปเกิดในภูมิอื่น ๆ อีกนั้นมีอะไรบ้าง มีชื่อเรียกว่าอะไร พระอริยบุคคลที่เกิดอยู่ในยอดภูมินี้ เมื่อสิ้นอายุลงจะมีการเกิดอีกได้หรือไม่ (63).....ดูข้อ ๒๔ ประกอบด้วย)

ตอบ ยอดภูมิที่พรหมบุคคลไปเกิดแล้ว จะไม่ไปเกิดในภูมิอื่น ๆ อีกนั้น มี ๓ ภูมิคือ

เวฬุผลาภูมิ	นับเป็นยอดของรูปภูมิ ๑๑ ชั้น (เว้นสุทธาวาสภูมิ ๕)
	เรียกว่า ปุณฑริกะ แปลว่า เป็นยอดภูมิปุณฑริกะ
อกนิฐฐาภูมิ	นับเป็นยอดของสุทธาวาสภูมิ
	เรียกชื่อว่า อริยภักคะ แปลว่า เป็นยอดภูมิอริยะ

เนวสัญญานาสัญญาตณภูมิ นับเป็นยอดของอรุณภูมิ

เรียกว่า สัพพภักคะ แปลว่า เป็นยอดภูมิของปุณฑริกะและอริยะ

พระอริยบุคคลที่เกิดอยู่ในยอดภูมิทั้ง ๓ นี้ เมื่อสิ้นอายุลงย่อมไม่ไปเกิดในภูมิอื่นอีก พระอริยบุคคลเบื้องต้น ๓ ที่เกิดอยู่ในเวฬุผลาภูมิและเนวสัญญานาสัญญาตณภูมิ ที่ยังไม่ได้เป็นพระอรหันต์ เมื่อสิ้นอายุลงจะเกิดซ้ำในภูมิเดิมของตน จนกระทั่งได้สำเร็จพระอรหันต์แล้ว ปรีนิพพานในยอดภูมินั้น

ส่วนพระอนาคามีบุคคลที่เกิดอยู่ในอกนิฐฐาภูมิ เมื่อสิ้นอายุแล้วก็ไม่มีการเกิดขึ้นอีก เพราะว่า อนาคามีบุคคลเหล่านี้ จะต้องได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้วปรีนิพพานโดยแน่นอน

๖. สัตตาวาสกัมมि หมายความว่าอะไร มีเท่าไร อะไรบ้าง (2562)

ตอบ สัตตาวาสกัมมิ หมายความว่า กัมมอันเป็นที่อาศัยของสัตว์ มี ๙ คือ

๑. นานาตตกายกัมมิ กัมมิมเป็นที่เกิดของสัตว์ทั้งหลาย ที่มีรูปร่างลักษณะต่าง ๆ กัน
มี ๑๔ กัมมิ คือ กามกัมมิ ๑๑ ปฐมฌานกัมมิ ๓
๒. เอกตตกายกัมมิ กัมมิมเป็นที่เกิดของสัตว์ทั้งหลาย ที่มีรูปร่างลักษณะเหมือนกัน
มี ๑๒ กัมมิ คือ ทุตติยฌานกัมมิ ๓ ตติยฌานกัมมิ ๓ เวหิปปผลากัมมิ ๑
สุทธาวาสกัมมิ ๕
๓. นานาตตสณณิกัมมิ กัมมิมเป็นที่เกิดของสัตว์ ที่มีปฏิสนธิจิตต่าง ๆ กัน
มี ๑๐ กัมมิ คือ กามสุคติกัมมิ ๗ ทุตติยฌานกัมมิ ๓
๔. เอกตตสณณิกัมมิ กัมมิมเป็นที่เกิดของสัตว์ ที่มีปฏิสนธิจิตอย่างเดียวกัน
มี ๑๖ กัมมิ คือ อบายกัมมิ ๔ ปฐมฌานกัมมิ ๓ ตติยฌานกัมมิ ๓
เวหิปปผลากัมมิ ๑ สุทธาวาสกัมมิ ๕
๕. อสณณิกัมมิ กัมมิมเป็นที่เกิดของสัตว์ที่ไม่มีนาม มี ๑ กัมมิ คือ อสัณฺณูสัตตาวากัมมิ
๖. อากาสาณญายตนกัมมิ ๑ ๗. วิญญานญายตนกัมมิ ๑
๘. อากิณญญายตนกัมมิ ๑ ๙. เนวสณฺณานาสณฺณายตนกัมมิ ๑

(ข้อ 5 ข. ปี 2565) จงแสดงความเป็นไปแห่งรูปร่างลักษณะและปฏิสนธิวิญญานของสัตว์ทั้งหลาย พร้อมทั้งบอกจำนวนกัมมิ มาให้ถูกต้อง

ตอบ แสดงความเป็นไปแห่งรูปร่างลักษณะและปฏิสนธิวิญญานของสัตว์ทั้งหลาย พร้อมทั้งจำนวนกัมมิ ดังนี้ (ตอบเหมือนข้อ 6 ก. ปี 63)

๖. ก. ให้แสดงความหมาย พร้อมทั้งจำนวนกัมมิ ว่ามีเท่าไร อะไรบ้าง

๑. นานาตตกายนานาตตสัณณิกัมมิ ๒. นานาตตกายเอกตตสัณณิกัมมิ
๓. เอกตตกายนานาตตสัณณิกัมมิ ๔. เอกตตกายเอกตตสัณณิกัมมิ (63)

ตอบ แสดงความหมาย ดังนี้

๑. นานาตตกายนานาตตสัณณิกัมมิ หมายถึง สัตว์ที่มีรูปร่างต่างกัน และมีปฏิสนธิวิญญานต่างกัน
มีอยู่ ๗ กัมมิ คือ กามสุคติกัมมิ ๗
๒. นานาตตกายเอกตตสัณณิกัมมิ หมายถึง สัตว์ที่มีรูปร่างต่างกัน แต่มีปฏิสนธิวิญญานอย่างเดียวกัน
มีอยู่ ๗ กัมมิ คือ อบายกัมมิ ๔ ปฐมฌานกัมมิ ๓
๓. เอกตตกายนานาตตสัณณิกัมมิ หมายถึง สัตว์ที่มีรูปร่างเหมือนกัน แต่มีปฏิสนธิวิญญานต่างกัน
มีอยู่ ๓ กัมมิ คือ ทุตติยฌานกัมมิ ๓
๔. เอกตตกายเอกตตสัณณิกัมมิ หมายถึง สัตว์ที่มีสัตว์ที่มีรูปร่างเหมือนกัน และมีปฏิสนธิวิญญาน
อย่างเดียวกัน มีอยู่ ๙ กัมมิ คือ ตติยฌานกัมมิ ๓ เวหิปปผลากัมมิ ๑ สุทธาวาสกัมมิ ๕

๗. คำว่าปฏิสนธิ หมายความว่าอย่างไร ปฏิสนธิมีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง

จงแสดงมาให้ละเอียด (62, 64)ดูข้อ ๓๕, ๓๖ ประกอบด้วย)

ตอบ คำว่า ปฏิสนธิ หมายความว่า เมื่อภพเก่าสิ้นสุดลงแล้ว จิต เจตสิก และกัมมชรูป
ปรากฏเกิดขึ้นครั้งแรกในภพใดภพหนึ่ง โดยอำนาจแห่งการสืบต่อภพเก่ากับภพใหม่
เรียกว่า ปฏิสนธิ ปฏิสนธิ มี ๔ อย่าง คือ

๑. อปายปฏิสนธิ หมายความว่า การปรากฏเกิดขึ้นแห่งจิต เจตสิก และกัมมชรูปครั้งแรก
ในอบายภูมิ ๔ เรียกว่า อปายปฏิสนธิ
๒. กามสุคติปฏิสนธิ หมายความว่า การปรากฏเกิดขึ้นแห่งจิต เจตสิก และกัมมชรูปครั้งแรก
ในกามสุคติภูมิ ๗ เรียกว่า กามสุคติปฏิสนธิ
๓. รูปาวจรปฏิสนธิ หมายความว่า การปรากฏเกิดขึ้นแห่งจิต เจตสิก และกัมมชรูปครั้งแรก
ในรูปภูมิ ๑๕ และปรากฏเกิดขึ้นแห่งกัมมชรูปครั้งแรก
ในอสัญญสัตตภูมิ ทั้ง ๒ นี้ เรียกว่า รูปาวจรปฏิสนธิ
๔. อรูปาวจรปฏิสนธิ หมายความว่า การปรากฏเกิดขึ้นแห่งจิต เจตสิก ครั้งแรก
ในอรูปภูมิ ๔ เรียกว่า อรูปาวจรปฏิสนธิ

๗. ค. จงแสดงจำนวนปฏิสนธิดังต่อไปนี้ ว่ามีจำนวนเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ? (63, 66)

๑. อปายปฏิสนธิ ๒. กามสุคติปฏิสนธิ ๓. รูปาวจรปฏิสนธิ

ตอบ ๑. อปายปฏิสนธิ มีจำนวน ๑ คือ อุเบกขาสันตிரณอกุศลวิปากจิต ๑
๒. กามสุคติปฏิสนธิ มีจำนวน ๙ คือ อุเบกขาสันตிரณอกุศลวิปากจิต ๑ มหาวิปากจิต ๘
๓. รูปาวจรปฏิสนธิ มีจำนวน ๖ คือ รูปวิปากจิต ๕ กัมมชรูป ๑ (หรือชีวิตนวกกลาป)

๗. ค. จิตต่อไปนี้ ทำหน้าที่ปฏิสนธิในภพใด (65)

๑. อุเบกขาสันตிரณอกุศลวิปากจิต ๑

๒. มหาวิปากจิต ๘

ตอบ ๑. อุเบกขาสันตிரณอกุศลวิปากจิต ๑ ทำหน้าที่ปฏิสนธิใน อบายภูมิ ๔
๒. มหาวิปากจิต ๘ ทำหน้าที่ปฏิสนธิใน กามสุคติภูมิ ๗

๗. ค. การปฏิสนธิของอสังขยสัตตพรหม ได้ชื่อว่า สุกตือเหตุกปฏิสนธิ เพราะเหตุใด ? (66)

ตอบ การปฏิสนธิของอสังขยสัตตพรหมนี้ ได้ชื่อว่า สุกตือเหตุกปฏิสนธิ ก็เพราะว่า
ภูมิที่เป็นที่เกิดของพวกอสังขยสัตตพรหมนี้ เป็นสุคติภูมิ คือเป็นภูมิที่ดี
หากว่า ปฏิสนธินั้นเป็นรูปอย่างเดียว ไม่ประกอบด้วยเหตุ ชื่อว่า อเหตุกะ
ฉะนั้น เมื่อรวมแล้ว ปฏิสนธินี้จึงเรียกว่า สุกตือเหตุกปฏิสนธิ

ปัญหา - เฉลย

ข้อสอบ - ข้อเขียน

(๒๕๔๒ - ๒๕๖๖)

ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ ๑

เล่ม ๒

เก็บทุกรายละเอียด ที่จำเป็น
เก็บทุกประเด็น ที่สำคัญ
เก็บไว้ทุกความต้องการ เพื่อคนพิเศษเช่นคุณ

เหมาะสำหรับนักศึกษาพระอภิธรรม
ชั้น มัชฌิมอภิธรรมิกะตรี

ใช้เป็นคู่มือประกอบการเรียน
ทบทวนเรื่องที่เรียนแล้ว
เตรียมตัวสอบ

รวบรวมโดย

พระมหาพิชิต รตินฺธโร ป.ธ. ๙ / ๒๕๕๖
อภิธรรมบัณฑิต รุ่นที่ ๕๙ / ๒๕๖๕

ลำดับแห่งความเกิดขึ้นของจตุและปฏิสนธิ ในวิถีมุตตสังคหะ (264)

1. อารูปจตุติยา โหนติ เหฏฐิมารูปาวชชิตา ปร / อารูปสนธิ จ ตถา กามติเหตุกา		2. รูปาวจรจตุติยา อเหตุรหิตา สียํ	
จตุจิต	ปฏิสนธิจิต	จตุจิต	ปฏิสนธิจิต

1. หลังจากอรุปาวจรจตุจิต 4 ดวงเกิด
มีปฏิสนธิจิตเกิดต่อได้ 8 ดวง คือ
อรุปาวจรปฏิสนธิจิต 4
(เว้นอรุปาวจรปฏิสนธิจิตเบื้องต้น)
และกามติเหตุปฏิสนธิจิต 4

2. หลังจากอรุปาวจรจตุจิต 5 ดวงเกิด
มีปฏิสนธิจิตเกิดต่อได้ 17 ดวง
(เว้นอเหตุกปฏิสนธิจิต 2)

** (สำนวนข้อสอบ เล่ม 2 ข้อ 67)

3. สฟุพา (ปฏิสนธิโย) กามติเหตุมหา		4. กาเมสุ / เอว ปน / อิตรา.	
จตุตจิต	ปฏิสนธิจิต	จตุตจิต	ปฏิสนธิจิต

3. หลังจากกามติเหตุจตุตจิต 4 ดวงเกิด
มีปฏิสนธิจิตเกิดต่อได้ทั้งหมด คือ
นามปฏิสนธิ 19 และรูปปฏิสนธิ 1

4. หลังจากทวิเหตุจตุตจิต 4 ดวง
และอเหตุจตุตจิต 2 ดวงเกิด
มีปฏิสนธิจิตเกิดต่อ คือ
กามปฏิสนธิจิต 10 เท่านั้น

ถ้าเค้ามืด เค้าขอโทษ.....

รูปปฏิสนธิ 1 = ชีวิตนวกกลาป	
	มหาภูต 4
	ปสาท 5
	วิสัย 4/7
	ภาว 2
	หทย 1
	ชีวิต 1
	อาหาร 1

** (สำนวนข้อสอบ เล่ม 2 ข้อ 67)

ปริจเฉทที่ ๕ เล่ม ๒

(วันหลัง)

กัมมจตุกกะ

๑. กรรม เมื่อว่าโดยภูมิอันเป็นที่ให้ผลเกิดขึ้นนั้น มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง

ตอบ กรรม เมื่อว่าโดยภูมิอันเป็นที่ให้ผลเกิดขึ้นนั้น มี ๔ อย่าง คือ (54).....หน้า 2)

๑. อกุศลกรรม ได้แก่ เจตนาที่อยู่ใน อกุศลจิต ๑๒
๒. กามาวจรกุศลกรรม ได้แก่ เจตนาที่อยู่ใน มหากุศลจิต ๘
๓. รูปาวจรกุศลกรรม ได้แก่ เจตนาที่อยู่ใน รูปาวจรกุศลจิต ๕
๔. อรูปาวจรกุศลกรรม ได้แก่ เจตนาที่อยู่ใน อรูปาวจรกุศลจิต ๔

๒. อกุศลกรรมนี้ เมื่อว่าโดยอำนาจแห่งการเกิดขึ้นของจิตแล้ว

มีเท่าไร อะไรบ้าง (44, 51).....หน้า 4, 172)

ตอบ อกุศลกรรมนั้น เมื่อว่าโดยอำนาจแห่งการเกิดขึ้นของจิตแล้ว

แม้โดยประการใดก็ตาม ย่อมมี ๑๒ กล่าวคือ ธรรมที่เป็นต้นเหตุให้เกิดทุจริตได้นั้น ก็ได้แก่จิต ๑๒ ดวงเท่านั้น คือ

จิตที่มีโลภะเป็นประธาน	มี ๘ ดวง	ชื่อว่า	โลภมูลจิต
จิตที่มีโทสะเป็นประธาน	มี ๒ ดวง	ชื่อว่า	โทสมูลจิต
จิตที่มีโมหะเป็นประธาน	มี ๒ ดวง	ชื่อว่า	โมหมูลจิต

ไม่ว่าจะเป็นอกุศลกรรมชนิดใดก็ตาม ก็ย่อมไม่พ้นไปจากอกุศลจิตอุปบาท ๑๒ ดวงนี้

๕. จงแสดงกรรม ๑๖ โดยแบ่งเป็น ๔ หมวด มาพร้อมทั้งความหมาย
(ไม่ต้องบอกองค์กรธรรม) (44, 46, 50, 52, 55, 60, 61, 63, 64, 66).....หน้า 1, 10)

ตอบ แสดงกรรม ๑๖ โดยแบ่งเป็น ๔ หมวด พร้อมทั้งความหมาย ดังนี้

๑. กิจจตุกกะ ว่าโดยกิจ มี ๔ อย่าง คือ

๑. ชนกกรรม กรรมที่ทำให้วิบากเกิดขึ้น
๒. อุปัตถัมภกกรรม กรรมที่ช่วยอุดหนุนกรรมอื่นๆ
๓. อุปปีฬกกรรม กรรมที่เข้าไปเบียดเบียนกรรมอื่นๆ
๔. อุปฆาตกรรม กรรมที่เข้าไปตัดรอนกรรมอื่นๆ หรือตัดรอนผลของกรรมอื่นๆ

๒. ปากทานปริยายจตุกกะ ว่าโดยลำดับแห่งการให้ผล มี ๔ อย่าง คือ

๑. ครุกรรม กรรมอย่างหนักที่กรรมอื่นๆ ไม่สามารถจะห้ามได้
๒. อาสันนกรรม กรรมที่ทำไว้เมื่อใกล้จะตาย
๓. อาจิณณกรรม กรรมที่เคยทำไว้เสมอๆ
๔. กฏัตตากรรม กรรมที่ทำไว้พอประมาณ ไม่เท่าถึงกรรมทั้ง ๓ นั้น
หรือกรรมที่เคยทำไว้ในอดีตชาติ

๓. ปากกาลจตุกกะ ว่าโดยเวลาที่ให้ผล มี ๔ อย่าง คือ

๑. ทิฏฐธัมมเวทนียกรรม กรรมที่ให้ผลในปัจจุบันชาตินี้
๒. อุปปัชชเวทนียกรรม กรรมที่ให้ผลในชาติที่ ๒
๓. อปรายปริยเวทนียกรรม กรรมที่ให้ผลในชาติที่ ๓ เป็นต้นไป จนกว่าจะถึงพระนิพพาน
๔. โหสิกรรม กรรมที่ไม่ให้ผล

๔. ปากัญฐานจตุกกะ ว่าโดยฐานะที่ให้ผล มี ๔ อย่าง คือ

๑. อกุศลกรรม กรรมที่เป็นอกุศล
๒. กามาวจรกุศลกรรม กรรมที่เป็นกุศลกรรมฝ่ายกามาวจร
๓. รูปาวจรกุศลกรรม กรรมที่เป็นรูปาวจรกุศล
๔. อรูปาวจรกุศลกรรม กรรมที่เป็นอรูปาวจรกุศล

๖. ในกัมมจตุกกะทั้ง ๔ เหล่านี้ ที่แสดงตามสูตรต้นต้นัย มีกิจจตุกกะ (มีกี่หมวด)
คืออะไรบ้าง และแต่ละจตุกกะนั้นๆ มีกี่อย่าง
จงแสดงพร้อมความหมายมาโดยลำดับ (ไม่ต้องบอกองค์ธรรม) (45, 47, 48, 58)
(จงแสดงความหมาย พร้อมทั้งองค์ธรรม) (56, 59).....หน้า 10)

ตอบ ในกัมมจตุกกะทั้ง ๔ เหล่านี้ ที่แสดงตามสูตรต้นต้นัย มี ๓ จตุกกะ คือ

๑. กิจจตุกกะ ๒. ปากทานปริยายจตุกกะ ๓. ปากกาลจตุกกะ

กิจจตุกกะ ว่าโดยกิจ มี ๔ อย่าง คือ

๑. ชนกกรรม กรรมที่ย่อมทำให้วิบากนามขันธ์และกัมมรูปเกิดขึ้น
องค์ธรรมได้แก่ อกุศลกรรม ๑๒ โลภียกุศลกรรม ๑๗
๒. อุปัตถัมภกกรรม กรรมที่ย่อมช่วยอุดหนุนกรรมอื่นๆ
องค์ธรรมได้แก่ อกุศลกรรม ๑๒ มหากุศลกรรม ๘
๓. อุปปีฬกกรรม กรรมที่ย่อมเข้าไปเบียดเบียนกรรมอื่นๆ
องค์ธรรมได้แก่ อกุศลกรรม ๑๒ มหากุศลกรรม ๘
๔. อุปฆาตกรรม กรรมที่ย่อมเข้าไปตัดรอนกรรมอื่นๆ หรือตัดรอนผลของกรรมอื่นๆ
องค์ธรรมได้แก่ อกุศลกรรม ๑๒ กุศลกรรม ๒๑

ปากทานปริยายจตุกกะ ว่าโดยลำดับแห่งการให้ผล มี ๔ อย่าง คือ

๑. ครุกรรม กรรมอย่างหนัก ที่กรรมอื่นๆ ไม่สามารถจะห้ามได้
องค์ธรรมได้แก่ ทิฏฐิคิดสัมปยุตต์ ๔ ที่เกี่ยวกับนิยตมิจฉาทิฏฐิกรรม ๑
โทสมูลจิต ๒ ที่เกี่ยวกับปัญจันตริยกรรม ๕ และมหัคคตกุศลกรรม ๘
๒. อาสันนกรรม กรรมที่ทำไว้เมื่อใกล้จะตาย
องค์ธรรมได้แก่ อกุศลกรรม ๑๒ (เว้นนิยตมิจฉาทิฏฐิกรรม
และปัญจันตริยกรรม) มหากุศลกรรม ๘
๓. อาจิณณกรรม กรรมที่เคยทำไว้เสมอๆ
องค์ธรรมได้แก่ อกุศลกรรม ๑๒ มหากุศลกรรม ๘
๔. กุฏิตตากรรม กรรมที่ทำไว้พอประมาณ ไม่เท่าถึงกรรมทั้ง ๓ นั้น
หรือกรรมที่เคยทำไว้ในอดีตชาติ
องค์ธรรมได้แก่ อกุศลกรรม ๑๒ มหากุศลกรรม ๘

ปากกาลจตุกกะ ว่าโดยเวลาให้ผล มี ๔ อย่าง คือ

๑. ทิฏฐธัมมเวทนียกรรม กรรมที่ได้รับผลในปัจจุบันชาตินี้

องค์ธรรมได้แก่ อกุศลกรรม ๑๒ มหากุศลกรรม ๘

เจตนาที่ในขณะดวงที่ ๑

๒. อุปัชชเวทนียกรรม กรรมที่ได้รับผลในชาติที่ ๒

องค์ธรรมได้แก่ อกุศลกรรม ๑๒ มหากุศลกรรม ๘

เจตนาที่ในขณะดวงที่ ๗

๓. อปรายเวทนียกรรม กรรมที่ได้รับผลในชาติที่ ๓ เป็นต้นไป จนกว่าจะถึงพระนิพพาน

องค์ธรรมได้แก่ อกุศลกรรม ๑๒ มหากุศลกรรม ๘

เจตนาที่ในขณะดวงที่ ๒ ถึงดวงที่ ๖

๔. อโหสิกรรม

กรรมที่ไม่ให้ผล

องค์ธรรมได้แก่ เจตนากรรม ๒๙ ที่ล่วงเลยการให้ผลไปแล้ว

๗. จงแสดงความหมาย พร้อมทั้งแสดงองค์ธรรม ของกรรมทั้ง ๑๒ มาโดยลำดับ

(49, 56).....หน้า 10)

ตอบ ๑. ชนกกรรม

กรรมที่ย่อมทำให้วิบากและกัมมชรูปเกิดขึ้น

องค์ธรรมได้แก่ อกุศลกรรม ๑๒ โลภียกุศลกรรม ๑๗

๒. อุปัตถัมภกกรรม

กรรมที่ย่อมช่วยอุดหนุนกรรมอื่นๆ

องค์ธรรมได้แก่ อกุศลกรรม ๑๒ มหากุศลกรรม ๘

๓. อุปปีฬกกรรม

กรรมที่ย่อมเข้าไปเบียดเบียนกรรมอื่นๆ

องค์ธรรมได้แก่ อกุศลกรรม ๑๒ มหากุศลกรรม ๘

๔. อุปฆาตกรรม

กรรมที่ย่อมเข้าไปตัดรอนกรรมอื่นๆ หรือตัดรอนผลของกรรมอื่นๆ

องค์ธรรมได้แก่ อกุศลกรรม ๑๒ กุศลกรรม ๒๑

๕. ครุกกรรม

กรรมอย่างหนัก ที่กรรมอื่นๆ ไม่สามารถจะห้ามได้

องค์ธรรมได้แก่ ทิฏฐิจิตสัมปยุตต์ ๔ ที่เกี่ยวกับนิยตมิจฉาทิฏฐิกรรม ๑

โทสมูลจิต ๒ ที่เกี่ยวกับปัญจानันตริยกรรม ๕ และมหัคคตกุศลกรรม ๘

๖. อาสันนกรรม

กรรมที่ทำไว้เมื่อใกล้จะตาย

องค์ธรรมได้แก่ อกุศลกรรม ๑๒ (เว้นนิยตมิจฉาทิฏฐิกรรม

และปัญจानันตริยกรรม) มหากุศลกรรม ๘

๗. อาจิณณกรรม

กรรมที่เคยทำไว้เสมอๆ

องค์ธรรมได้แก่ อกุศลกรรม ๑๒ มหากุศลกรรม ๘

๘. กุฎีตตกรรม กรรมที่ทำไว้พอประมาณ ไม่เท่าถึงกรรมทั้ง ๓ นั้น
หรือกรรมที่เคยทำไว้ในอดีตชาติ
องค์ธรรมได้แก่ อกุศลกรรม ๑๒ มหากุศลกรรม ๘
๙. ทิฏฐธัมมเวทนียกรรม กรรมที่ให้ได้รับผลในปัจจุบันชาตินี้
องค์ธรรมได้แก่ อกุศลกรรม ๑๒ มหากุศลกรรม ๘ เจตนาที่ในขณะดวงที่ ๑
๑๐. อุปปัชชเวทนียกรรม กรรมที่ให้ได้รับผลในชาติที่ ๒
องค์ธรรมได้แก่ อกุศลกรรม ๑๒ มหากุศลกรรม ๘ เจตนาที่ในขณะดวงที่ ๗
๑๑. อปราคปริยเวทนียกรรม กรรมที่ให้ได้รับผลในชาติที่ ๓ เป็นต้นไปจนกว่าจะถึงพระนิพพาน
องค์ธรรมได้แก่ อกุศลกรรม ๑๒ มหากุศลกรรม ๘
เจตนาที่ในขณะดวงที่ ๒ ถึงดวงที่ ๖
๑๒. อโหสิกรรม กรรมที่ไม่ให้ผล
องค์ธรรมได้แก่ เจตนากรรม ๒๙ ที่ล่วงเลยการให้ผลไปแล้ว

๘. จงแสดงความหมายของคำเหล่านี้ พร้อมทั้งองค์ธรรม (57).....หน้า 10)
ก. อุปัตถัมภกกรรม	ข. อุปฆาตกรรม	ค. ครุกกรรม
ง. อาจิณณกรรม	จ. ทิฏฐธัมมเวทนียกรรม	ฉ. อโหสิกรรม

ตอบ

- ก. อุปัตถัมภกกรรม หมายความว่า กรรมที่ย่อมช่วยอุดหนุนกรรมอื่นๆ
องค์ธรรมได้แก่ อกุศลกรรม ๑๒ มหากุศลกรรม ๘
- ข. อุปฆาตกรรม หมายความว่า กรรมที่ย่อมเข้าไปตัดรอนกรรมอื่นๆ
หรือ ตัดรอนผลของกรรมอื่นๆ
องค์ธรรมได้แก่ อกุศลกรรม ๑๒ กุศลกรรม ๒๑
- ค. ครุกกรรม หมายความว่า กรรมอย่างหนัก ที่กรรมอื่นๆ ไม่สามารถจะห้ามได้
องค์ธรรมได้แก่ ทิฏฐิตสัมปยุตต์ ๔ ที่เกี่ยวกับนิยตมิจาที่ฏฐิกรรม ๑
โทสมูลจิต ๒ ที่เกี่ยวกับปัญจानันตริยกรรม ๕ และมหัคคตกุศลกรรม ๘
- ง. อาจิณณกรรม หมายความว่า กรรมที่เคยทำไว้เสมอๆ
องค์ธรรมได้แก่ อกุศลกรรม ๑๒ มหากุศลกรรม ๘
- จ. ทิฏฐธัมมเวทนียกรรม หมายความว่า กรรมที่ให้ได้รับผลในปัจจุบันชาตินี้
องค์ธรรมได้แก่ อกุศลกรรม ๑๒ มหากุศลกรรม ๘ เจตนาที่ในขณะดวงที่ ๑
- ฉ. อโหสิกรรม หมายความว่า กรรมที่ไม่ให้ผล
องค์ธรรมได้แก่ เจตนากรรม ๒๙ ที่ในขณะดวงที่ ๑ ถึงดวงที่ ๗
ที่ล่วงเลยกาลเวลาให้ผลไปแล้ว

๙. อุปัตถัมภกกรรมนี้ เมื่อว่าโดยประเภทใหญ่แล้ว มีเท่าไร คืออะไรบ้าง
(47, 48, 51, 65).....หน้า 11)

ตอบ อุปัตถัมภกกรรมนี้ เมื่อว่าโดยประเภทใหญ่แล้ว มี ๓ ประเภท คือ

๑. ช่วยอุดหนุนชนกกรรม ที่ยังไม่มีโอกาสให้ผล ให้มีโอกาสนำส่งผล
๒. ช่วยอุดหนุนชนกกรรม ที่กำลังมีโอกาสนำส่งผล ให้มีกำลังในการให้ผลนั้น บริบูรณ์ยิ่งขึ้น
๓. ช่วยอุดหนุนรูปนาม ที่เป็นวิบากของชนกกรรมให้เจริญ และตั้งอยู่ได้นาน

10. การเบียดเบียนของอุปปีฬกรรม เมื่อสรุปโดยประเภทใหญ่ๆ แล้ว
มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง (62, 66)

๑๐. อุปปีฬกรรม หมายความว่าอะไร ให้แสดงองค์ธรรมด้วย (47, 48, 53, 54)
และเมื่อสรุปโดยประเภทใหญ่ๆ แล้ว มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง (หน้า 24)

ตอบ อุปปีฬกรรม กรรมที่ย่อมเข้าไปเบียดเบียนกรรมอื่นๆ
องค์ธรรมได้แก่ อกุศลกรรม ๑๒ มหากุศลกรรม ๘

เมื่อสรุปโดยประเภทใหญ่ๆ แล้ว มี ๓ อย่าง คือ

๑. อุปปีฬกรรม ที่เบียดเบียนชนกกรรมอื่นๆ เพื่อไม่ให้มีโอกาสนำส่งผล
๒. อุปปีฬกรรม ที่เบียดเบียนชนกกรรมอื่นๆ ที่มีโอกาสนำส่งผลอยู่แล้ว ให้มีกำลังลดน้อยลง
๓. อุปปีฬกรรม ที่เบียดเบียนรูปนาม ที่เกิดจากชนกกรรมนั้นๆ

๑๑. อุปฆาตกรรม กับ อุปปีฬกรรม มีสภาพให้ผลต่างกันอย่างไร
(45, 61).....หน้า 27)

ตอบ อุปฆาตกรรม กับ อุปปีฬกรรม มีสภาพให้ผลต่างกัน ดังนี้
อุปฆาตกรรม เป็นกรรมที่ตัดกรรมอื่นๆ และวิบากของกรรมนั้นๆ ให้สั้นลง
อย่างเด็ดขาด คือถ้าตัดกรรมใดแล้ว กรรมนั้นไม่สามารถให้ผลเกิดขึ้นได้เลยตลอดไป
ถ้าตัดวิบากของกรรมใดแล้ว หมายถึง ร่างกายหรืออวัยวะส่วนหนึ่งส่วนใดของผู้ที่นั้นย่อมเสียไป
จนตลอดชีวิต หรือมีฉะนั้น กรรมนั้นก็ตัดเอาชีวิตของผู้ที่นั้นเสียเลย
ส่วน อุปปีฬกรรมนั้น เป็นกรรมที่เพียงแต่เบียดเบียนกรรมอื่นๆ และวิบาก ซึ่งได้แก่-
อวัยวะร่างกายไม่ให้เกิดขึ้นหรือไม่ให้เจริญขึ้น ไม่ได้เป็นกรรมชนิดที่ทำให้เด็ดขาดลงไป

๑๒. การตัดของอุปมาตกรรมนี้ ท่านแสดงไว้ก็อย่าง คืออะไรบ้าง (46, 47, 48, 63)

ตอบ การตัดของอุปมาตกรรมนี้ ท่านแสดงไว้มี ๒ อย่าง คือ (หน้า 27)

๑. ตัดชนกรรมอื่นๆ เพื่อมิให้มีโอกาสส่งผลตลอดไป (กมฺมนฺตรอุปมาตก)

๒. ตัดรูปนามที่เกิดจากชนกรรมนั้นๆ ให้เสียไป (กมฺมนิพฺพุตตฺตฺชนฺสนฺตานอุปมาตก)

๑๓. โลกุตตรกุศลกรรม จัดเป็นครุกรรมได้หรือไม่ (54, 58, 60, 63, 66).....หน้า 33)
และครุกรรมในกัมมจตุกกะนี้ ท่านหมายเอากรรมชนิดไหน

ตอบ โลกุตตรกุศลกรรมนั้น เป็นครุกรรมได้ก็จริง

แต่ในที่นี้ ต้องการแต่กรรมที่จะส่งผลให้เกิดในภพที่ ๒

ส่วน โลกุตตรกุศลนั้นไม่มีหน้าที่ทำให้เกิด แต่มีหน้าที่ทำลายการเกิด

ตามสมควรแก่กำลังของตนเท่านั้น

และกรรมที่ชื่อว่า ครุกรรม ในที่นี้หมายถึง เป็นกรรมที่หนักแน่น สามารถส่งผล

ให้เกิดในชาติที่ ๒ ติดต่อกันโดยแน่นอน กรรมอื่นๆ ไม่สามารถกันไว้ได้

14. จงแสดงการส่งผลของปัญจันตริยกรรม ว่ามีการให้ผลต่างกันอย่างไรบ้าง
ให้แสดงมาตามลำดับ (44)

๑๔. ถ้าสมมติว่า ผู้ใดทำปัญจันตริยกรรมครบทั้ง ๕ อย่างแล้ว
เมื่อว่าโดยการให้ผลต่างกันอย่างไรบ้าง ให้แสดงมาตามลำดับ
พร้อมเหตุผลเป็นเครื่องตัดสิน ในกรณีเสมอกัน (58).....หน้า 34)

ตอบ ในปัญจันตริยกรรม ๕ อย่างนั้น สังฆเภทกรรมหนักที่สุด

ถ้าสมมติว่า ผู้ใดทำปัญจันตริยกรรมครบทั้ง ๕ อย่างแล้ว สังฆเภทกรรมจะเป็นผู้-
ส่งผลแก่ผู้นั้น ส่วนกรรมที่เหลือก็เป็นกรรมผู้ช่วยสนับสนุนในการให้ผลของสังฆเภทกรรมไป
กรรมที่หนักรองลงมาจากสังฆเภทกรรมนั้น ได้แก่ โลหิตุปบาท

ต่อจากโลหิตุปบาทมา ก็ได้แก่อรหัตตฆาตกรรม ย่อมหนักกว่ากรรมที่เหลือ ๒

ส่วน มาตุฆาตกรรมกับปิตุฆาตกรรมทั้ง ๒ นี้ ต้องแล้วแต่คุณสมบัติ

คือ ถ้าบิดาเป็นผู้มีศีลธรรม มารดาไม่มีศีลธรรม ปิตุฆาตกรรมย่อมหนักกว่า

ถ้ามารดามีศีลธรรม บิดาไม่มีศีลธรรม มาตุฆาตกรรมย่อมหนักกว่า

ถ้าบิดาและมารดาทั้ง ๒ มีศีลธรรมเสมอกัน หรือไม่มีศีลธรรมเสมอกันแล้ว

มาตุฆาตกรรมย่อมหนักกว่าและให้ผลก่อน เพราะวามารดานั้นเป็นผู้รับภาระหนัก

อันกระทำได้โดยยาก และเป็นผู้มีอุปการคุณต่อบุตรทั้งหลาย

๑๕. จงแสดงความแตกต่างกันในระหว่าง (45, 53, 62, 65)

การให้ผลของ อกุศลครุกรรม กับ กุศลครุกรรม (.....หน้า 35)

ตอบ แสดงความแตกต่างกันในระหว่าง การให้ผลของอกุศลครุกรรม กับ กุศลครุกรรม ดังนี้
 อกุศลครุกรรมนั้น แม้ว่าตนจะไม่มีโอกาสเป็นผู้ส่งผล แต่ก็มีฐานะเป็นอุปัตถัมภกรรมได้
 ส่วนกุศลครุกรรมนั้น เมื่อตนไม่มีโอกาสได้ส่งผลแล้ว ก็เป็นอโหสิกรรมไป
 ไม่มีฐานะเป็นอุปัตถัมภกรรมได้
 ด้วยเหตุผลดังกล่าวมานี้ อกุศลครุกรรม จึงมีชื่อเรียกเป็นพิเศษว่า ปัญจानันตริยกรรม
 และนิยตมิจฉาทิฏฐิกรรม
 สำหรับกุศลครุกรรมนั้น ไม่มีชื่อเรียกเป็นพิเศษ

๑๖. ปัญจानันตริยกรรม เมื่อแยกบทแล้วได้กี่บท
 แต่ละบทหมายถึงอะไร เมื่อรวมบทแล้ว แปลว่าอย่างไร (58).....หน้า 35)

ตอบ ปัญจानันตริยกรรม เมื่อแยกบทแล้ว ได้ ๕ บท

ได้แก่ ปญจ + อนนฺตร + อีย + กมฺม

ปญจ = ๕

อนนฺตร = ภาพที่ไม่มีระหว่างกันในลำดับแห่งจตุติ

อีย = ให้ผล

กมฺม = การกระทำ

เมื่อรวมบทแล้วเป็น ปัญจानันตริยกรรม แปลว่า.....

การกระทำ ๕ อย่าง ที่ให้ผลโดยไม่มีระหว่างกันในลำดับแห่งจตุติ

๑๗. ทิฏฐธัมมเวทนียกรรม มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง
 จงบอกมาตามลำดับ พร้อมทั้งความหมาย (45, 53, 62).....หน้า 43)

ตอบ ทิฏฐธัมมเวทนียกรรม มี ๒ อย่าง คือ

๑. ปรีปັกกทิฏฐธัมมเวทนียกรรม กรรมที่จะให้ได้รับผลในปัจจุบันภพนี้
 เข้าถึงความแก่กล้าแล้ว คือให้ผลภายใน ๗ วัน
๒. อปรีปັกกทิฏฐธัมมเวทนียกรรม กรรมที่จะให้ได้รับผลในปัจจุบันภพนี้
 ยังไม่เข้าถึงความแก่กล้า คือ ให้ผลภายหลัง ๗ วันไปแล้ว

๑๘. ปัจจัยเป็นพิเศษ ที่ทำการช่วยอุปการะแก่กุศลที่ภุมมเวทนียกรรม
ที่เรียกว่า สัมปัตติ นั้น มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง

จงแสดงมาพร้อมความหมาย (58, 64).....หน้า 47)

ตอบ ปัจจัยเป็นพิเศษ ที่ทำการช่วยอุปการะแก่กุศลที่ภุมมเวทนียกรรม
ที่เรียกว่า สัมปัตติ นั้นมี ๔ อย่าง คือ

๑. คติสัมปัตติ หมายถึง บุคคลที่ได้เกิดอยู่ในสุคติภูมิ มีมนุษย์ เทวดาและพรหม
๒. กาลสัมปัตติ หมายถึง สมัยใดที่บุคคลได้อยู่ในประเทศที่มีพระราชาเป็นสัมมาทิฐิบุคคล
ปกครองบ้านเมืองอยู่ และพระพุทธรูปศาสนาก็ยังคงมีอยู่ ยังไม่สูญสิ้นไป
๓. อุปริสัมปัตติ หมายถึง บุคคลที่ได้เกิดมาแล้ว มีอวัยวะใหญ่หน้อย คือ ตา หู เป็นต้นนั้น
ครบถ้วนบริบูรณ์ ไม่ขาดตกบกพร่อง
๔. ปโยคสัมปัตติ หมายถึง บุคคลที่อาศัยความเพียรและความคิดที่ถูกต้อง
แล้วทำกายกรรม วจีกรรม มโนกรรม ที่เป็นสุจริตไม่ผิดกฎหมาย
ของบ้านเมือง และไม่ผิดหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

๑๙. คำว่า วิปัตติ มีกี่อย่าง อะไรบ้าง จงแสดงพร้อมความหมาย (45, 46).....หน้า 47)

ตอบ คำว่า วิปัตติ มี ๔ อย่าง คือ

๑. คติวิปัตติ หมายถึง บุคคลที่เกิดอยู่ในทุคติภูมิ มีสัตว์ดิรัจฉานเป็นต้น
๒. กาลวิปัตติ หมายถึง สมัยใดที่บุคคลได้อยู่ในประเทศที่มีพระราชาเป็นมิจฉาทิฐิบุคคล
ปกครองบ้านเมืองอยู่ และพระพุทธรูปศาสนาก็เสื่อมสิ้นไปแล้ว
๓. อุปริวิปัตติ หมายถึง บุคคลที่ได้เกิดมาแล้ว มีอวัยวะใหญ่หน้อยขาดตกบกพร่อง ไม่ครบถ้วน
๔. ปโยควิปัตติ หมายถึง บุคคลที่อาศัยความเพียรผิดและความคิดที่ผิด
แล้วทำกายกรรม วจีกรรม มโนกรรม ที่เป็นทุจริตผิดกฎหมาย
ของบ้านเมือง และผิดหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

๒๐. ทานกุศล ที่จะส่งผลให้ได้เป็นทิฏฐิธัมมเวทนียกรรมนั้น
จะต้องประกอบด้วยองค์กี่อย่าง คืออะไรบ้าง
(43, 51, 56, 58, 59, 61, 63, 66).....หน้า 49)

ตอบ ทานกุศลที่จะส่งผลให้ได้เป็นทิฏฐิธัมมเวทนียกรรมนั้น จะต้องประกอบด้วยองค์ ๔ อย่าง คือ

๑. วัตถุสัมปทา ปฏิภาหผู้รับทานนั้น เป็นพระอนาคามีหรือพระอรหันต์
๒. ปัจจัยสัมปทา วัตถุสิ่งของที่นำมาถวายนั้น เป็นสิ่งที่ได้มาด้วยความบริสุทธิ์
๓. เจตนาสัมปทา ผู้ถวายทาน ถึงพร้อมด้วยเจตนาอันแรงกล้า
๔. คุณาติเรกสัมปทา พระอนาคามีหรือพระอรหันต์ผู้รับทานนั้น ได้พร้อมด้วยคุณอันพิเศษ กล่าวคือพึงออกจากนิโรธสมาบัติ

เมื่อครบด้วยองค์ทั้ง ๔ ประการดังกล่าวนี้แล้ว ทานของผู้นั้นก็สำเร็จเป็นทิฏฐิธัมมเวทนียกรรม และให้ได้รับผลในปัจจุบันทันที

๒๑. อโหสิกรรม มีชื่อเรียกได้กี่อย่าง คืออะไรบ้าง (51, 59, 61).....หน้า 60)

ตอบ อโหสิกรรม มีชื่อเรียกได้ ๓ อย่าง คือ

๑. นาโหสิ กัมมวิปาโก ชื่อว่ากรรม ที่ยังไม่ให้ผล
๒. น ภวิสสตี กัมมวิปาโก ชื่อว่ากรรม ที่จะไม่ให้ผล
๓. นตฺถิ กัมมวิปาโก ชื่อว่ากรรม ที่ไม่มีผล

๒๒. มหัคคตกุศลกรรม จัดเข้าในกรรมชนิดไหน (43, 55, 59, 61, 63)
และต่างกับกามาวจรกรรมอย่างไร (.....หน้า 68)

ตอบ ผู้ที่ได้ฌาน ถ้าฌานนั้นไม่เสื่อม เมื่อตายจากภพนี้ย่อมไปบังเกิดในพรหมโลก ตามฐานะแห่งฌานที่ตนได้ในภพที่ ๒ โดยแน่นอน ไม่มีการรอกอยไปส่งผลในภพที่ ๓ เป็นต้นเลย เหมือนกับเจตนาที่อยู่ในขณะดวงที่ ๗ ฉะนั้น มหัคคตกุศลกรรม นี้จึงจัดเข้าอยู่ใน อุปัชชเวทนียกรรม

และ มหัคคตกุศลกรรม ต่างกับ กามาวจรกรรม คือ
มหัคคตกุศลกรรม ย่อมส่งผลได้แต่เฉพาะในภพที่ ๒ เท่านั้น
ถ้าไม่มีโอกาสส่งผลในภพที่ ๒ ได้ ก็ต้องเป็นอโหสิกรรมไป
เหมือนกับข้าวสุกที่เก็บไว้นานวันไม่ได้ ถ้าไม่ได้กิน ข้าวสุกนั้นก็บูดเสียไป
ส่วนกามาวจรกรรมนั้น ยกเว้นเจตนาที่อยู่ในขณะดวงที่ ๑ และดวงที่ ๗ แล้ว
นอกนั้นย่อมส่งผลได้เรื่อยๆ ถ้ามีโอกาส ไม่มีการเป็นอโหสิกรรม จนกว่าผู้นี้จะเข้าถึง
พระนิพพาน เปรียบเหมือนกับข้าวเปลือกที่เก็บไว้นานๆ ได้ ไม่เสีย

๒๓. จงแสดงถึงการส่งผลของมหัคคตกุศลกับกามาวจรกุศล
ว่าต่างกันอย่างไร และอุปมาเปรียบเทียบให้เห็นด้วย (50).....หน้า 69)

ตอบ การส่งผลของมหัคคตกุศล กับ กามาวจรกุศล ต่างกันคือ
มหัคคตกุศลกรรม ย่อมส่งผลได้แต่เฉพาะในภพที่ ๒ เท่านั้น
ถ้าไม่มี โอกาสส่งผลในภพที่ ๒ ได้ ก็ต้องเป็นอโหสิกรรมไป
เหมือนกับข้าวสุกที่เก็บไว้นานวันไม่ได้ ถ้าไม่ได้กิน ข้าวสุกนั้นก็บูดเสียไป
ส่วน กามาวจรกุศลกรรม ยกเว้นเจตนาที่อยู่ในขณะดวงที่ ๑ และดวงที่ ๗ แล้ว
นอกนั้นย่อมส่งผลได้เรื่อยๆ ถ้ามีโอกาส ไม่มีการเป็นอโหสิกรรม จนกว่าผู้นั้นจะเข้าถึง
พระนิพพาน เปรียบเหมือนกับข้าวเปลือกที่เก็บไว้นานๆ ได้ ไม่เสีย

๒๔. คำว่า กรรมทวาร เมื่อแยกบทแล้วได้กี่บท (43, 50, 52, 56, 60, 62, 64)
แต่ละบทหมายถึงอะไร เมื่อรวมกันแล้วหมายความว่าอย่างไร (หน้า 70)
และกรรมทวารมีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง ให้บอกมาพร้อมความหมายและองค์ธรรม
และมโนทวารที่เกี่ยวกับอกุศลกรรมนั้น ได้แก่จิตกี่ดวง คืออะไรบ้าง

ตอบ คำว่า กรรมทวาร เมื่อแยกบทแล้วได้ ๒ บท คือ กมฺม + ทวาร
กมฺม หมายถึง การกระทำ
ทวาร หมายถึง เป็นเหตุให้เกิด
รวม ๒ บทเข้าแล้วเป็น กมฺมทวาร หมายความว่า เป็นเหตุให้เกิดการกระทำ

และกรรมทวาร มี ๓ อย่าง คือ

๑. กายทวาร กายเป็นเหตุให้เกิดการกระทำ ได้แก่ กายวิญญัตติรูป
๒. วจิตทวาร วาจาเป็นเหตุให้เกิดการกระทำ ได้แก่ วจิตวิญญัตติรูป
๓. มโนทวาร ใจเป็นเหตุให้เกิดการกระทำ ได้แก่ จิตทั้งหมด

มโนทวารที่เกี่ยวกับอกุศลกรรมนั้น ได้แก่ จิต ๑๐ ดวง คือ อกุศลจิต ๑๐ (เว้นโมหมูลจิต ๒)

๒๕. จงแสดงความแตกต่างกันระหว่าง เจตนากับกรรม โดยย่อมาดู

ตอบ ความแตกต่างกันระหว่าง เจตนากับกรรม คือ (48).....หน้า 71)

เจตนาเป็นปุพพภาคกรรม คือ ธรรมที่เกิดก่อนกรรม

กรรมเป็นปัจฉิมภาคกรรม คือ ธรรมที่เกิดภายหลังเจตนา

นี่เป็นการแสดงโดยอเนกนัย คือ ไม่ได้แสดงแยกประเภท

ดังนั้น ท่านพระมหาพุทธโฆษาจารย์จึงได้แสดงไว้ในอุบาลีสูตร แห่งมัชฌิมปัณณาสก์-

อรรถกถาว่า กสุมะ เจตนา กมฺมุนฺติ วุตฺตา. เจตนามูลกตฺตา กมฺมสฺส.

เพราะเหตุใด พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงกล่าวว่า เจตนาชื่อว่ากรรม

ก็เพราะการกระทำที่สำเร็จลงนั้น มีเจตนาเป็นมูล

๒๖. จงแสดงสมุฏฐาน ที่เป็นเหตุให้เกิดอกุศลกรรมบถ ๑๐ มาทั้งบาลีและคำแปล

ตอบ แสดงสมุฏฐาน ที่เป็นเหตุให้เกิดอกุศลกรรมบถ ๑๐ (49, 53).....หน้า 3 + 166)

เตสุ ปาณาติปาโต ผรุสวาจา พยาปาโท จ โทสมุเลน ชายนฺติ.

ในอกุศลกรรมบถ ๑๐ นั้น

ปาณาติบาต ๑ ผรุสวาท ๑ พยาบาท ๑ กรรมทั้ง ๓ นี้ ย่อมเกิดขึ้นเพราะโทสมูลจิต

กาเมสุมิจฺจาจารโ อภิขเฌา มิจฺจาทิฏฺฐิ จ โลกมุเลน.

กาเมสุมิจฺจาจาร ๑ อภิขเฌา ๑ มิจฺจาทิฏฺฐิ ๑ กรรมทั้ง ๓ นี้ ย่อมเกิดขึ้นเพราะโลกมูลจิต

เสสฺยานิ จตฺตาริปี ทฺวิหิ มุเลหิ สมฺภวนฺติ.

อกุศลกรรมบถที่เหลืออีก ๔ คือ อทินนาทาน ๑ มุสาวาท ๑ ปิสุณวาจา ๑ สัมผัสปลลาปะ ๑
ย่อมเกิดขึ้นเพราะโลกมูลจิต หรือ โทสมูลจิต

๒๗. การกระทำปาณาติบาต ที่เป็นการกำลวงกรรมบถนั้น (.....หน้า 76)

จะต้องประกอบด้วยองค์กี่อย่าง คืออะไรบ้าง (46, 48, 54, 57, 59, 64, 66)

ตอบ การกระทำปาณาติบาต ที่เป็นการกำลวงกรรมบถนั้น จะต้องประกอบด้วยองค์ ๕ อย่าง คือ

๑. ปาณ สัตว์มีชีวิต

๒. ปาณสณฺณิตา รู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต

๓. วรฺกจิตฺตํ มีจิตคิดจะฆ่า

๔. ปโยโค ทำความเพียรเพื่อให้ตาย

๕. เตน มรณํ สัตว์นั้นตายลงด้วยความเพียรนั้น

๒๘. คำว่า อทินนาทาน นี้ เมื่อแยกบทแล้วได้กี่บท (44, 59)
 คืออะไรบ้าง แต่ละบท หมายความว่าอย่างไร (หน้า 92)
 และเมื่อรวมกันแล้ว แปลว่าอย่างไร ได้แก่อะไร

ตอบ คำว่า อทินนาทาน นี้ เมื่อแยกบทแล้วได้ ๓ บท คือ อ + ทินฺน + อาทาน
 อ เป็นคำปฏิเสธ
 ทินฺน วัตถุสิ่งของที่เจ้าของอนุญาตให้
 อาทาน ยึดถือเอา
 เมื่อรวมกันแล้วเป็น อทินนาทาน
 แปลว่า ยึดถือเอาวัตถุสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้อนุญาตให้ หรือที่เจ้าของหวงแหน
 ได้แก่ เถยยเจตนา คือ เจตนาที่เป็นเหตุในการลักทรัพย์

๒๙. แสดงวณัตตะ ของคำว่า อทินนาทาน (44)

ตอบ แสดงวณัตตะว่า อทินฺนสฺส อาทานํ = อทินนาทาน
 การยึดถือเอาวัตถุสิ่งของ ที่เจ้าของไม่ได้อนุญาตให้ ชื่อว่า อทินนาทาน
 ได้แก่ เถยยเจตนา คือ เจตนาที่เป็นเหตุในการลักทรัพย์

๓๐. การทำอกุศลชนิดอทินนาทาน ที่เป็นการกำล่งกรรมบถนั้น
 ต้องประกอบด้วยองค์เท่าไร คืออะไรบ้าง จงแสดงมาพร้อมองค์ประกอบ
 (44, 46, 51, 54, 58, 60, 65, 66).....หน้า 93)

ตอบ การทำอทินนาทาน ที่เป็นการกำล่งกรรมบถนั้น ต้องประกอบด้วยองค์ ๕ คือ

๑. ปรปักษ์ุคหิตํ วัตถุสิ่งของที่เจ้าของเก็บรักษาไว้
๒. ปรปักษ์ุคหิตสญฺญิตา รู้ว่าวัตถุสิ่งของนั้นมีเจ้าของเก็บรักษาไว้
๓. เถยฺยจิตฺตํ มีจิตคิดจะลัก
๔. ปโยโค ทำความเพียรเพื่อลัก
๕. อวหาโร ได้สิ่งของนั้นมาด้วยความเพียรนั้น

๓๑. จงจำแนกวัตถุที่มีเจ้าของมาโดยลำดับ ว่ามีกี่อย่าง อะไรบ้าง (44).....หน้า 95)
และการลักประเภทใด ที่มีโทษมากและน้อย ให้นักศึกษาแสดงมาโดยละเอียด

ตอบ เมื่อจำแนกวัตถุที่มีเจ้าของแล้ว ย่อมมีอยู่ ๔ อย่าง คือ

๑. คีฬีสนุดก วัตถุนั้นเป็นของพระราชา
๒. ปุคฺคสฺนุดก วัตถุนั้นเป็นของพระภิกษุหรือสามเณร รูปใดรูปหนึ่ง
๓. คณสฺนุดก วัตถุนั้นเป็นของพระภิกษุหรือสามเณร ๒ ถึง ๓ รูป
๔. สงฺฆสฺนุดก วัตถุนั้นเป็นของพระภิกษุหรือสามเณรตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป

ในบรรดาวัตถุทั้ง ๔ ประเภทนั้น

ผู้ใดลักทรัพย์ประเภทปุคฺคสฺนุดก ย่อมมีโทษมากกว่า ประเภทคีฬีสนุดก
ผู้ใดลักทรัพย์ประเภทคณสฺนุดก ย่อมมีโทษมากกว่า ประเภทปุคฺคสฺนุดก
และผู้ใดลักทรัพย์ประเภทสงฺฆสฺนุดก ก็ย่อมมีโทษมากกว่า ประเภทคณสฺนุดก
เป็นลำดับๆ อย่างนี้

อีกนัยหนึ่ง วัตถุที่มีเจ้าของแล้ว ย่อมมีอยู่ ๕ อย่าง คือ

๑. ปุณฺณชนสฺนุดก วัตถุนั้นเป็นของปุณฺณชน
๒. โสตาปนฺนสฺนุดก วัตถุนั้นเป็นของพระโสตาบัน
๓. สกทาคามีสฺนุดก วัตถุนั้นเป็นของพระสกทาคามี
๔. อนาคามีสฺนุดก วัตถุนั้นเป็นของพระอนาคามี
๕. อรหฺนตสฺนุดก วัตถุนั้นเป็นของพระอรหันต์

โทษที่ได้รับจากการลักทรัพย์ ก็ย่อมมีมากน้อยไปตามลำดับขั้น
สำหรับการลักทรัพย์ของพระอรหันต์นั้น ย่อมมีโทษมากที่สุดดังนี้

๓๒. อคมนียวัตถุ หมายความว่าอย่างไร ได้แก่อะไร
และหญิงที่ชายไม่ควรเกี่ยวข้อง มีกี่จำพวก (43).....หน้า 114)
จงบอกมาสัก ๕ จำพวก ตั้งแต่พวกที่ ๑ ถึงพวกที่ ๕ ตามลำดับ

ตอบ อคมนียวัตถุ หมายความว่า วัตถุที่ไม่ควรเกี่ยวข้อง
ได้แก่ หญิงหรือชายที่ไม่ควรเกี่ยวข้องนั่นเอง
และ หญิงที่ชายไม่ควรเกี่ยวข้อง มี ๒๐ จำพวก

หญิงที่ชายไม่ควรเกี่ยวข้อง ๕ จำพวก ตามลำดับ คือ

๑. มาตุรภิขิตา หญิงที่มีมารดาปกครอง เพราะบิดาตายหรือไม่ได้อยู่กับมารดา
๒. ปิตุรภิขิตา หญิงที่มีบิดาปกครอง
๓. มาตাপิตุรภิขิตา หญิงที่มีมารดาบิดาปกครอง
๔. ภคินีรภิขิตา หญิงที่มีพี่สาวปกครอง หรือมีน้องสาวเป็นผู้ดูแลรักษา
๕. ภาตุรภิขิตา หญิงที่มีพี่ชายปกครอง หรือมีน้องชายเป็นผู้ดูแลรักษา

๓๓. การดื่มสุราเมรัยนั้น อนุโลมเข้าในอกุศลกรรมบถข้อใดได้ เพราะเหตุใด
และการดื่มสุรานี้ กระทำให้สำเร็จกิจได้กี่อย่าง คืออะไรบ้าง
(50, 60, 65).....หน้า 121)

ตอบ การดื่มสุราเมรัยนั้น อนุโลมเข้าในกาเมสุมิฉฉาจาร เพราะมีสภาพเหมือนกับกาเมสุมิฉฉาจาร
และอนุโลมเข้าในอกุศลกรรมบถ ๑๐ ด้วย เพราะเป็นการช่วยอุปการะให้อกุศลกรรมบถ ๑๐ สำเร็จลง
และการดื่มสุรานี้กระทำให้สำเร็จกิจได้ ๒ อย่าง คือ

๑. ปฏิสนธิชนนกิจ กิจที่ทำให้เกิดในนรีรภูมิ
๒. กัมมชนนกิจ กิจที่ทำให้การกระทำทุจริตสำเร็จลง

๓๔. คำว่า กาย (ในกายกรรมนั้น) มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง (43, 64).....หน้า 129)

ตอบ คำว่า กาย (ในกายกรรมนั้น) มี ๓ อย่าง คือ

๑. สสมุภากรกาย ได้แก่ ร่างกายที่ประกอบด้วย ๓๒ โกฏฐาสะ
๒. ปสาทกาย ได้แก่ กายปสาทที่เป็นที่อาศัยเกิดของกายวิญญูณจิต
๓. โจปนกาย ได้แก่ วิญญูติรูปที่เกิดพร้อมด้วยวาโยธาตุ
ที่ทำให้การเคลื่อนไหวเกิดขึ้นได้

๓๕. วชิรฺจรีตมีเท่าไร อะไรบ้าง แสดงพร้อมคำแปล

ตอบ วชิรฺจรีต มี ๔ คือ (51).....หน้า 131, 137, 140, 144)

๑. มุสาวาท คำพูดที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง
๒. ปิสุณวจา คำพูดที่บดความสามัคคีให้แตกแยกการจัดกระจาย
๓. ผรุสวจา คำพูดที่หยาบ ได้แก่ การด่า การแข่ง
๔. สัมผัปปลาปะ การกล่าววจาที่ทำลายประโยชน์และความสุข

๓๖. องค์แห่งมุสาวาท มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง (47).....หน้า 132)

ตอบ องค์แห่งมุสาวาท มี ๔ อย่าง คือ

๑. อตถตถุ สิ่งของหรือเรื่องราวที่ไม่จริง อย่างหนึ่ง
๒. วิสฺวาทนจิตฺตตา มีจิตคิดจะมุสา อย่างหนึ่ง
๓. ปโยโค พยายามมุสาด้วยกายหรือวาจาตามความประสงค์ของตน อย่างหนึ่ง
๔. ตทตถุวิชานนํ ผู้อื่นมีความเชื่อตามเนื้อความที่มุสานั้น

๓๗. ปโยคะ คือความพยายามในการมุสา มีกี่อย่าง (43, 50, 52).....หน้า 132)
คืออะไรบ้าง แสดงพร้อมด้วยความหมาย

ตอบ ปโยคะ คือ ความพยายามในการมุสานี้ มี ๔ อย่าง คือ

๑. สาทฺตติกะ พยายามมุสาด้วยตนเอง
๒. อาณตฺตติกะ ใช้ให้คนอื่นมุสา
๓. นิสฺสํตติยะ เขียนเรื่องที่ไม่จริงแล้วทิ้งไปให้คนอื่นเข้าใจผิด
เช่น ทิ้งจดหมาย หรือโฆษณาทางวิทยุ
๔. ถาวระ เขียนเรื่องที่ไม่จริง แล้วปิดประกาศไว้ หรือจารึกไว้
หรือพิมพ์เป็นหนังสือขึ้น หรืออัดเสียงไว้

๓๘. วาจามีกี่อย่าง ได้แก่อะไรบ้าง (55, 61).....หน้า 148)

ตอบ วาจามี ๔ อย่าง คือ

๑. สัททวจา ได้แก่ เสียงที่พูดขึ้น
๒. วิรตีวจา ได้แก่ การเว้นจากวจีรฺจรีต
๓. เจตนาวจา ได้แก่ เจตนาที่ทำให้วจีรฺจรีตรูปเกิด
๔. โจปนวจา ได้แก่ กิริยาอาการพิเศษที่เป็นไปอยู่ในคำพูด
ซึ่งสามารถทำให้ผู้ฟังรู้ตามความประสงค์ของตนได้

๓๙. จงแสดงการเกิดขึ้นของทวจิตต่าง ๆ โดยอาศัยมโนทวจิตเป็นเหตุ
(44, 51, 62, 65).....หน้า 161)

ตอบ แสดงการเกิดขึ้นของทวจิตต่าง ๆ โดยอาศัยมโนทวจิตเป็นเหตุ

อภิขณา เป็นต้นเหตุให้อทินนาทาน กาเมสุมิจนจาร มุสาวาท ปิสุณวาจา
สัมผัปปลาปะ มิจฉาทิฏฐิ เกิดขึ้นได้
พยาบาท เป็นต้นเหตุให้ปาณาติบาต อทินนาทาน มุสาวาท ปิสุณวาจา
ผรุสวาจา สัมผัปปลาปะ เกิดขึ้นได้
มิจฉาทิฏฐิ เป็นต้นเหตุให้ทวจิตทั้ง ๑๐ ข้อ เกิดขึ้นได้

๔๐. กามาวจรกุศลกรรม เมื่อว่าโดยทวารแล้วมีเท่าไร คืออะไรบ้าง
และแต่ละทวารได้แก่อะไรบ้าง จงแสดงมาพร้อมความหมาย
(ไม่ต้องแสดงโดยพิสดาร) (52, 59, 61, 63, 64, 65).....หน้า 172)

ตอบ กามาวจรกุศลกรรม เมื่อว่าโดยทวารแล้ว มี ๓ อย่าง คือ

๑. กายกรรม ที่เกิดในกายทวาร
๒. วจีกรรม ที่เกิดในวจีทวาร
๓. มโนกรรม ที่เกิดในมโนทวาร

กามาวจรกุศลกรรม ในแต่ละทวารมีดังนี้

กายกรรม มี ๓ ได้แก่

๑. ปาณาติปาตวิริติ เว้นจากการฆ่าสัตว์
๒. อทินนาทานวิริติ เว้นจากการลักทรัพย์
๓. กาเมสุมิจนจารวิริติ เว้นจากการผิดกาเม

วจีกรรม มี ๔ ได้แก่

๑. มุสาวาทวิริติ เว้นจากการกล่าวคำเท็จ
๒. ปิสุณวาจาวิริติ เว้นจากการกล่าววาจาส่อเสียด
๓. ผรุสวาจาวิริติ เว้นจากการกล่าววาจาหยาบร้าย
๔. สัมผัปปลาปวิริติ เว้นจากการกล่าววาจาที่ไม่เป็นประโยชน์

มโนกรรม มี ๓ ได้แก่

๑. อนภิขณา มีการสังวรเพื่อไม่ให้อภิขณาเกิด
๒. อพยาบาท มีการสังวรเพื่อไม่ให้พยาบาทเกิด
๓. สัมมาทิฏฐิ มีความเห็นถูกต้อง

๔๑. กามาวจรกุศลกรรมบถ ๑๐ หรือกุศลกรรมบถ ๑๐ หรือสุจริต ๑๐ นี้
เมื่อนับโดยพิสดารแล้วมี ๓๐ หรือ ๔๐ นั้น มีวิธีนับอย่างไร (43, 60).....หน้า 173)

ตอบ กุศลกรรมบถ ๑๐ หรือสุจริต ๑๐ เมื่อนับโดยพิสดารแล้วมี ๓๐ หรือ ๔๐ นั้น คือ
การกระทำสุจริตอย่างหนึ่งๆ นั้น จะต้องประกอบด้วยเจตนาทั้ง ๓ คือ

๑. ปุพพเจตนา เจตนาที่เกิดก่อนกระทำ
๒. มุญจเจตนา เจตนาที่เกิดขึ้น ในขณะที่กระทำ
๓. อปรเจตนา เจตนาที่เกิดขึ้น ในเมื่อกระทำไปแล้ว

ฉะนั้น สุจริต ๑๐ คูณด้วยเจตนา ๓ จึงเป็นสุจริต ๓๐
มี ๔๐ นั้น คือ การกระทำสุจิตุนั้นแบ่งเป็น ๔ ประเภท

๑. สหัตถติกสุจริต ทำด้วยตนเอง
๒. อาณัตติกสุจริต ให้ผู้อื่นทำ
๓. วัฒนภาสนสุจริต กล่าวแสดงประโยชน์ของการกระทำสุจิตุนั้น ๆ
๔. สมมัญญาสุจริต มีความพอใจในการกระทำนั้น ๆ

๔๒. จงแสดงองค์ธรรมของ กามาวจรกุศลกรรม ๑๐ (55, 64).....หน้า 173)

ตอบ แสดงองค์ธรรมของกามาวจรกุศลกรรม ๑๐ ดังนี้

กายกรรม ๓ หรือกายสุจริต ๓ องค์ธรรมได้แก่ สัมมากัมมันตเจตสิก และสัมมาอาชีวะเจตสิก
วจีกรรม ๔ หรือวจีสุจริต ๔ องค์ธรรมได้แก่ สัมมาวาจาเจตสิก และสัมมาอาชีวะเจตสิก
มโนกรรม ๓ หรือมโนสุจริต ๓

ประกอบด้วยอนภิขฌา	องค์ธรรมได้แก่	อโลภเจตสิก
อพยาบาท	องค์ธรรมได้แก่	อโทสเจตสิก
สัมมาทิฏฐิ	องค์ธรรมได้แก่	ปัญญาเจตสิก

๔๓. จงแสดงวณัตถะของคำว่า บุญ พร้อมด้วยคำแปลและองค์ธรรม (46)

ตอบ แสดงวณัตถะของคำว่า บุญ ดังนี้ อุตตโน สนฺตานํ ปุณฺหาติ โสเชตีติ = บุญ
การกระทำโดยยอมชำระสันดานของตนให้ขาวสะอาด ฉะนั้น การกระทำนั้น ชื่อว่า บุญ
องค์ธรรมได้แก่ การบริจาคทาน รักษาศีล เจริญภาวนา เป็นต้น

๔๔. คำว่า บุญกิริยาวัตถุ เมื่อแยกบทแล้วได้กับท คืออะไรบ้าง
แต่ละบทหมายความว่าอย่างไร (47, 53, 54, 56, 57, 63, 66).....หน้า 179)
ให้แสดงวาทะของคำว่า บุญญา มาทั้งบาลีและคำแปล

ตอบ คำว่า บุญกิริยาวัตถุ เมื่อแยกบทแล้วได้ ๓ บท คือ บุญ + กิริยา + วัตถุ
บุญ หมายความว่า การงานที่ดี ที่สำหรับชำระความเศร้าหมองเร่าร้อน
กิริยา หมายความว่า ควรทำ
วัตถุ หมายความว่า เป็นเหตุเป็นที่ตั้งแห่งผลดี

ดังมีวจนัตถะแสดงว่า อุตตโน สนฺตานิ ปุณฺณติ โสเรตฺติ ปุณฺณํ
การกระทำโดยยอมชำระสันดานของตนให้ขาวสะอาด
ฉะนั้น การกระทำนั้นชื่อว่า บุญญา
ได้แก่ การบริจาคทาน รักษาศีล เจริญภาวนา เป็นต้น

๔๕. บุญกิริยาวัตถุ แปลว่าอย่างไร มีเท่าไร คืออะไรบ้าง
จงบอกความหมายด้วย (45, 46, 56, 60, 62, 63, 64, 66).....หน้า 179, 4)

ตอบ บุญกิริยาวัตถุ แปลว่า ความดีที่ควรทำ เพราะเป็นเหตุเป็นที่ตั้งแห่งผลดีเกิดขึ้น
มี ๑๐ อย่าง คือ

๑. ทาน การให้ทาน
๒. ศีล การรักษาศีล
๓. ภาวนา การเจริญสมถะ วิปัสสนา
๔. อปจายนะ การประพุดอ่อนน้อมด้วยกาย หรือด้วยวาจา
แก่บุคคลผู้มีคุณวุฒิและวัยวุฒิ
๕. เวยยาวัจจะ การปฏิบัติกรณงาน ช่วยเหลือแก่บุคคลหรือสถานที่ที่สมควร
๖. ปัตติทาน การแผ่ส่วนบุญ
๗. ปัตตานุโมทนา การอนุโมทนาในส่วนบุญ
๘. ฐัมมัสสวนะ การฟังธรรม
๙. ฐัมมเทศนา การแสดงธรรม
๑๐. ทิฏฐุชกรรม การทำความเห็นให้ตรง

๔๖. ทาน ในบุญกิริยาวัตถุ ท่านแสดงไว้หลายหมวด (57).....หน้า 184)
แต่อยากทราบว่ วิภวฺณิสฺสิตทาน วิภวฺณิสฺสิตทาน หมายความว่าอย่างไร
และทานประเภทไหนจัดเป็นบารมี อย่างไรเป็นทานสามัญญ

ตอบ วิภวภูณิสถิตทาน การทำบุญที่ไม่มีความปรารถนา ในโลกสมบัติและภวสมบัติ ปรารถนาแต่สัมมาสัมโพธิญาณ ปัจเจกโพธิญาณ อัครสาวกโพธิญาณ มหาสาวกโพธิญาณ และ ปกตีสาวกโพธิญาณ อย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น

วิภวภูณิสถิตทาน การทำบุญด้วยความปรารถนาในโลกสมบัติ คือปรารถนาให้ร่ำรวย เป็นเศรษฐี มหาเศรษฐี และปรารถนาภวสมบัติ คือต้องการให้เกิดเป็นมนุษย์ เป็นเทวดา เป็นพรหม

วิภวภูณิสถิตทาน ไม่เรียกว่า ทานบารมี เป็นทานกุศลสามัญ เมื่อเวลาส่งผล ก็ส่งผล ให้มีความสุขเพียงแค่มนุษย์ เทวดาเท่านั้น มีอาจที่จะช่วยให้ถึงมรรค ผล โดยเร็วได้

ส่วน วิภวภูณิสถิตทาน เรียกว่า ทานบารมี เมื่อเวลาส่งผล ก็ส่งผลให้เสวยความสุข ในมนุษย์และเทวดา และสามารถให้ถึงมรรค ผล นิพพานได้ โดยเร็ว

๔๗. ศิล มีกี่ประเภท ได้แก่อะไรบ้าง จงแสดงมาให้ครบถ้วน (55, 59).....หน้า 193)

ตอบ ศิล มี ๔ ประเภท คือ

๑. ภิกขุศิลป ได้แก่ สิกขาบท ๒๒๗ บท ที่แสดงไว้ในภิกขุปาฏิโมกข์
๒. ภิกขุณีศิลป ได้แก่ สิกขาบท ๓๑๑ บท ที่แสดงไว้ในภิกขุณีปาฏิโมกข์
๓. สามเณรศิลป ได้แก่ สิกขาบท ๑๐ ข้อ มี ปาณาติปาตา เวรมณี เป็นต้น จนถึง ชาติรูปราชตปฏิกคคณา เวรมณี เป็นที่สุด และเสขยสิกขาบท ๗๕ ข้อ
๔. คฤหัสถ์ศิลป ได้แก่ สิกขาบท ๕ ข้อ คือ ปัญจศิลป

๔๘. จงจำแนกศิลป โดยนิจศิลปและอนิจศิลป พร้อมทั้งความหมาย

และให้แสดงจำนวนข้อของสิกขาบทของผู้ที่รักษาศิลปนั้นๆ ด้วย (46).....หน้า 201)

ตอบ จำแนกศิลป โดยนิจศิลปและอนิจศิลป พร้อมทั้งความหมาย ดังนี้

นิจศิลป หมายความว่า ศิลอันใดเมื่อพิธีกรรมนั้นสำเร็จลง ก็ถึงพร้อมด้วยศิลปนั้นไปด้วย โดยมิต้องมีการสมาทานโดยเฉพาะอีก และผู้นั้นก็ต้องรักษาศิลปนั้นเป็นนิตย์ตั้งแต่นั้นเป็นต้นไป ถ้าไม่รักษาย่อมมีโทษ ศิลนั้นชื่อว่า นิจศิลป

นิจศิลป คือ สิกขาบท ๒๒๗ และ ๓๑๑ นั้น เป็นนิจศิลปของภิกษุและภิกษุณี

ทศกศิลป และเสขยสิกขาบท ๗๕ นั้น เป็นนิจศิลปของสามเณร

อุโบสถศิลปนั้น เป็นนิจศิลปของบัณฑิตบรรพชิต อุบาสก อุบาสิกา ผู้นุ่งขาวห่มขาว และดาบสทั้งหลาย

ศิลป ๕ นั้น เป็นนิจศิลปของคฤหัสถ์ทั้งหลาย

อนิจศิลป หมายความว่า ศิลอันใดไม่รักษาก็ไม่มีโทษ ถ้าหากมีความประสงค์จะรักษาก็ต้องมีการสมาทานศิลปนั้นก่อน ดังนี้ ศิลนั้นชื่อว่า อนิจศิลป

ได้แก่ การประพาศิรดุรงค์ในดุรงค์ ๑๓ อย่างใดอย่างหนึ่ง

๔๙. อปายานะ มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง จงแสดงโดยละเอียด

ตอบ อปายานะ มี ๒ อย่าง คือ (47, 49).....หน้า 208)

๑. สามัญญอปายานะ ๒. วิเสสอปายานะ

๑. สามัญญอปายานะ คือ การแสดงความเคารพนอบนบอ่อนน้อมต่อบิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ครูอาจารย์ โดยมาระลឹกลึกว่า เรามีหน้าที่ที่จะต้องทำการเคารพนอบนบแต่ท่านเหล่านี้ เพราะท่านเป็นญาติผู้ใหญ่และครูอาจารย์ ของเรา

๒. วิเสสอปายานะ คือ การแสดงความเคารพนอบนบอ่อนน้อมในพระรัตนตรัย ด้วยการระลึกลึกถึงพระคุณต่างๆ มี อรหิ เป็นต้น ด้วยอำนาจแห่งมหากุศลจิตที่ประกอบด้วยศรัทธา ปัญญา โดยเปล่งวาจาว่า พุทฺธิ สรรณํ กัจฉามิ เป็นต้น

๕๐. บุคคลที่ควรเคารพนอบนบนั้น มีอยู่ที่ประเภท คืออะไรบ้าง

ตอบ บุคคลที่ควรเคารพนอบนบนั้น มีอยู่ ๓ ประเภท คือ (47, 49).....หน้า 208)

๑. คุณวุฒิบุคคล เป็นผู้ใหญ่ด้วยอำนาจแห่งศีลคุณ สมาริคุณ ปัญญาคุณ

๒. วัยวุฒิบุคคล เป็นผู้ใหญ่ด้วยอำนาจแห่งอายุ

๓. ชาติวุฒิบุคคล เป็นผู้ใหญ่ด้วยอำนาจแห่งวงศ์สกุล

๕๑. ธรรมที่เป็นปัจจัยของ กัมมัสสกตาญาณนี้ มีอยู่ที่ประการ คืออะไรบ้าง

พร้อมแสดงความหมาย (45, 49, 52, 54, 57, 58, 63, 65, 66).....หน้า 219)

ตอบ ธรรมที่เป็นปัจจัยของกัมมัสสกตาญาณนี้ มีอยู่ ๓ ประการ คือ

๑. สุตมยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการศึกษาเล่าเรียน

เป็นเหตุเป็นปัจจัย ให้เกิดกัมมัสสกตาญาณ

๒. จินตามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการคิดนึกพิจารณา ในความเป็นอยู่ของสัตว์ทั้งหลาย โดยความมีโรค ไม่มีโรค ความฉลาด ความโง่ สุข ทุกข์ อายุยืน อายุสั้น ยากจน มั่งมี เหล่านี้เป็นต้น

เป็นเหตุเป็นปัจจัย ให้เกิดกัมมัสสกตาญาณ

๓. ภาวนามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการเจริญวิปัสสนา

เป็นเหตุเป็นปัจจัย ให้เกิดกัมมัสสกตาญาณ

๕๒. จงสรุปบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ลงในทาน ศีล ภาวนา (45, 48, 55, 59, 66)

ตอบ สรุปบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ลงในทาน ศีล ภาวนา ดังนี้ (.....หน้า 224)

ในบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ประการนั้น

ปัตติทานและปัตตนาโมทนา ๒ อย่างนี้ นับสงเคราะห์เข้าในทานกุศล ชื่อว่า ทานมัย อย่างหนึ่ง

อปจายนะและเวทยาวัจจะ ๒ อย่างนี้ นับสงเคราะห์เข้าในศีลกุศล ชื่อว่า ศีลมัย อย่างหนึ่ง

ธัมมสวนะ ธัมมเทศนาและทักขุชุกัมมะ ๓ อย่างนี้ นับสงเคราะห์เข้าในภาวนากุศล

ชื่อว่า ภาวนามัย อย่างหนึ่ง

บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ สรุปลงเป็น ๓ ด้วยประการฉะนี้

๕๓. อุปนิธิภักดิ์ คืออะไร และมีอยู่ที่ประการ คืออะไรบ้าง (57, 60, 64, 65)

ตอบ อุปนิธิภักดิ์ คือ ทรัพย์ที่พึงฝากไว้ในขันธสันดานของตน (.....หน้า 227)

เพื่อจะได้เป็นเสบียงเข้าสู่พระนิพพาน

และมีอยู่ ๙๐ ประการ คือ สุจริต ๓๐ บุญกิริยาวัตถุ ๓๐ และบารมี ๓๐ รวมเป็น ๙๐

๕๔. ทรัพย์ที่พึงฝากไว้ในขันธสันดานของตน เพื่อจะได้เป็นเสบียง

เข้าสู่พระนิพพาน ที่ได้ชื่อว่าอุปนิธิภักดิ์ มีเท่าไร คืออะไรบ้าง

ให้แสดงรายละเอียดเฉพาะบารมี (58).....หน้า 227)

ตอบ ทรัพย์ที่พึงฝากไว้ในขันธสันดานของตน เพื่อจะได้เป็นเสบียงเข้าสู่พระนิพพาน

ที่ได้ชื่อว่า อุปนิธิภักดิ์ มี ๙๐ คือ สุจริต ๓๐ บุญกิริยาวัตถุ ๓๐ และบารมี ๓๐ รวมเป็น ๙๐

อธิบายเฉพาะบารมี ๓๐ ได้แก่ หีนบารมี ๑๐ มัชฌิมบารมี ๑๐ ปณีตบารมี ๑๐ รวมเป็น ๓๐

บารมีที่สำเร็จขึ้นด้วยฉันทะ วิริยะ จิต ปัญญา ที่มีกำลังยังอ่อนอยู่ ชื่อว่า หีนบารมี

บารมีที่สำเร็จขึ้นด้วยฉันทะ วิริยะ จิต ปัญญา ที่มีกำลังแก่กล้าพอประมาณ ชื่อว่า มัชฌิมบารมี

บารมีที่สำเร็จขึ้นด้วยฉันทะ วิริยะ จิต ปัญญา ที่มีกำลังแก่กล้าอย่างสูงสุด ชื่อว่า ปณีตบารมี

๕๕. เมื่อจะจำแนก (48, 57).....หน้า 242)

ติเหตุก - อุกัฏฐกกุศลและโอมกกุศล

ทวิเหตุก - อุกัฏฐกกุศลและโอมกกุศล ๔ อย่างนี้

โดยอปรปรเจตนาแล้ว มีเท่าไร คืออะไรบ้าง

ตอบ จำแนก ติเหตุกอุกัฏฐกกุศลและโอมกกุศล ทวิเหตุกอุกัฏฐกกุศลและโอมกกุศล
โดยอปรปรเจตนาแล้ว มี ๘ คือ

๑. ติเหตุกอุกัฏฐกกุศล	๒. ติเหตุกอุกัฏฐโอมกกุศล
๓. ติเหตุกโอมกกุศล	๔. ติเหตุกโอมโกมกกุศล
๕. ทวิเหตุกอุกัฏฐกกุศล	๖. ทวิเหตุกอุกัฏฐโอมกกุศล
๗. ทวิเหตุกโอมกกุศล	๘. ทวิเหตุกโอมโกมกกุศล

๕๖. จงจำแนกติเหตุกกุศลและทวิเหตุกกุศล โดยอุกัฏฐะและโอมกะ
และ จำแนกอุกัฏฐกกุศล และโอมกกุศล โดยอปรปรเจตนา
มาตามลำดับ (53).....หน้า 240)

ตอบ จำแนกติเหตุกกุศลและทวิเหตุกกุศล โดยอุกัฏฐะและโอมกะ

ได้จำแนกออกเป็นอย่างละ ๒ คือ

ติเหตุกกุศล	ชนิดอุกัฏฐะ	คือชั้นสูงอย่างหนึ่ง
ติเหตุกกุศล	ชนิดโอมกะ	คือชั้นต่ำอย่างหนึ่ง
ทวิเหตุกกุศล	ชนิดอุกัฏฐะ	คือชั้นสูงอย่างหนึ่ง
ทวิเหตุกกุศล	ชนิดโอมกะ	คือชั้นต่ำอย่างหนึ่ง

จำแนกติเหตุกกุศลอุกัฏฐะและโอมกกุศล ทวิเหตุกกุศลอุกัฏฐะและโอมกกุศล
ทั้ง ๔ นี้ เมื่อจำแนกโดยอปรปรเจตนาแล้ว ย่อมมี ๘ คือ

๑. ติเหตุกอุกัฏฐกกุศล	๒. ติเหตุกอุกัฏฐโอมกกุศล
๓. ติเหตุกโอมกกุศล	๔. ติเหตุกโอมโกมกกุศล
๕. ทวิเหตุกอุกัฏฐกกุศล	๖. ทวิเหตุกอุกัฏฐโอมกกุศล
๗. ทวิเหตุกโอมกกุศล	๘. ทวิเหตุกโอมโกมกกุศล

๕๗. การที่มีข้อจำกัดว่า บุคคลที่จะไปเกิดในสุทธาวาสภูมิได้นั้น จะต้องมียุทธสมบัติ คือ ต้องเป็นพระอนาคามีด้วย ต้องสำเร็จปัญจมรรคด้วย และต้องมีอินทรีย์ ทั้ง ๕ อย่างใดอย่างหนึ่งแก่กล้าเป็นพิเศษด้วย ที่เป็นเช่นนี้เพราะเหตุใด และในอภิญญาภูมินั้น มีอะไรที่พิเศษกว่าสุทธาวาสภูมิอื่นๆ อีก (56).....หน้า 251)

ตอบ เพราะในสุทธาวาสภูมินี้ มีคุณสมบัติเป็นที่แน่นอนอยู่ ๔ อย่าง คือ

๑. บุคคลที่ไปเกิดในสุทธาวาสภูมิๆ ใดภูมิหนึ่งแล้ว ย่อมไม่ไปเกิดในรูปภูมิอื่นๆ หรือในอรูปภูมิ
๒. ย่อมไม่เกิดซ้ำภูมิที่ตนเกิดอยู่อีก
๓. เมื่อตายจากสุทธาวาสภูมิที่ตนเกิดอยู่แล้ว ย่อมไม่ไปเกิดในภูมิที่ต่ำกว่า ต้องไปเกิดในภูมิที่สูงกว่า
๔. ต้องได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ ภายในสุทธาวาสภูมินั้นเอง

และสำหรับในอภิญญาภูมินั้น มีคุณสมบัติพิเศษอีกข้อหนึ่ง คือ พระอนาคามี ที่อยู่ในสุทธาวาสภูมินี้ จะต้องได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ในภพนั้นเอง

ปริจเฉทที่ ๕ เล่ม ๒

มรณุปัตติจตุกกะ

๕๘. คำว่า มรณุปัตติจตุกกะ แยกเป็นกี่บท คืออะไรบ้าง (.....หน้า 266)
พร้อมทั้งแสดงความหมาย และจกัณเฑาะด้วย (48, 50, 52, 55, 56, 61, 64)

ตอบ คำว่า มรณุปัตติจตุกกะ เมื่อแยกบทแล้วได้ ๓ บท คือ มรณ + อุปัตติ + จตุกกะ
มรณ = ความตาย
อุปัตติ = การเกิดขึ้น
จตุกกะ = มี ๔

เมื่อรวมแล้วเป็น มรณุปัตติจตุกกะ แปลความว่า การเกิดขึ้นแห่งความตาย มี ๔ อย่าง
หมายถึง เหตุที่ทำให้ความตายปรากฏขึ้น ๔ อย่างนั่นเอง

ดังแสดงจกัณเฑาะว่า

มรณสสุ อุปัตติ	=	มรณุปัตติ	ความเป็นไปแห่งความตาย	ชื่อว่า มรณุปัตติ
จตุณฺเณ สมหาโร	=	จตุกกํ	การรวมของ ๔ อย่าง	ชื่อว่า จตุกกะ

๕๙. จงแสดงเหตุที่ทำให้ความตายปรากฏ ๔ อย่าง

(44, 45, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 61, 62, 63, 64, 65, 66)

พร้อมทั้งแสดงอุปมาเปรียบเทียบมาโดยละเอียด (56, 59, 60).....หน้า 266)

ตอบ แสดงเหตุที่ทำให้ความตายปรากฏขึ้นนั้น มี ๔ อย่าง คือ

๑. อายุกุขย เพราะสิ้นอายุ
๒. กมฺมกุขย เพราะสิ้นกรรม
๓. อุภยกุขย เพราะสิ้นอายุและสิ้นกรรม ทั้งสอง
๔. อุปจุเจตก เพราะประสพอุปัทวเหตุ อายุและกรรมยังไม่สิ้น

ถ้าจะอุปมาเปรียบเทียบการตายของสัตว์ทั้งหลายแล้ว ก็เหมือนหนึ่งดวงประทีป
ที่จุดตามไว้ ดวงประทีปนี้ย่อมจะดับลงด้วยเหตุ ๔ อย่าง อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ

ดับลงด้วยไส้หมด	อย่างหนึ่ง
ดับลงด้วยน้ำมันหมด	อย่างหนึ่ง
ดับลงด้วยไส้และน้ำมันทั้งสองหมด	อย่างหนึ่ง
ดับลงด้วยถูกลมพัดหรือถูกเป่าให้ดับ	อย่างหนึ่ง

ดวงประทีปนั้น เปรียบเหมือนชีวิตของสัตว์ทั้งหลาย
 ความดับของดวงประทีปนั้น เปรียบเหมือนความดับของชีวิตที่สิ้นสุดลง เฉพาะภาพหนึ่งๆ
 ฉะนั้น ผู้ที่สิ้นชีวิตลงโดยหมดอายุขัย ก็เหมือนกับดวงประทีปที่ดับลง
 โดยเนื่องจากไฟหมด แต่น้ำมันยังอยู่
 ผู้ที่สิ้นชีวิตลงโดยหมดกรรมนั้น ก็เหมือนกับดวงประทีปที่ดับลง
 โดยเนื่องจากน้ำมันหมด แต่ไฟยังอยู่
 ผู้ที่สิ้นชีวิตลงโดยหมดทั้งอายุและกรรมนั้น ก็เหมือนกับดวงประทีปที่ดับลง
 โดยเนื่องจากไฟและน้ำมันหมดทั้งสองอย่าง
 ผู้ที่สิ้นชีวิตลงโดยประสพกับอุปัทวเหตุต่างๆ นั้น ก็เหมือนกับดวงประทีปที่ดับลง
 โดยเนื่องจากถูกลมพัดหรือถูกเป่าให้ดับ โดยที่ไฟและน้ำมันยังอยู่

60. ความสิ้นสุดแห่งกรรมของ กัมมกุขย นั้น หมายถึงกรรมอะไร ?
 กรรมนั้นมีหน้าที่อย่างไร ? (61)

๖๐. กัมมกุขย ความสิ้นสุดแห่งกรรม (44, 47, 51, 54, 61).....หน้า 267)

คำว่า กรรม ในที่นี้หมายถึงกรรมอะไร มีหน้าที่อย่างไร

ตอบ คำว่า กรรม ในที่นี้ หมายถึง ชนกรรม ที่มีหน้าที่ส่งผลให้เกิดปฏิสนธิ ในภพนั้นๆ
 และอุปถัมภกรรม ที่มีหน้าที่ช่วยอุดหนุนให้รูปนามที่เกิดจากชนกรรม ให้ตั้งอยู่ได้
 ในภพนั้นๆ การสิ้นสุดแห่งกรรมทั้งสองดังกล่าวนี้แหละ ชื่อว่า กัมมกุขยะ

๖๑. คำว่า กรรมนิमित หมายความว่าอย่างไร มีกี่ชนิด ได้แก่อะไรบ้าง
 พร้อมจำแนกฝ่ายอกุศลปาณาติบาต มาให้ดู (56, 58, 60, 61, 62, 64).....หน้า 283)

ตอบ คำว่า กรรมนิमित หมายความว่า อารมณ์ที่เป็นเหตุของการกระทำ
 หรือเป็นเครื่องหมายของกรรม ชื่อว่า กรรมนิमित

มี ๒ ชนิด คือ ๑. อุปัลัทธกรรมนิमित ๒. อุปกรณกรรมนิमित

๑. อุปัลัทธกรรมนิमित ได้แก่ อารมณ์ ๖ ที่ตนได้ประสบพบเห็นเป็นประธาน ในขณะที่กระทำ

๒. อุปกรณกรรมนิमित ได้แก่ อารมณ์ ๖ ที่ตนได้ประสบพบเห็น แต่มิใช่เป็นประธาน
 เพียงแต่เป็นเครื่องอุดหนุนประกอบ ในขณะที่กระทำ

ฝ่ายอกุศลปาณาติบาต.....

สัตว์ที่ถูกฆ่า ถูกตี กิริยาอาการของตน เป็น อุปัลัทธกรรมนิमित

สถานที่ เครื่องใช้ต่างๆ ที่เกี่ยวกับการฆ่า หนักระดูก เนื้อเป็นต้น เป็น อุปกรณกรรมนิमित

- (61) คำว่า กรรมนิมิต หมายความว่าอย่างไร มีกี่ชนิด ได้แก่อะไรบ้าง
(43, 45, 46, 47, 49, 51, 54, 56, 57, 58)
พร้อมทั้งยกข้ออุปมาเปรียบเทียบ มาให้เห็นสักหนึ่งอย่างด้วย
(ฝ่ายกุศล) (43, 47, 46, 48, 50)

ตอบ คำว่า กรรมนิมิต หมายความว่า.....

อุปมาเปรียบเทียบฝ่ายกุศล ที่เกี่ยวกับทาน

การเลี้ยงพระ ใส่บาตร ทอดกฐิน สร้างสถานที่ศึกษา วัดวาอารามนั้นๆ
อาหารคาวหวาน ภัตตาหาร สามเณร เป็น อุปัลัทธกรรมนิมิต

พระพุทธรูป ดอกไม้รูปเทียน ถ้วยชาม เสื้อสาธอาสนะ โต๊ะ เก้าอี้
พร้อมด้วยผู้ที่ช่วยเหลือ ชัน ถาด เป็นต้น เป็น อุปกรณ์กรรมนิมิต ดังนี้

๖๒. คำว่า คตินิมิต หมายความว่าอย่างไร มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง (.....หน้า 284)
จำแนกผู้จะไปเกิดในเทวโลกมาให้ดู (51, 54, 56, 57, 58, 60, 62, 63)
(เปรียบเทียบมาให้เห็นสักหนึ่งอย่างด้วย (ฝ่ายกุศล หรืออกุศล ก็ได้) (46, 53)

ตอบ คำว่า คตินิมิต หมายความว่า อารมณ์ของภพชาติที่จะพึงถึง กล่าวคืออารมณ์
ที่จะได้พบได้เสวยในภพที่ ๒ ชื่อว่า คตินิมิต

มี ๒ อย่าง คือ ๑. อุปลภิตัพพคตินิมิต ๒. อุปโภคภุตคตินิมิต

๑. อุปลภิตัพพคตินิมิต หมายความว่า อารมณ์ ๖ ของภพชาติที่จะพึงพบเห็น

๒. อุปโภคภุตคตินิมิต หมายความว่า อารมณ์ ๖ ของภพชาติที่จะพึงได้เสวย

(อุปมาเปรียบเทียบ ฝ่ายกุศล เช่น) (ปี 46, 53)

ถ้าผู้นั้นจะไปเกิดในเทวโลก เห็นราชรถ วิมาน เทพบุตร เทพธิดา เครื่องประดับ

สวน สระ เหล่านี้ เป็น อุปลภิตัพพคตินิมิต

ถ้ารู้สึกวาทนเองได้นั่งไปในราชรถก็ดี กำลังเที่ยวไปในสถานที่ต่างๆ ด้วยความสนุกสนาน
เบิกบานใจ บริโภคสุทธาโภชนาร่วมด้วยเทพบุตรเทพธิดา สวมใส่เครื่องทิพย์อาภรณ์ก็ดี
เหล่านี้ เป็น อุปโภคภุตคตินิมิต

๖๖. จงบอกอารมณ์ของกามปฏิสนธิ รูปปฏิสนธิ อรูปปฏิสนธิ (47)

ตอบ อารมณ์ของกามปฏิสนธิ ได้แก่ อารมณ์ ๖ ที่เรียกว่า กรรมอารมณ์
กรรมนิมิตอารมณ์ หรือคตินิมิตอารมณ์
อารมณ์ของรูปปฏิสนธิ ได้แก่ บัญญัติกรรมนิมิตธรรมารมณ์
อารมณ์ของอรูปปฏิสนธิ ได้แก่ บัญญัติกรรมนิมิต หรือมหัคคตกรรมนิมิตธรรมารมณ์

๖๗. ก. หลังจาก อรูปาวจรจุติจิต ๔ ดวงเกิด มีปฏิสนธิจิตเกิดต่อได้กี่ดวง อะไรบ้าง
ข. หลังจาก รูปาวจรจุติจิต ๕ ดวงเกิด มีปฏิสนธิจิตเกิดต่อได้กี่ดวง อะไรบ้าง
ค. หลังจาก กามติเหตุกจุติจิต ๔ ดวงเกิด มีปฏิสนธิจิตเกิดต่อได้เท่าไร คืออะไรบ้าง
ง. หลังจาก ทวิเหตุกจุติจิต ๔ ดวง และอเหตุกจุติจิต ๒ ดวงเกิด
มีปฏิสนธิจิตเกิดต่อได้เท่าไร คืออะไรบ้าง

ตอบ (43, 51, 54).....หน้า 264)

ก. หลังจากอรูปาวจรจุติจิต ๔ ดวงเกิด มีปฏิสนธิจิตเกิดต่อได้ ๘ ดวง คือ
อรูปาวจรปฏิสนธิจิต ๔ (เว้นอรูปาวจรปฏิสนธิจิตเบื้องต่ำ)
และกามติเหตุกปฏิสนธิจิต ๔
ข. หลังจากรูปาวจรจุติจิต ๕ ดวงเกิด มีปฏิสนธิจิตเกิดต่อได้ ๑๗ ดวง
(เว้นอเหตุกปฏิสนธิจิต ๒)
ค. หลังจากกามติเหตุกจุติจิต ๔ ดวงเกิด มีปฏิสนธิเกิดต่อได้ทั้งหมด
คือ นามปฏิสนธิ ๑๙ และรูปปฏิสนธิ ๑
ง. หลังจากทวิเหตุกจุติจิต ๔ ดวง และอเหตุกจุติจิต ๒ ดวงเกิด
มีปฏิสนธิจิตเกิดต่อ คือ กามปฏิสนธิจิต ๑๐ เท่านั้น

๖๘. แสดงปฏิสนธิจิต ที่เกิดต่อจากจุติจิต ต่อไปนี้ (49, 56, 65, 66).....หน้า 264)

ก. อรูปาวจรจุติจิต ๔ ดวง
ข. รูปาวจรจุติจิต ๕ ดวง
ค. กามติเหตุกจุติจิต ๔ ดวง
ง. ทวิเหตุกจุติจิต ๔ ดวง และอเหตุกจุติจิต ๒ ดวง

ตอบ ตอบเหมือนข้อ ๖๗

๖๙. ในฐานะนักศึกษาพระอภิธรรม ให้วิจารณ์ข้อความต่อไปนี้ไป (44)

ตามความคิดเห็นของตน (อย่างน้อย ๕ บรรทัด)

กามาวจรกุศลกรรมนี้ เมื่อว่าโดยอำนาจแห่งการเกิดขึ้นของจิตแล้ว ย่อมมี ๘ ดวง

ตอบ การกระทำการงานต่างๆ ทั้งทางกาย วาจา ใจ อันดั่งามทุกประการของชาวโลก ซึ่งสัปบุรุษทั้งหลายรับรองว่าเป็นความดี เพราะไม่มีการขัดแย้งอะไรกันต่อคำสอนของ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า อันชาวโลกทั้งหลายได้ประพฤตีสืบต่อเนื่องกันมาตราบเท่าถึงทุกวันนี้ นั้น ล้วนแต่เป็นกามาวจรกุศลทั้งสิ้น

การงานที่ดีต่างๆ เหล่านั้น ก็มีมากมายหลายประการสุดที่จะพรรณนาให้หมดสิ้นได้ แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ความดีต่างๆ เหล่านั้น หาใช่มีนอกออกไปจากกุศลกรรมบถ ๑๐ และ บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ทั้ง ๒ นี้แต่ประการใดไม่

ดังนั้น การแสดงการงานที่ดีงามเป็นกุศลกรรมบถ ๑๐ และบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ นี้ เป็นการกล่าวตามโวหารของชาวโลก อันเป็นฝ่ายสุดตันตณีย์ แต่ถ้าจะกล่าวการงานในจำนวน ๒๐ ประการเหล่านี้ ตามสภานัยแล้ว ก็ได้แก่การเกิดขึ้นของมหากุศลจิตตูปบาท ๘ ดวงนี้เท่านั้น

อึ่งการงานที่คนทั้งหลายได้กระทำกันอยู่นี้ ถ้าจะว่ากันโดยความจริงแท้แล้ว ก็ได้แก่รูปกับนาม คือกายกับใจทั้ง ๒ นี้เท่านั้นที่เป็นผู้กระทำขึ้น กล่าวคือร่างกายมีหน้าที่ทำ ใจมีหน้าที่สั่ง เหมือนคนงานกับนายงาน หรือตัวรถกับคนขับรถ

และก็เพราะเนื่องมาจากความสำคัญของนามและรูป คือกายใจมีความสำคัญต่างกันนั่นเอง คือ กายมีหน้าที่ทำตามคำสั่งของใจ ใจมีหน้าที่คิดนึกใคร่ครวญไตร่ตรองจัดแจง สั่งให้กาย วาจา ที่เป็นรูปทำการงานตามที่สั่ง โดยเหตุนี้การงานที่ดีอันเป็นกุศลกรรมบถ และบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ที่ปรากฏเป็นไปอยู่ในหมู่ชนทุกชั้นทุกภาษาได้นั้น ก็เพราะสาเหตุเนื่องมาจากมหากุศลจิตตูปบาท ๘ ดวง ซึ่งเป็นนามธรรมคือใจนั่นเอง ถ้าเว้นจากมหากุศลจิตตูปบาท ๘ ดวงนี้เสียแล้ว การกระทำดี มีกุศลกรรมบถ ๑๐ และบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ก็ต้องสูญหายไปจากมวลมนุษย คงมีแต่การกระทำที่เป็นทุจริตทุจริตอย่างเดียวนั้นปรากฏมีอยู่ในโลกนี้

ถ้าจะพูดกันอย่างสั้นแล้ว เวลาใดมหากุศลจิตตูปบาท ๘ ดวงเป็นผู้สั่งให้กาย วาจา ทำงาน เวลานั้นการกระทำของมวลชนทั้งหลายก็ตั้งอยู่ในกุศลกรรมบถ ๑๐ บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ เวลาใดอกุศลจิตตูปบาท ๑๒ ดวงเป็นผู้สั่ง เวลานั้นการกระทำก็เป็นทุจริตทุจริตไป

เหตุนี้แหละ พระอนุรุทธาจารย์จึงมีความประสงค์ใคร่ที่จะให้รู้ถึงสาเหตุ ที่เป็นตัวองค์กรกรรม แห่งการกระทำกุศลกรรมบถ ๑๐ และบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ด้วยบาลีว่า

จิตตูปบาทวเสน ปเนตฺ อฏฺฐวิธํ โหติ

กามาวจรกุศลกรรมนี้ เมื่อว่าโดยการเกิดขึ้นของจิตแล้ว ย่อมมี ๘

เอกสารชุดนี้จัดทำขึ้น
โดยใช้ชื่อว่า

“รุ่นพี่แบ่งปัน เต็มฝันรุ่นน้อง”
ปีที่ ๙

.....

ขออนุโมทนา ขอบคุณ ขอบใจ ทุกๆ ท่าน
ที่เอื้อเฟื้อข้อมูล เอกสารต่างๆ
พร้อมทั้งคำแนะนำอันเป็นประโยชน์ในการจัดทำ
ขอให้ทุกๆ ท่าน จงประสบแต่ความสุข ความเจริญ
ในชีวิต หน้าที่ การงาน
และจงเป็นผู้มีส่วนแห่งธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
โดยทั่วถึงกัน เทอญ

ข้อสอบข้อเขียน (วันหลัง)

ปี 2561 - 2566

๔. ก. กามาวจรกุศลกรรม ในแต่ละทวารมีเท่าไร คืออะไรบ้าง ?

(ไม่ต้องแสดงความหมาย) (64).....ดูข้อ 40

ตอบ กามาวจรกุศลกรรม ในแต่ละทวาร มีดังนี้

กายกรรม มี ๓ ได้แก่	๑. ปาณาติปาตวิริติ	๒. อทินนาทานวิริติ	๓. กาเมสุมิฉนจารวิริติ
วจีกรรม มี ๔ ได้แก่	๑. มุสาวาทวิริติ	๒. ปิสุณวาจาวิริติ	๓. ผรุสวาจาวิริติ
			๔. สัมผัปปลาปวิริติ
มโนกรรม มี ๓ ได้แก่	๑. อนภิชชา	๒. อพยาบาท	๓. สัมมาทิฐิ

๕. ค. ผู้ที่สำเร็จเป็นพระอนาคามีแล้ว ไม่ได้ไปเกิดในพรหมภูมิ มีหรือไม่ ?

และ มัคคสิทธิฌาน คืออะไร ? (65)

ตอบ ผู้ที่ได้สำเร็จเป็นพระอนาคามีแล้ว ย่อมไปเกิดในพรหมภูมิทั้งหมด
 แม้ว่าพระอนาคามีผู้นั้นจะเป็นสุขขวิปัสสก คือไม่ได้ทำฌานให้เกิดขึ้นมาก่อนก็ตาม
 แต่เมื่อเวลาที่ใกล้จะตายนั้น ฌานย่อมเกิดขึ้นเองโดยอาศัยอำนาจแห่งสมาธิ
 มัคคสิทธิฌาน คือ ฌานที่เกิดขึ้นแก่พระอนาคามีประเภทสุขขวิปัสสก (ในขณะที่ใกล้จะจุติ)

๕. ค. จงแสดงการส่งผลของ ติเหตุกอกุฏฐกุศล ทั้งในปฏิสนธิกาลและปัตติกาล (66)

ตอบ การส่งผลของติเหตุกอกุฏฐกุศลในปฏิสนธิกาล คือ ให้ได้มหาวิบากญาณสัมปยุตตจิต ๔
 เป็นติเหตุกปฏิสนธิ หมายถึง ให้เกิดเป็นมนุษย์หรือเทวดาชั้นสูง
 ส่วนในปัตติกาลนั้น ให้ได้อกุฏฐกุศลวิบาก ๘ และมหาวิบาก ๘ รวม ๑๖ เป็นผล
 หมายถึง เมื่อได้เกิดเป็นมนุษย์หรือเทวดาชั้นสูงแล้ว ย่อมได้รับอารมณ์ต่างๆ ที่ดี
 มีการเห็น การได้ยิน เป็นต้น

๖. จงแสดงอุปมาเปรียบเทียบการตายของสัตว์ทั้งหลาย

เพราะการสิ้นอายุ และสิ้นกรรม (61)

ตอบ อุปมาเปรียบเทียบการตายของสัตว์ทั้งหลาย
 เพราะการสิ้นอายุ เปรียบเหมือนดวงประทีปที่ดับลงด้วยไส้หมด แต่น้ำมันยังอยู่
 การสิ้นกรรม เปรียบเหมือนดวงประทีปที่ดับลงด้วยน้ำมันหมด แต่ไส้ยังอยู่

๗. ก. เหตุที่ทำให้ความตายปรากฏขึ้นทั้ง ๔ นั้น

เหตุอย่างไหน จัดเป็นการตายโดยกาลมรณะ และอกาลมรณะ (63, 64)

ตอบ ในเหตุแห่งการตายทั้ง ๔ นั้น

การตายโดยกาลมรณะ มี ๓ คือ อายุขยมรณะ กัมมัขยมรณะ และอุภยักขยมรณะ
การตายโดยอกาลมรณะ มี ๑ คือ อุปัจเจกมรณะ

๗. ค. คำว่า กตกรรม และอุปจิตกรรม หมายความว่าอย่างไร

เพราะเหตุใดเจตนาที่อยู่ในฉฬภิกมรณาสันนชวณะ จึงเป็นชนกกรรมไม่ได้ (63)

ตอบ คำว่า กตกรรม หมายความว่า กุศล อกุศล ที่เกิดขึ้นครั้งแรก

คำว่า อุปจิตกรรม หมายความว่า กุศล อกุศล ที่เกิดขึ้นติดต่อกัน

กุศล อกุศลเจตนาที่อยู่ในฉฬภิกมรณาสันนชวณะนั้น แม้ความเป็นกตกรรมได้เกิดขึ้นก็จริง แต่ก็ได้ไม่ได้เข้าถึงความเป็นอุปจิตกรรม ทั้งขาดความเป็นอารมณ์ของตัณหา คือความยินดีพอใจต่อกรรมนี้ ก็มีได้เกิดขึ้น

การที่เป็นดังนี้ก็เพราะว่า เมื่อสิ้นสุดแห่งมรณาสันนวิถิแล้ว จุติจิตก็เกิด

ดังนั้น กุศล อกุศลเจตนาที่อยู่ในฉฬภิกมรณาสันนชวณะ จึงเป็นชนกกรรมไม่ได้

ปัญหา - เฉลย

ข้อสอบสัมภาษณ์

ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ ๖

เล่ม ๓

เก็บทุกรายละเอียด ที่จำเป็น
เก็บทุกประเด็น ที่สำคัญ
เก็บไว้ทุกความต้องการ เพื่อคนพิเศษเช่นคุณ

เหมาะสำหรับนักศึกษาพระอภิธรรม
ชั้น มัชฌิมอภิธรรมิกะตรี

ใช้เป็นคู่มือประกอบการเรียน
ทบทวนเรื่องที่เรียนแล้ว
เตรียมตัวสอบ

รวบรวมโดย

พระมหาพิชิต รตินฺธโร ป.ธ. ๙ / ๒๕๕๖
อภิธรรมบัณฑิต รุ่นที่ ๕๙ / ๒๕๖๕

๑. อติมหันตารมณ คือ อารมณที่มีจิตตักขณะ มีจำนวนมากเหลือ นับตั้งแต่การปรากฏแห่งอารมณในปัญจทวาร หรือ ปัญจารมณที่มีวิถิจิตเกิดขึ้นได้มากที่สุด จนครบ ๗ อย่าง
๒. มหันตารมณ คือ อารมณที่มีจิตตักขณะ มีจำนวนมาก นับตั้งแต่การปรากฏแห่งอารมณในปัญจทวาร หรือ ปัญจารมณที่มีวิถิจิตเกิดขึ้นได้มาก มีเพียง ๖ อย่าง
๓. ปรีตตารมณ คือ อารมณที่มีจิตตักขณะ มีจำนวนน้อย นับตั้งแต่การปรากฏแห่งอารมณในปัญจทวาร หรือ ปัญจารมณที่มีวิถิจิตเกิดขึ้นได้น้อย มีเพียง ๕ อย่าง

๔. อติปริตตารมณ คือ อารมณ์ที่มีจิตตกขณะ มีจำนวนน้อยที่สุด นับตั้งแต่การปรากฏแห่งอารมณ์ในปัญจทวาร หรือ ปัญจารมณที่มีวิธจิตเกิดขึ้นได้น้อยที่สุด กล่าวคือ มีแต่เพียงภวังคจลนะเท่านั้น

สำหรับในมโนทวาร มีดังนี้คือ

๑. วิภูตารมณ คือ อารมณ์ที่ปรากฏชัด ในทางใจ
๒. อวิภูตารมณ คือ อารมณ์ที่ไม่ปรากฏชัด ในทางใจ

๓. คำว่า ประวัติสังคหะ คืออะไร

เมื่อว่าโดยกาลแล้วมีเท่าไร คืออะไรบ้าง (43, 46, 50, 54).....หน้า 35)

ตอบ คำว่า ประวัติสังคหะ คือ การรวบรวมความเป็นไปแห่งจิต เจตสิก ในปฏิสนธิกาลและปัตติกาล รวมทั้งภูมิและบุคคล ตามสมควร

เมื่อว่าโดยกาลแล้ว มี ๒ กาล คือ ปฏิสนธิกาลและปัตติกาล

๔. ก. ทวารฉกกะ ได้แก่อะไรบ้าง จงแสดงมาพร้อมมองค์ธรรม

ข. วิญญานฉกกะ ได้แก่อะไรบ้าง จงแสดงมาพร้อมมองค์ธรรม

ตอบ (52, 63, 65).....หน้า 36)

ก. ทวารฉกกะ ทวาร ๖ คือ

๑. จักขุทวาร	องค์ธรรมได้แก่	จักขุปสาท
๒. โสตทวาร	องค์ธรรมได้แก่	โสตปสาท
๓. ฆานทวาร	องค์ธรรมได้แก่	ฆานปสาท
๔. ชิวหาทวาร	องค์ธรรมได้แก่	ชิวหาปสาท
๕. กายทวาร	องค์ธรรมได้แก่	กายปสาท
๖. มโนทวาร	องค์ธรรมได้แก่	ภวังคจิต ๑๙

ข. วิญญานฉกกะ วิญญาน ๖ คือ

๑. จักขุวิญญาน	องค์ธรรมได้แก่	จักขุวิญญานจิต ๒
๒. โสตวิญญาน	องค์ธรรมได้แก่	โสตวิญญานจิต ๒
๓. ฆานวิญญาน	องค์ธรรมได้แก่	ฆานวิญญานจิต ๒
๔. ชิวหาวิญญาน	องค์ธรรมได้แก่	ชิวหาวิญญานจิต ๒
๕. กายวิญญาน	องค์ธรรมได้แก่	กายวิญญานจิต ๒
๖. มโนวิญญาน	องค์ธรรมได้แก่	จิต ๗๙ ที่เหลือ

๕. คำว่า วิถี เมื่อว่าโดยทวารและวิญญานแล้ว มีเท่าไร
คืออะไรบ้าง (ไม่ต้องบอกความหมาย) (58).....หน้า 37)

ตอบ คำว่า วิถี เมื่อว่าโดยทวารแล้ว มี ๖ คือ

๑. จักขุทวารวิถี	๒. โสตทวารวิถี	๓. ฆานทวารวิถี
๔. ชิวหาทวารวิถี	๕. กายทวารวิถี	๖. มโนทวารวิถี

เมื่อว่าโดยวิญญานแล้ว มี ๖ อย่าง คือ

๑. จักขุวิญญานวิถี	๒. โสตวิญญานวิถี	๓. ฆานวิญญานวิถี
๔. ชิวหาวิญญานวิถี	๕. กายวิญญานวิถี	๖. มโนวิญญานวิถี

๖. จงแสดงความแตกต่างกันและความเหมือนกัน ในขณะทั้ง ๓ ของอายุนามและรูป
ว่าเหมือนกันและต่างกันที่ขณะใด (51, 57, 64).....หน้า 39)

ตอบ อายุของนามและรูป ในขณะทั้ง ๓ นั้น มีความแตกต่างกันตรงที่ ฐิติขณะ คือ

ฐิติขณะของนาม มี ๑ ขณะ

ส่วน ฐิติขณะของรูป มี ๔๙ ขณะ

สำหรับอุปาทักขณะและภังคักขณะ นั้น มี ๑ ขณะเท่ากัน

ซึ่งเป็นอายุของนามและรูปที่เหมือนกัน

๗. วิถี หมายความว่าอย่างไร (50, 54, 56).....หน้า 39)

ในปรมัตถธรรมทั้งหมด เมื่อสงเคราะห์เป็นวิถีแล้ว

ปรมัตถธรรมอะไร ที่สงเคราะห์เป็นวิถีได้และไม่ได้

ตอบ วิถี หมายความว่า การเกิดขึ้นโดยลำดับติดต่อกันเป็นแถวของจิต เจตสิก รูป
ในปรมัตถธรรมทั้ง ๔ นั้น

จิต เจตสิก รูป สงเคราะห์เป็นวิถีได้

ส่วน นิพพานนั้น สงเคราะห์เป็นวิถีไม่ได้

๘. ในปรมัตถธรรม ๔ ปรมัตถธรรมใดบ้างที่สงเคราะห์เป็นวิถีได้

และปรมัตถธรรมใดสงเคราะห์เป็นวิถีไม่ได้

ปรมัตถธรรมที่สงเคราะห์เป็นวิถีไม่ได้ (นิพพาน) เพราะเหตุใด (46)

ตอบ ในปรมัตถธรรม ๔ นั้น

จิตปรมัตถ์ เจตสิกปรมัตถ์ รูปปรมัตถ์ สงเคราะห์เป็นวิถีได้

นิพพานปรมัตถ์ สงเคราะห์เป็นวิถีไม่ได้

นิพพานสงเคราะห์เป็นวิถีไม่ได้ เพราะนิพพานไม่มีการเกิดดับ

นิพพานนั้น เป็นสภาวะธรรมที่เป็นอารมณ์ของวิถีได้ แต่เป็นวิถีไม่ได้

๙. จงแสดงอายุของจิต เจตสิก รูป
พร้อมทั้งยกหลักฐานบาลีขึ้นแสดง ไม่ต้องแปล (45, 55, 59).....หน้า 39, 20)

ตอบ อายุของจิต เจตสิก รูป มีดังนี้ คือ
ขณะเล็กทั้ง ๓ ได้แก่ อุปาทกขณะ ฐิตีขณะ ภังคักขณะ (เกิด ตั้ง ดับ)
เป็นอายุของจิต เจตสิกดวงหนึ่ง
ส่วนอายุของรูป เท่ากับจิต ๑๗ ดวง ว่าโดยขณะเล็ก ๕๑ ขณะ
ดังมีหลักฐานบาลีแสดงว่า
อุปาทาจิตติภควเสน ขณตตยํ เอกจิตตฤทฺษณํ นาม
ตานิ ปน สตฺตฺรส จิตฺตฤทฺษณานิ รูปมฺหมานมายุ

๑๐. จงแสดงอายุของจิตและรูป (47)
พร้อมทั้งยกหลักฐานบาลีและคำแปลขึ้นแสดงด้วย (หน้า 20)

ตอบ แสดงอายุของจิตและรูป พร้อมด้วยบาลีและคำแปลดังนี้
กถํ อุปาทาจิตติภควเสน ขณตตยํ เอกจิตตฤทฺษณํ นาม แปลความว่า.....
สำหรับความเป็นไปแห่งวิสัยปวัตติ ๖ หรือ ๘ อย่างไหน มีดังต่อไปนี้
ขณะทั้ง ๓ คือ อุปาทกขณะ ฐิตีขณะ ภังคักขณะ เหล่านี้
ชื่อว่า ขณะจิตหนึ่ง คือเป็นอายุของจิตดวงหนึ่ง
ตานิ ปน สตฺตฺรส จิตฺตฤทฺษณานิ รูปมฺหมานมายุ แปลความว่า.....
ส่วนระยะเวลาของขณะจิตที่เกิดขึ้นแล้วดับไป ๑๗ ดวงนั้น
เป็นอายุของรูปธรรม ๒๒ รูปใดรูปหนึ่ง

๑๑. คำว่า วิถีสังคหะ หมายความว่าอย่างไร (51, 57, 64).....หน้า 40)
และเมื่อแยกบทแล้ว ได้กี่บท คืออะไรบ้าง แต่ละบทหมายความว่าอย่างไร

ตอบ คำว่า วิถีสังคหะ หมายความว่า การสงเคราะห์การเกิดขึ้นโดยลำดับติดต่อกันเป็นแถว
ของจิต เจตสิก รูป
เมื่อแยกบทแล้วได้ ๒ บท คือ วิถี + สังคหะ
วิถี หมายความว่า การเกิดขึ้นโดยลำดับติดต่อกันเป็นแถวของจิต เจตสิก รูป
สังคหะ หมายความว่า การสงเคราะห์ หรือ การรวบรวม

๑๒. ทางจักขุทวาร มีวิสัยปวัตติถึง ๔ อย่างนั้น อาศัยอะไรเป็นหลัก (48)

ตอบ ทางจักขุทวาร มีวิสัยปวัตติถึง ๔ อย่างนั้น อาศัยธรรม ๔ ประการ คือ

๑. จักขุปสาท ตาดี
๒. รูปารมณ มีวัตถุสิ่งของที่แลเห็นได้ มาปรากฏเฉพาะหน้า
๓. อาโลก แสงสว่าง
๔. มนสิการ ความตั้งใจ

๑๓. การจำแนกอารมณ์ โดยความเป็นอัญญ หรืออนัญญ นั้น (43)

อาศัยเครื่องจำแนกก็อย่าง คืออะไรบ้าง ไม่ต้องอธิบาย

ตอบ อาศัยเครื่องจำแนก ๕ อย่าง คือ

๑. มัชฌัตตบุคคล ๒. วิปากจิต ๓. ทวาร ๔. อารมณ ๕. กาล

๑๔. สรุปปัญจทวารวิถิ โดยย่อมีเท่าไร

และโดยพิสดารมีเท่าไร คืออะไรบ้าง (45, 48).....หน้า 58)

ตอบ สรุปปัญจทวารวิถิ โดยย่อมี ๗๕ วิถิ โดยพิสดารมี ๑๐๐ วิถิ ดังนี้คือ

อติมหันตารมณวิถิ	ในหนึ่งทวาร	โดยย่อมี ๑ วิถิ	โดยพิสดารมี ๓ วิถิ
มหันตารมณวิถิ	ในหนึ่งทวาร	โดยย่อมี ๒ วิถิ	โดยพิสดารมี ๔ วิถิ
ปริตตารมณวิถิ	ในหนึ่งทวาร	โดยย่อมี ๖ วิถิ	โดยพิสดารมี ๖ วิถิ
อติปริตตารมณวิถิ	ในหนึ่งทวาร	โดยย่อมี ๖ วิถิ	โดยพิสดารมี ๗ วิถิ

รวมวิถิจิตที่เกิดในทวารใดทวารหนึ่งในปัญจทวารนั้น

โดยย่อ มี ๑๕ วิถิ

โดยพิสดาร มี ๒๐ วิถิ

เมื่อนำมาคูณกับทวาร ๕ รวมเป็นปัญจทวารวิถิทั้งหมด

โดยย่อ มี ๗๕ วิถิ (๑๕ x ๕)

โดยพิสดาร มี ๑๐๐ วิถิ (๒๐ x ๕)

๑๕. คำว่า มโนทวารวิถิ หมายความว่าอย่างไร

มีกี่อย่าง อะไรบ้าง (47, 51, 57, 61).....หน้า 59)

ตอบ คำว่า มโนทวารวิถิ หมายความว่า การเกิดขึ้นโดยลำดับติดต่อกันเป็นแถว

ของจิต เจตสิก ทางใจ มี ๕๒ วิถิ คือ

กามชวนมโนทวารวิถิ มี ๔๕ วิถิ

อัปปนาชวนมโนทวารวิถิ มี ๗ วิถิ

๑๖. ก. อนุพินธกมโนทวารวิถี มีกี่วิถี คืออะไรบ้าง
 ข. ในอนุพินธกมโนทวารวิถีนั้น วิถีใดมีอารมณ์เป็นปรมัตถ์
 วิถีใดมีอารมณ์เป็นบัญญัติ (47, 51, 62, 63, 65).....หน้า 59)

ตอบ ก. อนุพินธกมโนทวารวิถี มี ๔ วิถี คือ

๑. อตัตถคคณวิถี ๒. สมุหคคณวิถี ๓. อัถถคคณวิถี ๔. นามคคณวิถี

ข. อตัตถคคณวิถี และ สมุหคคณวิถี มีอารมณ์เป็นปรมัตถ์
 อัถถคคณวิถี และ นามคคณวิถี มีอารมณ์เป็นบัญญัติ

๑๗. ตทนุวัตติกมโนทวารวิถี หรือ อนุพินธกมโนทวารวิถี มีกี่วิถี
 คืออะไรบ้าง จงแสดงมาพร้อมความหมาย (50).....หน้า 59)

ตอบ ตทนุวัตติกมโนทวารวิถี หรืออนุพินธกมโนทวารวิถี มี ๔ วิถี คือ

๑. อตัตถคคณวิถี เป็นวิถีที่ทำหน้าที่รับ

อติวิภูตปัญญาอารมณ์ที่เป็นอดีต คือ อตัตถปัญญาอารมณ์ที่ปรากฏชัดมากในทางใจ
 หรือวิภูตปัญญาอารมณ์ที่เป็นอดีต คือ อตัตถปัญญาอารมณ์ที่ปรากฏชัดในทางใจ
 ที่เกิดขึ้นต่อจากปัญจทวารวิถี

๒. สมุหคคณวิถี เป็นวิถีที่ทำหน้าที่รวบรวมทุกๆ ส่วน

ของอติวิภูตปัญญาอารมณ์ที่เป็นอดีต หรือวิภูตปัญญาอารมณ์ที่เป็นอดีต
 ที่เกิดขึ้นต่อจากอตัตถคคณวิถี

๓. อัถถคคณวิถี เป็นวิถีที่มีหน้าที่รับรูปร่างสัณฐาน ซึ่งเป็นที่ตั้งของปัญญาอารมณ์
 อันเป็นอตถบัญญัติ ที่เกิดขึ้นต่อจากสมุหคคณวิถี

๔. นามคคณวิถี เป็นวิถีที่มีหน้าที่รับชื่อของรูปร่างสัณฐานนั้นๆ อันเป็นนามบัญญัติ
 ที่เป็นไปตามโวหารของชาวโลกเรียกขานกัน ซึ่งเกิดขึ้นต่อจากอัถถคคณวิถี
 หรือ เกิดขึ้นต่อจากอตัตถคคณวิถี ตามสมควรแก่นามบัญญัตินั้นๆ

๑๘. วิสยัปวัตติทางมโนทวาร ตามนัยอรรถกถาและฎีกา มี ๔ คืออะไรบ้าง
 แสดงพร้อมความหมาย แต่ละอย่างเป็นวาระอะไร (58).....หน้า 75)

ตอบ วิสยัปวัตติทางมโนทวาร ตามนัยอรรถกถาและฎีกา มี ๔ คือ

๑. อติวิภูตารมณ	คืออารมณ์ที่ปรากฏชัดทางใจมากที่สุด	เป็น ตทารัมมณวาระ
๒. วิภูตารมณ	คืออารมณ์ที่ปรากฏชัดทางใจ	เป็น ชวนวาระ
๓. อวิภูตารมณ	คืออารมณ์ที่ไม่ปรากฏชัดทางใจ	เป็น โวภูตัพพนวาระ
๔. อตติวิภูตารมณ	คืออารมณ์ที่ไม่ปรากฏชัดทางใจมากที่สุด	เป็น โมฆวาระ

๑๙. กามชนนุสัทธมโนทวารวิถิ เมื่อว่าโดยวิสยัปปวัตติทั้ง ๔ แล้ว มีกัวิถิ คืออะไรบ้าง
และอัปปนาชนนุสัทธมโนทวารวิถิ มีกัวิถิ คืออะไรบ้าง (49, 56).....หน้า 76, 105)

ตอบ กามชนนุสัทธมโนทวารวิถิ เมื่อว่าโดยวิสยัปปวัตติทั้ง ๔ แล้ว มี ๔๑ วิถิ คือ

อติวิภูตารมณวิถิ	มี	๒๒	วิถิ
วิภูตารมณวิถิ	มี	๑๖	วิถิ
อวิภูตารมณวิถิ	มี	๒	วิถิ
อติอวิภูตารมณวิถิ	มี	๑	วิถิ

และอัปปนาชนนุสัทธมโนทวารวิถิ มี ๗ วิถิ คือ

๑. อาทิกัมมิกฆานวิถิ	๒. ฆานสมาปัตติวิถิ	๓. ปาทกฆานวิถิ
๔. อภิญญาวิถิ	๕. มัคควิถิ	๖. ผลสมาปัตติวิถิ
๗. นิโรธสมาปัตติวิถิ		

๒๐. ก. อัปปนาชนนุสัทธมโนทวารวิถิ มีกัวิถิ คืออะไรบ้าง (46, 48, 60).....หน้า 105)

ข. วิสยัปปวัตติและวาระของวิถิเหล่านี้ มีเท่าไร คืออะไรบ้าง

ตอบ ก. อัปปนาชนนุสัทธมโนทวารวิถิ มี ๗ วิถิ คือ

๑. อาทิกัมมิกฆานวิถิ	ฆานที่เกิดขึ้นครั้งแรก
๒. ฆานสมาปัตติวิถิ	การเสวยความสุขในฆาน
๓. ปาทกฆานวิถิ	ฆานที่เป็นบาทของอภิญญา
๔. อภิญญาวิถิ	จิตพิเศษ ที่เกี่ยวกับการแสดงอิทธิฤทธิ์ต่างๆ
๕. มัคควิถิ	ทำหน้าที่ประหาณกิเลส ตามมรรคนั้นๆ
๖. ผลสมาปัตติวิถิ	การเสวยวิมุตติสุขในพระนิพพาน
๗. นิโรธสมาปัตติวิถิ	จิต เจตสิก จิตตชรูปดับ

ข. วิสยัปปวัตติของวิถิเหล่านี้ มี ๑ คือ อติวิภูตารมณ หรือ วิภูตารมณ
วาระของวิถิเหล่านี้ มี ๑ คือ ชวนวาระ

๒๑. โสตาปัตติมัคควิถิ ว่าโดยบุคคล เกิดขึ้นแก่ใคร
ในภูมิไหนบ้าง จงบอกมาให้ถูกต้องตามหลัก (53, 58, 60).....หน้า 114)

ตอบ โสตาปัตติมัคควิถิ
ว่าโดยบุคคล เกิดขึ้นแก่ ติเหตุกุปุณฺณ ๑
ว่าโดยภูมิ เกิดได้ใน ๑๗ ภูมิ คือ กามสุคติภูมิ ๗ รูปภูมิ ๑๐
(เวณอัสญญัสตตภูมิ ๑ สุทธาวาสภูมิ ๕)

๒๒. ปรีนิพพานวิถิพิเศษ มีกี่ประเภท คืออะไรบ้าง

จงแสดงมาพร้อมความหมาย (53, 58).....หน้า 122)

ตอบ ปรีนิพพานวิถิพิเศษ มี ๔ ประเภท คือ

๑. ฌานสมนันตรวิถิ คือ ปรีนิพพานจุติของพระอรหันต์ ที่เกิดขึ้นต่อจาก ฌานสมาบัติวิถิ โดยไม่มีวิถิจิตอื่นๆ มากัน
๒. ปัจจเวกขณสมนันตรวิถิ คือ ปรีนิพพานจุติของพระอรหันต์ ที่เกิดขึ้นต่อจาก การพิจารณาองค์ฌาน โดยไม่มีวิถิจิตอื่นๆ มากัน
๓. อภิญญาสมนันตรวิถิ คือ ปรีนิพพานจุติของพระอรหันต์ ที่เกิดขึ้นต่อจาก อภิญญาจิต ที่เกี่ยวกับการแสดงอิทธิวิธอภิญญาเท่านั้น โดยไม่มีวิถิจิตอื่นๆ มากัน
๔. ชีวิตสมสึวิถิ คือ ปรีนิพพานจุติของพระอรหันต์ ที่เกิดขึ้นต่อจาก การพิจารณามรรค ผล นิพพานและกิเลสที่ได้ประหาณไปแล้ว โดยไม่มีวิถิจิตอื่นๆ มากัน

๒๓. จงจำแนกตทารัมมณจิต ๑๑ โดยอารมณ ๓ ชนิด (50, 62).....หน้า 140)

ตอบ จำแนกตทารัมมณจิต ๑๑ โดยอารมณ ๓ ชนิด ดังนี้

๑. อุเบกขาตทารัมมณจิต ๑ คือ อุเบกขาสันตึรณกุสลวิปากจิต ๑ มีอารมณ ๖ ที่เป็นกามธรรมชนิดอนิฏฐารมณ เป็นอารมณ
๒. อุเบกขาตทารัมมณจิต ๕ คือ อุเบกขาสันตึรณกุสลวิปากจิต ๑ อุเบกขามหาวิปากจิต ๔ มีอารมณ ๖ ที่เป็นกามธรรมชนิดอิฏฐัมมัตตารมณ เป็นอารมณ
๓. โสมนัสตทารัมมณจิต ๕ คือ โสมนัสสันตึรณจิต ๑ โสมนัสมหาวิปากจิต ๔ มีอารมณ ๖ ที่เป็นกามธรรมชนิดอติฏฐารมณ เป็นอารมณ

๒๔. การเกิดขึ้นของตทารัมมณจิต ในอติมหันตารมณและอติวิภูตารมณวิถิ (50, 62) ที่มีตทารัมมณจิตเกิดขึ้นได้นั้น ต้องมีองค์ประกอบก้อย่าง คืออะไรบ้าง

ตอบ การเกิดขึ้นของตทารัมมณจิต ในอติมหันตารมณและอติวิภูตารมณวิถิ ที่มีตทารัมมณจิตเกิดขึ้นได้นั้น ต้องมีองค์ประกอบ ๓ อย่าง คือ

๑. กามชวณะ ๒. กามบุคคล ๓. กามอารมณ

๒๕. ในบุคคล ๘ จำพวก (วันมรรคบุคคล ๔) (52, 56, 60, 66).....หน้า 140)
 บุคคลที่วิถิจิตเกิดได้ มีกี่บุคคล คือใครบ้าง
 และบุคคลที่ไม่มีวิถิจิตเกิดได้ มีกี่บุคคล คือใครบ้าง
 จงตอบโดยแยกแต่ละบุคคลให้ชัดเจน

ตอบ ในบุคคล ๘ จำพวก (วันมรรคบุคคล ๔)
 บุคคลที่วิถิจิตเกิดได้ มี ๘ บุคคล คือ
 ทศตือเหตุกบุคคล
 สุกตือเหตุกบุคคล ที่ในมนุสสภูมิและจาตุมหาราชิกาภูมิ
 ทวิเหตุกบุคคล ตีเหตุกปฤชชน
 โสดาปัตติผลบุคคล สกทาคามีผลบุคคล อนาคามีผลบุคคล อรหัตตผลบุคคล
 และ บุคคลที่ไม่มีวิถิจิตเกิดได้ มี ๑ บุคคล คือ สุกตือเหตุกบุคคล ที่ในอสังขยสัตตภูมิ

๒๖. ภูมิที่เกี่ยวกับวิถิจิต มีกี่ภูมิ คืออะไรบ้าง (48, 52, 56, 60, 66)
 ภูมิที่ไม่เกี่ยวกับวิถิจิต มีกี่ภูมิ คืออะไรบ้าง

ตอบ ภูมิที่เกี่ยวกับวิถิจิต มี ๓๐ ภูมิ คือ
 กามภูมิ ๑๑
 รูปภูมิ ๑๕ (เว้นอสังขยสัตตภูมิ)
 อรูปภูมิ ๔
 ภูมิที่ไม่เกี่ยวกับวิถิจิต มี ๑ ภูมิ คือ
 อสังขยสัตตภูมิ

๒๗. จงบอกถึงชวนจิตที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งบอกชื่อวิธีนั้นๆ ให้ชัดเจน
 ด้วยชวนจิต ๒ ขณะ (44, 47).....หน้า 144)

ตอบ ชวนจิตที่เกิด ๒ ขณะ มี ๖ ดวง คือ
 ผลจิต ๔ ของมณฑลบุคคล ในมัคควิถี
 เหนวสัญญานาสัญญายตนกุศลจิต ๑ ในขณะที่เข้านิโรธสมาบัติวิถี
 เหนวสัญญานาสัญญายตนกิริยาจิต ๑ ในขณะที่เข้านิโรธสมาบัติวิถี

๒๘. จงแสดงจำนวนและองค์ธรรมของชวณะที่เกิดขึ้น

๑ ชณะ ๒ ชณะ มาพร้อมทั้งชีวิตให้เห็นด้วย (55, 59).....หน้า 144)

ตอบ ชวนจิตที่เกิดขึ้น ๑ ชณะ มี ๒๖ ดวง คือ

มหัคคตกุศลจิต ๙	มหัคคตกิริยาจิต ๙	ในอาทิกัมมิกฆานวิถิ
มรรคจิต ๔		ในมัคควิถิ
อภิญาญจิต ๒		ในอภิญาญวิถิ
อนาคามีผลจิต ๑	อรหัตตผลจิต ๑	ในขณะที่ออกจากนิโรธสมาบัติวิถิ

ชวนจิตที่เกิดขึ้น ๒ ชณะ มี ๖ ดวง คือ

ผลจิต ๔	ของมณฑบุคคล	ในมัคควิถิ
แนวสัญญา	นาสัญญายตนกุศลจิต ๑	และกิริยาจิต ๑ ในขณะที่ยังเข้านิโรธสมาบัติวิถิ

๒๙. จงแสดงภูมิจตุกกะ มาทั้งบาลีคำแปล (60, 62, 66).....หน้า 1)

ตอบ แสดงภูมิจตุกกะ ดังนี้

ตตถ อปายภูมิ กามสุคติภูมิ รูปาวจรภูมิ อรูปาวจรภูมิ เจริ จตสฺโส ภูมิโย นาม.
แปลความว่า ในบรรดาจตุกกะ ๔ ประการเหล่านั้น ชื่อว่าภูมิ ๔ ได้แก่
อปายภูมิ ๑ กามสุคติภูมิ ๑ รูปาวจรภูมิ ๑ อรูปาวจรภูมิ ๑ รวมเป็นภูมิ ๔

ปริเฉทที่ ๕ เล่ม ๑

(สัมภาษณ์)

ภูมิจตุกกะ และ ปฏิสนธิจตุกกะ

๓๐. คำว่า มาติกาจตุกกะ ในวิถีมุตตสังคหะ ได้แก่อะไรบ้าง (59, 63, 66).....หน้า 1)

ตอบ คำว่า มาติกาจตุกกะ ในวิถีมุตตสังคหะ ได้แก่ จตุกกะ ๔ ประการ คือ
ภูมิจตุกกะ ปฏิสนธิจตุกกะ กัมมจตุกกะ มรณุปัตติจตุกกะ

๓๑. จากคาถาสังคหะ (น. 3) แสดงบุคคลต้องห้ามในแต่ละภูมินั้น ท่านแสดงไว้ว่า
อริยบุคคล ๘ จำพวก ไม่มีอยู่ในอบายภูมิตั้งในปฏิสนธิกาลและปวัตติกาล
อยากทราบว่า อบายภูมินั้นมีกี่ภูมิ คืออะไรบ้าง

จงแสดงมาพร้อมความหมาย (50).....หน้า 2 (6, 48, 58, 74)

ตอบ อบายภูมิตั้ง ๔ ภูมิ คือ

นรก หมายความว่า ความสุขความสบายไม่มีในภูมิใด

เพราะเหตุนี้ ภูมินั้นชื่อว่า นิรย (แปลว่า นรก)

กำเนิดดิรัจฉาน หมายความว่า สัตว์ผู้ไปโดยส่วนขวาง เรียกว่า ดิรัจฉาน

หรืออีกนัยหนึ่ง สัตว์ที่เป็นไปขวางจากมรรคผล เรียกว่า ดิรัจฉาน

เปรต หมายความว่า สัตว์ที่ชื่อว่า เปรต เพราะยอมถึงฐานะอันห่างไกล
จากความสุขทั้งหลาย

อสุรกาย หมายความว่า หมู่แห่งอสุระทั้งหลาย คือ สัตว์เหล่าใดไม่สว่างรุ่งโรจน์
โดยความเป็นใหญ่และสนุกรื่นเริง ฉะนั้น สัตว์เหล่านั้นชื่อว่า อสุระ

๓๒. คำว่า มหานรก หมายความว่าอย่างไร

มีจำนวนเท่าไร คืออะไรบ้าง (46, 54, 57).....หน้า 6)

ตอบ คำว่า มหานรก หมายความว่า นรกขุมใหญ่ มีจำนวน ๘ ขุม คือ

๑. สัญชีวนรก

๒. กापสุตตนรก

๓. สังฆาตนรก

๔. โรรูนรก (ฐมโรรูนรก)

๕. มหาโรรูนรก (ชาลโรรูนรก)

๖. ตาปนรก

๗. มหาตาปนรก (ปตาปนรก)

๘. อวีจिनรก

๓๓. บุคคลทั้งหลายที่กำลังเป็นไปอยู่ในโลกทุกวันนี้ (53).....หน้า 11)
มีความประพฤติในการทำกุศลและอกุศลต่าง ๆ กันไป
โดยสรุปมีกี่ประเภท คืออะไรบ้าง

ตอบ บุคคลทั้งหลายที่กำลังเป็นไปอยู่ในโลกทุกวันนี้ มีความประพฤติ
ในการทำกุศลและอกุศลต่าง ๆ กันไป โดยสรุปมี ๔ ประเภท คือ
๑. บุคคลบางคนในโลกนี้ มีอริยาศัยชอบบำเพ็ญกุศลมาก
๒. บางคน มีอริยาศัยชอบบำเพ็ญกุศลและก่ออกุศลเท่า ๆ กัน
๓. บางคน ชอบก่ออกุศลมากกว่ากุศล
๔. บางคน ชอบก่ออกุศลฝ่ายเดียว

๓๔. ในบรรดาบุคคลทั้งหลายที่กำลังเป็นไปอยู่ในโลกทุกวันนี้ ย่อมมีอริยาศัย จิตใจ
ยิ่งย่อนกว่ากันและกัน ในความประพฤติดีและไม่ดี มากบ้างน้อยบ้าง มากมาย
หลายประการ ถ้าจะกล่าวโดยย่อ ๆ แล้ว จะมีกี่ประเภท คืออะไรบ้าง
(55, 59).....หน้า 11)

ตอบ ในบรรดาบุคคลทั้งหลายที่กำลังเป็นไปอยู่ในโลกทุกวันนี้
ย่อมมีอริยาศัยจิตใจ ยิ่งย่อนกว่ากันและกัน ในความประพฤติดีและไม่ดี
มากบ้างน้อยบ้าง มากมายหลายประการ
แต่เฉพาะ ณ ที่นี้ ถ้าจะกล่าวโดยย่อ ๆ พอสมควรแก่ความประพฤติของบุคคลทั้งหลาย
เหล่านั้น เพียง ๔ ประเภท คือ
๑. บุคคลบางคนในโลกนี้ มีอริยาศัยชอบบำเพ็ญกุศลมาก
๒. บางคน มีอริยาศัยชอบบำเพ็ญกุศลและก่ออกุศลเท่า ๆ กัน
๓. บางคน ชอบก่ออกุศลมากกว่ากุศล
๔. บางคน ชอบก่ออกุศลฝ่ายเดียว

๓๕. พระยายมราชจะไต่สวนและสอบถามถึงเรื่องเทวทูต ๕
มีอะไรบ้าง พร้อมอธิบาย (53, 63).....หน้า 12)

ตอบ พระยายมราชจะไต่สวนและสอบถามถึงเรื่องเทวทูต ๕

เทวทูต ๕ ได้แก่

เทวทูตที่ ๑ คือ ความเกิด อันได้แก่ ทารกแรกเกิด

เทวทูตที่ ๒ คือ ความแก่ อันได้แก่ คนชรา

เทวทูตที่ ๓ คือ พยาธิ อันได้แก่ ผู้ป่วยไข้

เทวทูตที่ ๔ คือ ผู้ที่ถูกลงโทษตามกฎหมาย อันได้แก่ คนต้องราชทัณฑ์

เทวทูตที่ ๕ คือ มรณะ อันได้แก่ คนตาย

๓๖. เทวทูต มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง (43, 55).....หน้า 12)
และเทวทูตเหล่านั้น ได้แก่อะไร

ตอบ เทวทูต มี ๕ อย่าง คือ

๑. ความเกิด ได้แก่ ทารกแรกเกิด
๒. ความแก่ ได้แก่ คนชรา
๓. พยาธิ ได้แก่ ผู้ป่วยไข้
๔. ผู้ที่ถูกลงโทษตามกฎหมาย ได้แก่ คนต้องราชทัณฑ์
๕. มรณะ ได้แก่ คนตาย

๓๗. สัญญาที่ปรากฏแก่สัตว์ดิรัจฉานทั้งหลายนั้น มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง (56, 60, 63)
และธรรมสัญญาย่อมปรากฏแก่สัตว์จำพวกไหน (45, 57).....หน้า 57)

ตอบ สัญญาที่ปรากฏแก่สัตว์ดิรัจฉานทั้งหลายนั้น มี ๓ อย่าง คือ

๑. กามสัญญา รู้จักเสวยกามคุณ
๒. โจรสัญญา รู้จักหากิน
๓. มรณสัญญา รู้จักกลัวตาย

ส่วน ธรรมสัญญานั้น ดิรัจฉานบางจำพวก เช่น พระโพธิสัตว์ จึงจะปรากฏขึ้นได้
ดิรัจฉานนอกนั้น คงมีแต่สัญญา ๓ ประการ ที่กล่าวแล้วนี้โดยมาก

๓๘. จงแสดงเปรต ๔ ประเภท ที่มาในเปตวัตถุฎฐกถาและฎีกา (48, 56, 57).....หน้า 61)
ในบรรดาเปรต ๔ ประเภทนั้น ประเภทไหนที่พระโพธิสัตว์ไม่ไปเกิด

ตอบ แสดงเปรต ๔ ประเภท ที่มาในเปตวัตถุฎฐกถาและฎีกา

๑. ปรทัตตูปชีวิกเปรต เปรตที่มีการเลี้ยงชีวิตอยู่ โดยอาศัยอาหารที่ผู้อื่นให้
๒. ขุปปิปาสิกเปรต เปรตที่ถูกเบียดเบียนด้วยการหิวข้าว หิวน้ำ
๓. นิชฌามัตถนิกเปรต เปรตที่ถูกไฟเผาให้เร่าร้อนอยู่เสมอ
๔. กาลกัญจิกเปรต เป็นชื่อของอสุรา ที่เป็นเปรต

กาลกัญจิกเปรตนี้ มีร่างกายสูงสามศอก ไม่ใคร่มีแรง เพราะมีเลือดและเนื้อน้อย
มีสีสันทคล้ายกับกับไผ่แห้ง ตาถลนออกมาเหมือนกับตาของปู และมีปากเท่ารูเข็ม ตั้งอยู่
กลางศีรษะ

เปรตบางประเภทที่พระโพธิสัตว์ไม่ไปเกิด บรรดาพระโพธิสัตว์ทั้งหลาย นับตั้งแต่ได้รับ
พุทธพยากรณ์เป็นต้นไป ย่อมไม่ไปเกิดเป็นเปรต ๓ ประเภท คือ

๑. ขุปปิปาสิกเปรต ๒. นิชฌามัตถนิกเปรต ๓. กาลกัญจิกเปรต

ที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ ถ้าจะเกิดก็คงเกิดเป็น ปรทัตตูปชีวิกเปรต ประเภทเดียวเท่านั้น

๓๙. เปรต ที่มาในเปตวัตถุฎฐกถาและฎีกา มีกี่จำพวก อะไรบ้าง (59).....หน้า 61)

ตอบ เปรตที่มาในเปตวัตถุฎฐกถาและฎีกา มี ๔ จำพวก คือ

๑. ปรัตตูปชีวิกเปรต เปรตที่มีการเลี้ยงชีวิตอยู่ โดยอาศัยอาหารที่ผู้อื่นให้
๒. ขุปปิปาสิกเปรต เปรตที่ถูกเบียดเบียนด้วยการหิวข้าว หิวน้ำ
๓. นิชฌามตณ्हิกเปรต เปรตที่ถูกไฟเผาให้เราร้อนอยู่เสมอ
๔. กาลกัญจิกเปรต เปรตจำพวกกอธูร ชื่อกัญจิกะ

๔๐. พระโพธิสัตว์ จะไม่ไปเกิดในเปรตจำพวกไหนบ้าง (53).....หน้า 62)

และถ้าพระโพธิสัตว์จะเกิดเป็นเปรต จะเกิดเป็นเปรตจำพวกไหนบ้าง

ตอบ พระโพธิสัตว์จะไม่ไปเกิดในเปรต ๓ ประเภท คือ

๑. ขุปปิปาสิกเปรต
๒. นิชฌามตณ्हิกเปรต
๓. กาลกัญจิกเปรต

และถ้าพระโพธิสัตว์จะเกิดเป็นเปรต ก็จะเป็นปรัตตูปชีวิกเปรตประเภทเดียวเท่านั้น

๔๑. พระโพธิสัตว์ที่ได้รับพุทธพยากรณ์แล้ว จะไม่ไปเกิดในภพใดบ้าง

ให้ตอบมา ๕ ลำดับแรก (53).....หน้า 63)

ตอบ พระโพธิสัตว์ที่ได้รับพุทธพยากรณ์แล้ว จะไม่ไปเกิดในภพเหล่านี้ คือ

๑. ไม่เกิดเป็นคนป่า
๒. เป็นมารเทวบุตรไม่ได้
๓. เป็นอสังขญัตตพรหมไม่ได้
๔. เป็นสุทธาวาสพรหมไม่ได้
๕. ไม่ไปเกิดในจักรวาลอื่น

๔๒. คำว่า คติ มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง (45).....หน้า 83)

ตอบ คำว่า คติ มี ๔ อย่างคือ

๑. คติคติ ภพเป็นที่ไปเกิดแห่งสัตว์
๒. นิพัตติคติ ความเป็นความเกิด
๓. อัชฌาสยคติ อริยาศัยที่กำลังเป็นไปอยู่
๔. วิภวคติ ความเกิดขึ้นแห่งสมบัติ
(หลักสูตร = ความสูญเสีย)

๔๓. คนชมพูทวีป มีคุณสมบัติ ๓ ประการ สูงกว่า ประเสริฐกว่า
คนอุตตรกุรุและเทวดาชั้นดาวดึงสา คุณสมบัติ ๓ ประการของคนชมพูทวีปนั้น
คืออะไรบ้าง (52, 54, 57, 58, 65, 66).....หน้า 92)

ตอบ คุณสมบัติ ๓ ประการ ของคนชมพูทวีป คือ

๑. สุรภาพ มีจิตใจกล้าแข็ง ในการบำเพ็ญทาน ศีล ภาวนา
๒. สติมั่นคง มีสติตั้งมั่น ในคุณพระรัตนตรัย
๓. พุทธิมจิริยาส มีการประพฤติพรหมจรรย์ คือบวชได้

๔๔. คนอุตตรกุรุทวีป มีคุณสมบัติสูงกว่า ประเสริฐกว่า (57).....หน้า 94)

คนในชมพูทวีปและเทวดาชั้นดาวดึงสา ก็ประการ คืออะไรบ้าง

ตอบ คนอุตตรกุรุทวีป มีคุณสมบัติสูงกว่าประเสริฐกว่าคนในชมพูทวีป
และเทวดาชั้นดาวดึงสา ๓ ประการ คือ

๑. ไม่มีการยึดถือเงินทอง ว่าเป็นของตน
๒. ไม่หวงแหน หรือยึดถือบุตร ภรรยา สามี ว่าเป็นของตน
๓. มีอายุยืนถึงหนึ่งพันปีเสมอ

๔๕. ที่อยู่ของมนุษย์เรียกว่าอะไร มีกี่แห่ง ได้แก่อะไรบ้าง (57, 63).....หน้า 95)

ตอบ ที่อยู่ของมนุษย์ เรียกว่า ทวีป มี ๔ แห่ง ได้แก่

๑. ปุพพิเทททวีป ๒. อปรโคยานทวีป
๓. ชมพูทวีป ๔. อุตตรกุรุทวีป

๔๖. ในทวีปทั้ง ๔ นั้น พวกมนุษย์ที่อยู่ในอุตตรกุรุทวีป ปุพพิเทททวีป
อปรโคยานทวีป ทั้ง ๓ ทวีปนี้ มีอายุขัยกำหนดได้แน่นอน
แต่มนุษย์ที่อยู่ในชมพูทวีปนั้น กำหนดอายุไม่แน่นอน (48).....หน้า 95)
ที่เป็นเช่นนี้เพราะเหตุไร

ตอบ อายุขัยของมนุษย์ในชมพูทวีปที่มีอายุไม่แน่นอน เพราะความยิ่งหย่อนแห่งศีลธรรม
ในสมัยใดคนชมพูทวีป มีกาย วาจา ใจ ประกอบด้วยศีลธรรม

สมัยนั้นคนชมพูทวีป ก็มีอายุยืนถึงหนึ่งอสงไขยปี

ในสมัยใดคนชมพูทวีป มีกาย วาจา ใจ ไม่ประกอบด้วยศีลธรรม

สมัยนั้นคนชมพูทวีป ก็มีอายุลดน้อยถอยลงไปตามลำดับ จนกระทั่งถึง ๑๐ ปีดังนี้

ส่วนคนที่อยู่ในทวีปทั้ง ๓ คือ ปุพพิเทททวีป อปรโคยานทวีป และอุตตรกุรุทวีปนั้น
มีความประพฤติไม่สูงไม่ต่ำ ฉะนั้น จึงมีอายุแน่นอน

๔๗. เทวะ มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง (59, 66).....หน้า 100)

ตอบ เทวะ มี ๓ อย่าง คือ

๑. สมมุติเทวะ ได้แก่ พระมหากษัตริย์และพระราชินี พร้อมด้วยพระโอรสพระธิดา
๒. อุปัตติเทวะ ได้แก่ เทวดาและพรหมทั้งหมด
๓. วิสสุทธิเทวะ ได้แก่ พระอรหันต์ทั้งหมด

๔๘. บุคคลที่จะเป็นพระอินทร์ได้นั้น จะต้องประกอบด้วยคุณธรรม
กี่ประการ คืออะไรบ้าง (44, 51, 59).....หน้า 121)

ตอบ บุคคลที่จะเป็นพระอินทร์ได้นั้น จะต้องประกอบด้วยคุณธรรม ๗ ประการ คือ

๑. เลี้ยงบิดามารดา
๒. เคารพต่อผู้ใหญ่ในตระกูล
๓. กล่าววาจาอ่อนหวาน
๔. ไม่กล่าวคำส่อเสียด
๕. ไม่มีความตระหนี่
๖. มีความสัตย์
๗. ระวังความโกรธไว้ได้

๔๙. จงแสดงคุณสมบัติของผู้ที่จะไปเกิดในสุทธาวาสภูมิ (54, 57, 64)

ตอบ ๑. ต้องเป็นพระอนาคามีบุคคล (.....หน้า 152)

๒. ใ้รับรู้ปัญจฌาน

๓. มีอินทรีย์ ๕ อย่างใดอย่างหนึ่งแก่กล้า

๕๐. อยากทราบว่า ปุชณียสถานที่สำคัญอยู่ในชั้นดาวดึงส์
และอกนิฏฐาภูมิ มีอะไรบ้าง (52, 54, 58, 62, 66).....หน้า 154)

ตอบ ชั้นดาวดึงส์ มีปุชณียสถานที่สำคัญ คือ พระจุฬามณีเจดีย์ ซึ่งบรรจุพระเขี้ยวแก้วข้างขวา
กับพระเกศาที่พระพุทธองค์ทรงตัดทิ้ง ขณะเมื่อเสด็จออกสู่มหาภิเนษกรรม

ชั้นอกนิฏฐาภูมิ มีปุชณียสถานที่สำคัญ คือ ทุสสเจดีย์ เป็นพระเจดีย์ที่บรรจุเครื่องฉลอง-
พระองค์ ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในขณะที่ยังทรงเป็นพระสิทธัตถราชกุมาร ทรงสวมใส่
ในขณะที่เสด็จออกจากพระนครเพื่อสู่มหาภิเนษกรรม

๕๑. สุทธาวาสกัมม เป็นที่อยู่ของบุคคลได้กี่จำพวก คือใครบ้าง

ตอบ ๓ จำพวก คือ (55, 60, 61).....หน้า 158)

๑. พระอนาคามีผลบุคคล ๒. พระอรหัตตมัคคบุคคล ๓. พระอรหัตตผลบุคคล
(ปี 2561 = ๑. ปัญจมณานิลาภิพระอนาคามีผลบุคคล)

๕๒. ให้แสดงความหมายของคำต่อไปนี้ และบอกจำนวนกัมมิให้ถูกต้อง (53).....หน้า 162)

ก. นานาตุตกายกัมมิ

ข. เอกตุตกายกัมมิ

ค. นานาตุตสณณีกัมมิ

ง. เอกตุตสณณีกัมมิ

ตอบ

ก. นานาตุตกายกัมมิ กัมมิเป็นที่เกิดของสัตว์ทั้งหลาย ที่มีรูปร่างลักษณะต่าง ๆ กัน
มี ๑๔ กัมมิ คือ กามกัมมิ ๑๑ ปฐมฌานกัมมิ ๓

ข. เอกตุตกายกัมมิ กัมมิเป็นที่เกิดของสัตว์ทั้งหลาย ที่มีรูปร่างลักษณะเหมือน ๆ กัน
มี ๑๒ กัมมิ คือ ทุติยฌานกัมมิ ๓ ตติยฌานกัมมิ ๓
เวหุปผลกัมมิ ๑ สุทธาวาสกัมมิ ๕

ค. นานาตุตสณณีกัมมิ กัมมิเป็นที่เกิดของสัตว์ ที่มีปฏิสนธิจิตต่าง ๆ กัน
มี ๑๐ กัมมิ คือ กามสุคติกัมมิ ๗ ทุติยฌานกัมมิ ๓

ง. เอกตุตสณณีกัมมิ กัมมิเป็นที่เกิดของสัตว์ ที่มีปฏิสนธิจิตอย่างเดียวกัน
มี ๑๖ กัมมิ คือ อปายกัมมิ ๔ ปฐมฌานกัมมิ ๓ ตติยฌานกัมมิ ๓
เวหุปผลกัมมิ ๑ สุทธาวาสกัมมิ ๕

๕๓. จงแสดงกัมมิที่พระอริยบุคคลไปเกิดแล้ว จะไม่ไปเกิดในกัมมิอื่นๆ อีกนั้น
มีกี่กัมมิ อะไรบ้าง (44).....หน้า 166)

ตอบ ในบรรดาพรหมกัมมิ ๒๐ ชั้นนั้น

เวหุปผลกัมมิ นับเป็นยอดของรูปกัมมิ ๑๑ ชั้น (เว้นสุทธาวาสกัมมิ ๕)

เรียกว่า ปุณฺณภวักคะ แปลว่า เป็นยอดกัมมิปุณฺณ

อกนิฏฐากัมมิ นับเป็นยอดของสุทธาวาสกัมมิ

เรียกว่า อริยภวักคะ แปลว่า เป็นยอดกัมมิอริยะ

เนวสัณฺญาณาสัณฺญาตณฺณกัมมิ นับเป็นยอดของอรุปรกัมมิ

เรียกว่า สัพพภวักคะ แปลว่า เป็นยอดกัมมิปุณฺณและอริยะ

ยอดกัมมิทั้ง ๓ นี้ พระอริยบุคคลได้ไปบังเกิดแล้ว จะไม่กลับไปบังเกิดในกัมมิอื่นๆ อีกต่อไป
จะต้องปรินิพพานในยอดกัมมินั้นๆ แน่แน่นอน

๕๔. ก. เทวดาทั้งหลายที่อยู่ใต้น้ำจตุมหาราชิกากุมิ มีอยู่ที่พวก อะไรบ้าง (หน้า 103)

ข. กัปมิก้อย่าง อะไรบ้าง (47, 56, 60, 63).....หน้า 169, 172)

และกับที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา มีอยู่ก็อย่าง คืออะไรบ้าง

ตอบ ก. เทวดาทั้งหลายที่อยู่ ณ ชั้นจาตุมหาราชิกาภูมิ มีอยู่ ๓ พวก คือ

๑. ภูมิภุจเทวดา เทวดาที่อยู่บนพื้นแผ่นดิน

๒. รุกข์ภูฏเทวดา เทวดาที่อยู่บนต้นไม้

๓. อากาศ สุญ เทวดา เทวดาที่อยู่ในอากาศ

ข. กัป มี ๔ อย่างคือ ๑. อายุกัป ๒. อันตรกัป ๓. อสงไขยกัป ๔. มหากัป

กับปีเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา มี ๒ อย่าง คือ ๑. สุธัญญกับ ๒. อสุธัญญกับ

๕๕. กับที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง

จงแสดงมาพร้อมด้วยความหมาย (55, 60, 61).....หน้า 172)

ตอบ กับที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา มี ๒ อย่าง คือ ๑. สุนฺญญกัปป ๒. อสฺสุนฺญญกัปป

๑. **สุญญกัป** หมายถึง กัปที่ไม่มีพระสัมมาพุทฺธเจ้า พระปัจเจกพุทฺธเจ้า และพระเจ้าจักรพรรดิอุบัติขึ้น

๒. อสฺสญฺญกัปป หมายถึง กัปปที่มีพระสัมมาพุทฺธเจ้า พระปัจเจกพุทฺธเจ้า และพระเจ้าจักรพรรดิอุบัติขึ้น

๕๖. มนุษย์ที่อาศัยพื้นแผ่นดิน ที่มีอยู่ทั้ง ๔ ทิศของภูเขาสีเนรุ เรียกว่า ทวีป

ให้บอกชื่อทวีปเหล่านั้นมาให้ทราบ พร้อมทั้งบอกที่ตั้งว่าทวีปไหน ตั้งอยู่ที่ทิศใด

ตอบ ชื่อและที่ตั้งของทวีปทั้ง ๔ คือ (44).....หน้า 112)

๑. ชมพู่ทวีป ตั้งอยู่ทางทิศใต้ ของภูเขาสิเนร

๒. อุตสาหกรรมทวิป ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของภูเขาสิเนรุ

๓. ปุพพิเทหทวีป ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของภูเขาสินธุ

๔. อปรโคยานทวีป ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตก ของภูเขาสีเนร

๕๗. จงแสดงบาลีและคำแปล ของคาถาที่แสดงถึงจิต ๓ อย่าง ที่มีองค์ธรรม
และอารมณ์อย่างเดียวกัน เฉพาะชาติเดียว (54).....หน้า 212)

ตอบ ปฏิสนธิ ภวคฺคญจ ตถา จวนมานสํ
เอกเมว ตเถเวก- วิสยญฺเจกชาตีย์.
ในชาติหนึ่งนั้น ปฏิสนธิจิต ภวังคจิตและจุติจิต รวม ๓ อย่างนี้ เป็นจิตอย่างเดียวกัน
และอารมณ์ของปฏิสนธิจิต ภวังคจิตและจุติจิต ก็ต้องเป็นอย่างเดียวกัน

๕๘. จงแปลคาถาดังต่อไปนี้ (49, 52).....หน้า 212)

ปฏิสนธิ ภวคฺคญจ ตถา จวนมานสํ
เอกเมว ตเถเวก- วิสยญฺเจกชาตีย์.

ตอบ (ดูข้อ 57)

๕๙. คำว่า ปฏิสนธิ หมายความว่าอย่างไร (50, 58).....หน้า 212)

ตอบ คำว่า ปฏิสนธิ หมายความว่า เมื่อภพเก่าสิ้นสุดลงแล้ว จิต เจตสิก และกัมมชรูป
ปรากฏเกิดขึ้นครั้งแรกในภพใดภพหนึ่ง โดยอำนาจแห่งการสืบต่อภพเก่ากับภพใหม่
เรียกว่า ปฏิสนธิ

๖๐. จงบอกปฏิสนธิทั้ง ๔ อย่าง พร้อมทั้งความหมายมาด้วย (50, 58).....หน้า 212)

ตอบ ปฏิสนธิ มี ๔ อย่าง คือ

๑. การปรากฏเกิดขึ้นแห่งจิต เจตสิกและกัมมชรูปครั้งแรก ในอบายภูมิจิต ๔ เรียกว่า อบายปฏิสนธิ
๒. การปรากฏเกิดขึ้นแห่งจิต เจตสิกและกัมมชรูปครั้งแรก ในกามสุคติภูมิจิต ๗ เรียกว่า กามสุคติปฏิสนธิ
๓. การปรากฏเกิดขึ้นแห่งจิต เจตสิกและกัมมชรูปครั้งแรก ในรูปภูมิจิต ๑๕
และการปรากฏเกิดขึ้นแห่งกัมมชรูปครั้งแรก ในอัสัญญัตตภูมิจิต ทั้ง ๒ นี้
เรียกว่า รูปาวจรปฏิสนธิ
๔. การปรากฏเกิดขึ้นแห่งจิต เจตสิกครั้งแรก ในอรุณภูมิจิต ๔ เรียกว่า อรูปาวจรปฏิสนธิ

๖๑. ในมนุษยภูมิ และทุติยฌานภูมิ ๓ มีปฏิสนธิจิตเท่าไร คืออะไรบ้าง (46)

ตอบ ในมนุษยภูมิ มีปฏิสนธิจิต ๙ ดวง คือ
 อุเบกขาสันตிரณกุศลวิปากจิต ๑ มหาวิปากจิต ๘
 ในทุติยฌานภูมิ ๓ มีปฏิสนธิจิต ๒ ดวง คือ
 รูปาวจรทุติยฌานวิปากจิต ๑ และรูปาวจรตติยฌานวิปากจิต ๑

๖๒. ให้แสดงจำนวนปฏิสนธิตั้งต่อไปนี้ (45)

ก. กามปฏิสนธิ ข. รูปาวจรปฏิสนธิ ค. อรูปาวจรปฏิสนธิ

ตอบ ก. กามปฏิสนธิ มี ๑๐ คือ อุเบกขาสันตிரณจิต ๒ มหาวิปากจิต ๘
 ข. รูปาวจรปฏิสนธิ มี ๖ คือ รูปาวจรวิปากจิต ๕ ชีวิตนวกกัลป ๑
 ค. อรูปาวจรปฏิสนธิ มี ๔ คือ อรูปาวจรวิปากจิต ๔

๖๓. ก. ปฏิสนธิจิตของสัตว์ที่มีบุญทั้งหลาย เช่น ไกรสีห์ พญาช้างฉัททันต์เป็นต้น คืออะไร

ข. ปฏิสนธิจิตของมนุษย์ที่พิการต่าง ๆ คืออะไร (43, 51, 59, 61)

ค. จิตที่ทำหน้าที่ปฏิสนธิของสัตว์ในอบายภูมิทั้ง ๔ ภูมิ มีเท่าไร คืออะไรบ้าง

ง. จิตที่ทำหน้าที่ปฏิสนธิของบุคคลต่าง ๆ ในมนุษยภูมิ มีเท่าไร คืออะไรบ้าง

จ. จิตที่ทำหน้าที่ปฏิสนธิของทุติยฌานพรหมทั้งหลาย มีเท่าไร คืออะไรบ้าง

ฉ. จิตที่ทำหน้าที่ปฏิสนธิของตติยฌานพรหมทั้งหลาย มีเท่าไร คืออะไรบ้าง

ตอบ ก. อุเบกขาสันตிரณอกุศลวิปากจิต ๑

ข. อุเบกขาสันตிரณอกุศลวิปากจิต ๑

ค. มี ๑ ดวง คือ อุเบกขาสันตிரณอกุศลวิปากจิต ๑

ง. มี ๙ ดวง คือ อุเบกขาสันตிரณอกุศลวิปากจิต ๑ มหาวิปากจิต ๘

จ. มี ๒ ดวง คือ ทุติยฌานวิปากจิต ๑ ตติยฌานวิปากจิต ๑

ฉ. มี ๑ ดวง คือ จตุตถฌานวิปากจิต ๑

ปริเฉทที่ ๕ เล่ม ๒

กัมมจตุกกะ

๖๔. จงแสดงกรรม ๑๖ โดยแบ่งเป็น ๔ หมวด คืออะไรบ้าง
ไม่ต้องแสดงความหมาย (54).....หน้า 1, 2)

ตอบ แสดงกรรม ๑๖ โดยแบ่งเป็น ๔ หมวด ดังนี้

๑. กิจจตุกกะ ว่าโดยกิจมี ๔ อย่าง คือ

๑. ชนกกรรม	๒. อุปัตถัมภกกรรม
๓. อุปปีพกกรรม	๔. อุปฆาตกรรม

๒. ปากทานปริยายจตุกกะ ว่าโดยลำดับแห่งการให้ผลมี ๔ อย่าง คือ

๑. คุรุกรรม	๒. อาสันนกรรม
๓. อาจิณณกรรม	๔. กฏัตตากรรม

๓. ปากกาลจตุกกะ ว่าโดยเวลาที่ให้ผลมี ๔ อย่าง คือ

๑. ทิฏฐุรัมมเวทนียกรรม	๒. อุปัชชเวทนียกรรม
๓. อปราปริยเวทนียกรรม	๔. โอโหสิกรรม

๔. ปากัญฐานจตุกกะ ว่าโดยฐานะที่ให้ผลมี ๔ อย่าง คือ

๑. อกุศลกรรม	๒. กามาวจรกุศลกรรม
๓. รูปาวจรกุศลกรรม	๔. อรูปาวจรกุศลกรรม

๖๕. กรรม เมื่อว่าโดยกิจแล้ว มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง

จงบอกมาพร้อมด้วยความหมาย และองค์ธรรม (43).....หน้า 1, 10)

ตอบ กรรม เมื่อว่าโดยกิจแล้ว มี ๔ อย่าง คือ

๑. ชนกกรรม	กรรมที่ย่อมทำให้วิบากเกิดขึ้น
องค์ธรรมได้แก่ อกุศลกรรม ๑๒ โลภียกุศลกรรม ๑๗
๒. อุปัตถัมภกกรรม	กรรมที่ย่อมช่วยอุดหนุนกรรมอื่นๆ
องค์ธรรมได้แก่ อกุศลกรรม ๑๒ มหากุศลกรรม ๘
๓. อุปปีพกกรรม	กรรมที่ย่อมเข้าไปเบียดเบียนกรรมอื่นๆ
องค์ธรรมได้แก่ อกุศลกรรม ๑๒ มหากุศลกรรม ๘
๔. อุปฆาตกรรม	กรรมที่ย่อมเข้าไปตัดรอนกรรมอื่นๆ หรือตัดรอนผลของกรรมอื่นๆ
องค์ธรรมได้แก่ อกุศลกรรม ๑๒ กุศลกรรม ๒๑

๖๖. กรรม เมื่อว่าโดยเวลาให้ผล มีกี่อย่าง อะไรบ้าง

พร้อมทั้งแสดงความหมายและองค์ธรรม (44).....หน้า 2, 42)

ตอบ กรรม เมื่อว่าโดยเวลาให้ผล มี ๔ อย่าง คือ

๑. ภิภูฐัมมเวทนียกรรม กรรมที่ให้ได้รับผลในปัจจุบันชาตินี้
องค์ธรรมได้แก่ อกุศลกรรม และมหากุศลกรรม
เจตนาที่อยู่ในขณะดวงที่ ๑
 ๒. อุปปัชชเวทนียกรรม กรรมที่ให้ได้รับผลในชาติที่ ๒ องค์ธรรมได้แก่
เจตนาที่อยู่ในอกุศลขณะ และมหากุศลขณะ ดวงที่ ๗
 ๓. อปราปรียเวทนียกรรม กรรมที่ให้ได้รับผลในชาติที่ ๓ เป็นต้นไป จนกว่าจะถึงนิพพาน
องค์ธรรมได้แก่ เจตนาที่อยู่ในขณะตรงกลาง ๕ ดวง
คือตั้งแต่ดวงที่ ๒ ถึงดวงที่ ๖
 ๔. อโหสิกรรม กรรมที่ไม่ให้ผล อโหสิกรรมนี้ ไม่มีองค์ธรรมโดยเฉพาะ คือ
เจตนาที่อยู่ในขณะดวงที่ ๑ ที่ชื่อว่า ภิภูฐัมมเวทนียกรรม
เจตนาที่อยู่ในขณะดวงที่ ๗ ที่ชื่อว่า อุปปัชชเวทนียกรรม
เจตนาที่อยู่ในขณะตรงกลาง ๕ ดวง ที่ชื่อว่า อปราปรียเวทนียกรรม
- เหล่านี้ เมื่อล่วงเวลาให้ผลของตนๆ ที่กำหนดไว้แล้วยังไม่ได้ส่งผล ก็ได้ชื่อว่าเป็นอโหสิกรรมไป

๖๗. คำว่า กรรม ในกัมมจตุกกะนี้ หมายความว่าอย่างไร

แสดงวณัตถะว่าอย่างไร องค์ธรรมได้แก่อะไร (48).....หน้า 9)

ตอบ คำว่า กรรม หมายความว่า การกระทำที่เกี่ยวกับกาย วาจา ใจ ทั้งทางดี
และทางไม่ดี ชื่อว่ากรรม หรือธรรมชาติที่ทำให้สำเร็จการกระทำนั้นๆ ชื่อว่ากรรม

ดังมีวณัตถะว่า กรณ = กมฺม หรือ กโรนฺติ เอเตนาติ = กมฺม

การกระทำ ชื่อว่ากรรม หรือ

สัตว์ทั้งหลายย่อมกระทำโดยอาศัยธรรมชาตินั้น

ฉะนั้น ธรรมชาติที่เป็นเหตุให้สำเร็จการกระทำเหล่านั้น ชื่อว่า กรรม

ได้แก่ เจตนา ที่อยู่ในอกุศลจิตและโลภียกุศลจิต

๖๘. กัมมจตุกกะนี้ พระอนุรุทธาจารย์แสดงกรรม แบ่งออกเป็นกิจจตุกกะ คืออะไรบ้าง จตุกกะไหนแสดงตามสุดต้นต้นัย และจตุกกะไหนแสดงตามอภิธรรมนัย จงแสดงมาโดยลำดับ (48, 49).....หน้า 10)

ตอบ พระอนุรุทธาจารย์แสดงกัมมจตุกกะนี้ แบ่งออกเป็น ๔ จตุกกะ คือ

กิจจตุกกะ	ว่าโดยกิจ	มี ๔
ปากทานปริยายจตุกกะ	ว่าโดยลำดับแห่งการให้ผล	มี ๔
ปากกาลจตุกกะ	ว่าโดยเวลาแห่งการให้ผล	มี ๔
ปากัญฐานจตุกกะ	ว่าโดยฐานะแห่งการให้ผล	มี ๔

ในจตุกกะทั้ง ๔ เหล่านี้

ปากัญฐานจตุกกะอย่างเดียว ที่แสดงตามอภิธรรมนัย คือเป็นนัยที่กล่าวได้แน่นอน ส่วนจตุกกะทั้ง ๓ ที่เหลือ แสดงตามสุดต้นต้นัย คือเป็นนัยที่กล่าวไม่ได้แน่นอน เพียงแต่เป็นไปโดยส่วนมากเท่านั้น

๖๙. อุปมาตกรรม ที่ตัดรูปนามที่เป็นวิบากของกรรมอื่นๆ นั้น มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง (51).....หน้า 32)

ตอบ อุปมาตกรรม ที่ตัดรูปนามที่เป็นวิบากของกรรมอื่นๆ นั้น มีอยู่ ๓ อย่าง คือ

๑. ตัดวิบากของกรรมอื่นๆ แล้ว ตัวเองก็ไม่ได้ส่งผลให้เกิด และก็ไม่ให้โอกาสแก่ชนกรรมอื่นๆ ได้ส่งผล
๒. ตัดวิบากของกรรมอื่นๆ แล้ว ตัวเองส่งผลให้เกิด
๓. ตัดวิบากของกรรมอื่นๆ แล้ว ให้โอกาสแก่ชนกรรมอื่นๆ ได้ส่งผล

๗๐. ทิฏฐธัมมเวทนียกรรม มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง

จงบอกมาตามลำดับ พร้อมทั้งความหมาย (44).....หน้า 43)

ตอบ ๑. ปรีกกททิฏฐธัมมเวทนียกรรม กรรมที่จะให้ได้รับผลในปัจจุบันภพนี้ เข้าถึงความแก่กล้าแล้ว คือให้ผลภายใน ๗ วัน

๒. อปรีกกททิฏฐธัมมเวทนียกรรม กรรมที่จะให้ได้รับผลในปัจจุบันภพนี้ ยังไม่เข้าถึงความแก่กล้า คือให้ผลภายหลัง ๗ วันไปแล้ว

๗๑. จงแสดงเหตุ ที่ทำให้ผลของทานกุศลปรากฏได้ในภพนี้ จะต้องประกอบด้วยหลัก กี่ประการ เรียกชื่อว่าอะไร คืออะไรบ้าง (47, 53, 60, 62, 65).....หน้า 49)

ตอบ แสดงเหตุที่ทำให้ผลของทานกุศลปรากฏได้ในภพนี้ เป็นทิฏฐธัมมเวทนียกรรมนั้น จะต้องประกอบด้วยหลัก ๔ ประการ คือ

๑. วัตถุสัมปทา ปฏิภาหผู้รับทานนั้น เป็นพระอนาคามี หรือพระอรหันต์
๒. ปัจจัยสัมปทา วัตถุสิ่งของที่นำมาถวายนั้น เป็นสิ่งที่ได้มาด้วยความบริสุทธิ์
๓. เจตนาสัมปทา ผู้ถวายทานถึงพร้อมด้วยเจตนาอันแรงกล้า
๔. คุณาติเรกสัมปทา พระอนาคามี หรือพระอรหันต์ผู้รับทานนั้น ได้พร้อมด้วยคุณอันพิเศษ กล่าวคือ พึงออกจากนิโรธสมาบัติ

เมื่อครบองค์ทั้ง ๔ ประการดังกล่าวนี้แล้ว ทานของผู้นั้นก็สำเร็จเป็นทิฏฐิธัมมเวทนียกรรม และให้ได้รับผลในปัจจุบันทันที

๗๒. อโหสิกรรม มีชื่อเรียกได้กี่อย่าง คืออะไรบ้าง

ให้แสดงทั้งบาลีและคำแปล (46, 65).....หน้า 50)

ตอบ อโหสิกรรม มีชื่อเรียกได้ ๓ อย่าง คือ

๑. นาโหสิ กมฺมวิปาโก ชื่อว่า กรรมที่ยังไม่ให้ผล
๒. น ภวิสฺสติ กมฺมวิปาโก ชื่อว่า กรรมที่จะไม่ให้ผล
๓. นตฺถิ กมฺมวิปาโก ชื่อว่า กรรมที่ไม่มีผล

๗๓. อโหสิกรรม ตามนัยแห่งปฏิสัมภิทามรรค มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง (45).....หน้า 60)

ตอบ อโหสิกรรม ตามนัยแห่งปฏิสัมภิทามรรค มี ๓ อย่าง คือ

๑. อโหสิ กมฺม นาโหสิ กมฺมวิปาโก กรรมนั้นสำเร็จแล้ว แต่ผลของกรรมนั้น หาใช่เกิดแล้วไม่
๒. อโหสิ กมฺม นตฺถิ กมฺมวิปาโก กรรมนั้นสำเร็จแล้ว แต่ผลของกรรมนั้น ไม่ใช่กำลังเกิด
๓. อโหสิ กมฺม น ภวิสฺสติ กมฺมวิปาโก กรรมนั้นสำเร็จแล้ว แต่ผลของกรรมนั้น จะไม่เกิด

๗๔. ปาณาติบาต ที่กำล่งกรรมบถได้นั้น จะต้องมียอดประกอบอย่างละเท่าไร

คืออะไรบ้าง ให้บอกมาพร้อมด้วยความหมาย (45).....หน้า 76)

ตอบ การกำล่งกรรมบถของปาณาติบาตนั้น ต้องประกอบด้วยองค์ ๕ คือ

๑. ปาโณ สัตว์มีชีวิต
๒. ปาณสณฺณิตา รู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต
๓. วรกจิตฺตํ มีจิตคิดจะฆ่า
๔. ปโยโค ทำความเพียรเพื่อให้ตาย
๕. เตน มรณํ สัตว์นั้นตายลงด้วยความเพียรนั้น

๗๕. คำว่า บุญกิริยาวัตถุ เมื่อแยกบทแล้วได้กับท คืออะไรบ้าง
แต่ละบทหมายความว่าอย่างไร (52, 58).....หน้า 179)

ให้แสดงวจนัตถะของคำว่า ปุญญ มาทั้งบาลีและคำแปล

ตอบ คำว่า บุญกิริยาวัตถุ เมื่อแยกบทแล้วได้ ๓ บท คือ ปุญญ + กิริยา + วัตถุ
 ปุญญ หมายความว่า การงานที่ดี ที่สำหรับชำระความเศร้าหมองเร่าร้อน
 กิริยา หมายความว่า ควรทำ
 วัตถุ หมายความว่า เป็นเหตุ เป็นที่ตั้งแห่งผลดี

ดังแสดงวจนัตถะว่า อุตตโน สนฺตานํ ปุณฺหาติ โสเชตฺติติ ปุญฺญํ
 การกระทำใด ย่อมชำระสันดานของตนให้ขาวสะอาด
 ฉะนั้น การกระทำนั้นชื่อว่า ปุญฺญะ
 ได้แก่ การบริจาคทาน รักษาศีล เจริญภาวนา เป็นต้น

๗๖. บุญกิริยาวัตถุ แปลว่าอย่างไร มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง
จงบอกมาพร้อมความหมาย (50).....หน้า 4, 179)

ตอบ บุญกิริยาวัตถุ แปลว่า ความดีที่ควรทำ เพราะเป็นเหตุเป็นที่ตั้งแห่งผลดีเกิดขึ้น

บุญกิริยาวัตถุ มี ๑๐ อย่าง คือ

๑. ทาน	การให้ทาน
๒. ศีล	การรักษาศีล
๓. ภาวนา	การเจริญสมณะ วิปัสสนา
๔. อปจายน	การประพุดอ่อนน้อมด้วยกาย หรือด้วยวาจา
แก่บุคคลผู้มีคุณวุฒิและวัชวุฒิ
๕. เวชยาวาจ	การปฏิบัติกรณงานช่วยเหลือแก่บุคคล หรือสถานที่ที่สมควร
๖. ปตฺติทาน	การแผ่ส่วนบุญ
๗. ปตฺตานุโมทนา	การอนุโมทนาในส่วนบุญ
๘. ฐมฺมสวณ	การฟังธรรม
๙. ฐมฺมเทศนา	การแสดงธรรม
๑๐. ทิฏฐชุกมม	การทำความเห็นให้ตรง

77. ทานนั้น มีมากมายหลายประการ แต่เมื่อว่าโดยสรุปแล้ว
 ทานมีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง ให้แสดงพร้อมองค์ธรรม (43).....หน้า 189)

๗๗. ทานนั้นมีอยู่มากมาย เมื่อสรุปแล้วมีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง (43, 52, 58, 66)

ตอบ ทานนั้นมีอยู่มากมาย เมื่อสรุปแล้วมี ๔ อย่าง คือ (หน้า 189)

๑. เจตนาทาน ได้แก่ เจตนาเจตสิกที่ประกอบกับมหากุศล ซึ่งเป็นเหตุแห่งการให้ทาน
๒. วัตถุทาน ได้แก่ ปัจจัย ๔ ที่เป็นไทยธรรม
๓. อโลภทาน ได้แก่ อโลภเจตสิกที่ประกอบกับเจตนาเจตสิก ซึ่งเป็นเหตุแห่งการให้ทาน
๔. วิรติทาน ได้แก่ วิรติเจตสิก ๓ ที่มีการงดเว้นจากอกุศลทุจริต อันเป็นเหตุให้สัตว์ทั้งหลาย
 ไม่ต้องห่วงใยในการที่จะมีภัยบังเกิดขึ้น เป็นอภัยทาน ทั้งที่เป็นภายในและภายนอก

๗๘. จงแสดงธรรมที่เป็นปัจจัยของกัมมัสสกตาญาณ

มีอยู่ที่ประการ คืออะไรบ้าง (44, 55, 59).....หน้า 219)

ตอบ ธรรมที่เป็นปัจจัยของกัมมัสสกตาญาณ มีอยู่ ๓ ประการ คือ

๑. สุตมยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการศึกษาเล่าเรียน
 เป็นเหตุ เป็นปัจจัยให้เกิดกัมมัสสกตาญาณ
๒. จินตามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการคิดนึกพิจารณา ในความเป็นอยู่ของสัตว์ทั้งหลาย
 โดยความมีโรค ไม่มีโรค ความฉลาด ความโง่ สุข ทุกข์
 อายุยืน อายุสั้น ยากจน มั่งมี เหล่านี้เป็นต้น
 เป็นเหตุ เป็นปัจจัยให้เกิดกัมมัสสกตาญาณ
๓. ภวานามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการเจริญวิปัสสนา
 เป็นเหตุ เป็นปัจจัยให้เกิดกัมมัสสกตาญาณ

๗๙. ทรัพย์ที่พึงฝากไว้ในขันธสันดานของตน เพื่อจะได้เป็นเสบียงเข้าสู่พระนิพพาน
ที่ได้ชื่อว่า อุปนิธิภณฺท์ มีเท่าไร คืออะไรบ้าง (47).....หน้า 227)

จงอธิบายรายละเอียดเฉพาะบารมี มาดู

ตอบ ทรัพย์ที่พึงฝากไว้ในขันธสันดานของตน เพื่อจะได้เป็นเสบียงเข้าสู่พระนิพพาน
ที่ได้ชื่อว่า อุปนิธิภณฺท์ มี ๙๐ คือ สุจริต ๓๐ บุญกิริยาวัตถุ ๓๐ และบารมี ๓๐ รวมเป็น ๙๐

อธิบายเฉพาะบารมี ๓๐ ดังนี้

บารมี ๓๐ ได้แก่ หินบารมี ๑๐ มัชฌิมบารมี ๑๐ ปณีตบารมี ๑๐ รวมเป็น ๓๐

บารมีที่สำเร็จด้วยฉันทะ วิริยะ จิต ปัญญา ที่มีกำลังอ่อนอยู่ ชื่อว่า หินบารมี
บารมีที่สำเร็จด้วยฉันทะ วิริยะ จิต ปัญญา ที่มีกำลังแก่กล้าพอประมาณ ชื่อว่า มัชฌิมบารมี
บารมีที่สำเร็จด้วยฉันทะ วิริยะ จิต ปัญญา ที่มีกำลังแก่กล้าอย่างสูงสุด ชื่อว่า ปณีตบารมี

๘๐. ผู้ที่ไปเกิดในจุตตถมานภูมิ ด้วยอำนาจการส่งผลปฏิสนธิของกุศลอกิญญา
มิได้หรือไม่ เพราะอะไร (49).....หน้า 253)

ตอบ ผู้ที่ไปเกิดในจุตตถมานภูมิ ด้วยอำนาจการส่งผลปฏิสนธิของกุศลอกิญญา
มิไม่ได้ อธิบายดังนี้

๑. เพราะกุศลอกิญญา นี้ เกิดขึ้นหลังจากที่ได้ปัญจมถนานแล้ว ฉะนั้นจึงตั้งอยู่ในฐานะ
ที่เป็นผลของปัญจมถนาน ประการหนึ่ง

๒. ในการสำเร็จอกิญญาต่างๆ มีทิพพจักขุอกิญญา ทิพพโสตอกิญญา เป็นต้นเหล่านี้
ก็เป็นผลของกุศลอกิญญาที่เป็นผลชนิดปัจจุภวสัทธาธิ ประการหนึ่ง
เหตุผล ๒ ประการนี้แหละ แสดงให้เห็นว่ากุศลอกิญญา นี้ ไม่มีการส่งผลปฏิสนธิ

๘๑. หญิงที่ได้มานสมาบติ เมื่อตายแล้วจะไปเกิดเป็นพรหมพวกไหนได้บ้าง
และในพวกไหนไม่ได้ เพราะอะไร (49).....หน้า 254)

ตอบ หญิงที่ได้มานสมาบติ ๘ หรือ ๙ จะเป็นปุถุชนหรืออริยะก็ตาม
เมื่อไปบังเกิดในพรหมโลก ภูมิใดภูมิหนึ่ง จะเกิดเป็นพรหมได้ ๒ จำพวก คือ

๑. ปาริสัชชาพรหม

๒. ปุโรหิตาพรหม

และเกิดไม่ได้ ๑ จำพวก คือ เกิดเป็นมหาพรหม

ปริเฉทที่ ๕ เล่ม ๒

มรณุปัตติจตุกกะ

๘๒. เหตุที่ทำให้ความตายปรากฏขึ้น มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง
และเหตุเหล่านี้ อย่างไหนจัดเป็นการตายโดยกาลมรณะ และ อกาลมรณะ
(45, 46, 51, 54, 61).....หน้า 266)

ตอบ เหตุที่ทำให้ความตายปรากฏขึ้น มีอยู่ ๔ อย่าง คือ

๑. อายุกฺขยมรณ ตายเพราะสิ้นอายุ
๒. กัมมกฺขยมรณ ตายเพราะสิ้นกรรม
๓. อุภยกฺขยมรณ ตายเพราะสิ้นอายุและสิ้นกรรมทั้งสอง
๔. อุปฺปจฺเจทกมรณ ตายเพราะประสบอุบัติเหตุ อายุและกรรมยังไม่สิ้น

และเหตุแห่งการตายเหล่านี้

การตายโดยกาลมรณะ มี ๓ คือ อายุกฺขยมรณ กัมมกฺขยมรณ และ อุภยกฺขยมรณ
การตายโดยอากาลมรณะ มี ๑ คือ อุปฺปจฺเจทกมรณ

๘๓. จงแปลคาถาแสดงความตาย ชนิดที่เป็นอากาลมรณะ ดังต่อไปนี้
ชฺชมฺมจฺจาย ปิปาสาเย ฯลฯ อกาเล ตตฺถ มียติ. (49).....หน้า 269)

ตอบ ความตายชนิดที่เป็นอากาลมรณะนี้ มีอยู่หลายชนิดด้วยกัน คือ
ย่อมตายลงในสมัยที่ยังไม่ถึงเวลา เพราะหิวข้าว กระหายน้ำ ถูกงูกัด ถูกวางยา
ถูกไฟไหม้ จมน้ำ ถูกอาวุธก็มี
ย่อมตายลงในสมัยที่ยังไม่ถึงเวลา เพราะโรคลม ดีพิการ โรคเกี่ยวกับเสมหะ
โรคสันนิบาตที่เกี่ยวกับลม ดี เสมหะ ๒ อย่าง หรือ ๓ อย่าง พิการพร้อมกัน
โรคเกี่ยวกับอากาศ หรือ อุปฺปจฺเจทกกรรมโดยการปฏิบัติตนไม่สม่ำเสมอ ผิดอนามัย
โดยความพยายามของตนเองและของคนอื่น

๘๔. ก. ในนิมิต ๓ นิมิตที่มาปรากฏทางมโนทวารได้ มีเท่าไร คืออะไรบ้าง
 ข. ในนิมิต ๓ นิมิตที่มาปรากฏทางปัญจทวารได้ มีเท่าไร คืออะไรบ้าง
 ค. เมื่อสัตว์นรกทั้งหลายถูกพระยายมราชถาม สัตว์นรกก็ได้สตรระลึกถึงกุศล
 ที่ได้เคยทำไว้แล้ว ก็ตายลงทันที ไปเกิดเป็นมนุษย์หรือเทวดา
 นี่เป็นการตายชนิดใด (43).....หน้า 273)
 ง. เทวดาที่ตายลงด้วยการสนุกสนาน หรือตายเพราะถูกเผาด้วยความโกรธ
 เสียใจ อันเนื่องจากเทวดาด้วยกันก่อกวน นี่เป็นการตายชนิดใด

ตอบ ก. มี ๓ คือ กรรมอารมณ์ กรรมนิมิตอารมณ์ และคตินิมิตอารมณ์
 ข. มี ๒ คือ กรรมนิมิตอารมณ์ และคตินิมิตอารมณ์
 ค. อุปัจเจกกรรม
 ง. อุปัจเจกกรรม

๘๕. คำว่า คตินิมิต หมายความว่าอย่างไร มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง
 พร้อมทั้งยกข้ออุปมาเปรียบเทียบให้เห็นสักหนึ่งอย่าง (48).....หน้า 284)
 (อุปมาฝ่ายกุศลหรืออกุศลก็ได้)

ตอบ คำว่า คตินิมิต หมายความว่า อารมณ์ของภพชาติที่พึงถึง กล่าวคืออารมณ์
 ที่จะได้พบได้เสวย ในภพที่สอง ชื่อว่า คตินิมิต
 มี ๒ อย่าง คือ ๑. อุปลักคิตัพพคตินิมิต ๒. อุปโกกฏคตินิมิต
 ๑. อุปลักคิตัพพคตินิมิต หมายความว่า อารมณ์ ๖ ของภพชาติที่พึงพบเห็น
 ๒. อุปโกกฏคตินิมิต หมายความว่า อารมณ์ ๖ ของภพชาติที่พึงได้เสวย

วิมาน เทพบุตร เทพธิดา เครื่องประดับ สวน สระ เหล่านี้ เป็น อุปลักคิตัพพคตินิมิต
 ถ้ารู้จักว่า ตนเองได้บังในราชาภคินิ กาลังเที่ยวไปในสถานที่ต่างๆ ด้วยทิพย์อาภรณ์ก็ดี
 เหล่านี้ เป็นอุปโกกฏคตินิมิต

๘๖. มรณสังขวิถิ ชนิดปัจจาสนนมรณวิถิ มีกี่ประเภท คืออะไรบ้าง (56, 58, 63)

ตอบ มรณสังขวิถิ ชนิดปัจจาสนนมรณวิถิ มี ๔ ประเภท คือ (.....หน้า 297)
 ๑. ชวนะ ชวนะ ชวนะ ชวนะ ชวนะ ตทาร์म्मณะ ตทาร์म्मณะ จุติ
 ๒. ชวนะ ชวนะ ชวนะ ชวนะ ชวนะ จุติ
 ๓. ชวนะ ชวนะ ชวนะ ชวนะ ชวนะ ตทาร์म्मณะ ตทาร์म्मณะ ภาวังค์ ฯลฯ จุติ
 ๔. ชวนะ ชวนะ ชวนะ ชวนะ ชวนะ ภาวังค์ ฯลฯ จุติ

ข้อสอบสัมภาษณ์ ปี 2561 - 2566

๑. (ข้อ 1 ข้อ 7)

จงแปลคาถาสังคหะ ที่แสดงการสรุปจำนวนวิธีจิตในปัญจทวาร ดังต่อไปนี้

วิธีจิตตานิ สตฺเตว

จิตตูปปาทา จตฺตทส

จตฺตปญฺญาส วิตฺถารา

ปญฺจทฺวารเ ยถารหิ. (61)

ตอบ แปลบาลีดังนี้

แปลความว่า วิธีจิตทั้งหลายในปัญจทวาร ตามสมควรแก่ทวารและอารมณ์แล้ว

มี ๗ เท่านั้น (คือ ปัญจทวาราวชชนะ ๑ ปัญจวิญญาณ ๑ สัมปฏิจชนะ ๑

สันตிரณะ ๑ ไฉฐัพพะ ๑ ชวนะ ๑ ตทารัมมณะ ๑)

วิธีจิตเหล่านั้น เมื่อว่าโดยการเกิดขึ้นแล้ว มี ๑๔ ครั้ง (คือ.....

ปัญจทวาราวชชนะ เกิด ๑ ครั้ง

ปัญจวิญญาณ ดวงใดดวงหนึ่ง เกิด ๑ ครั้ง

สัมปฏิจชนะ เกิด ๑ ครั้ง

สันตிரณะ เกิด ๑ ครั้ง

ไฉฐัพพะ เกิด ๑ ครั้ง

ชวนะ เกิด ๗ ครั้ง

และ ตทารัมมณะ เกิด ๒ ครั้ง)

วิธีจิตเหล่านั้น เมื่อว่าโดยพิสดารแล้ว มี ๕๔ (คือ กามจิต ๕๔ นั่นเอง)

๒. ข. (ข้อ 1 ข้อ 61)

อดีตภวังก์ ภวักคจฺจนะ ภวักคฺคุปฺจเฑทะ ที่เกิดก่อนปัญจทวารวิธี มีจำนวนเท่าไร

และเกิดก่อนทางมโนทวารวิธี มีจำนวนเท่าไร คืออะไรบ้าง (63)

ตอบ อดีตภวังก์ ภวักคจฺจนะ ภวักคฺคุปฺจเฑทะ ที่เกิดก่อนปัญจทวาร มีจำนวน ๑๕ คือ

อุเบกขาสันตிரณจิต ๒ มหาวิปากจิต ๘ รูปาวจรวิปากจิต ๕

และที่เกิดก่อนทางมโนทวารวิธี ที่มีอดีตภวังก์ มี ๑๕ คือ

อุเบกขาสันตிரณจิต ๒ มหาวิปากจิต ๘ รูปาวจรวิปากจิต ๕

ที่ไม่มีอดีตภวังก์ มี ๑๙ คือ อุเบกขาสันตிரณจิต ๒ มหาวิปากจิต ๘ มหัคคตวิปากจิต ๙

๒. ก. กัมมชรูปเกิดขึ้นครั้งแรก ที่ใด ? และเกิดขึ้นครั้งต่อไปอย่างไร ? (64)
 ข. จิตตชรูปเกิดขึ้นครั้งแรก ที่ใด ? และเกิดขึ้นครั้งต่อไปอย่างไร ?

ตอบ ก. กัมมชรูปเกิดขึ้นครั้งแรก ที่อุปปาตักขณะของปฏิสนธิจิต
 และเกิดขึ้นติดต่อกันเรื่อยไป ทุกๆ ขณะ ของจิต

ข. จิตตชรูปเกิดขึ้นครั้งแรก ที่อุปปาตักขณะของภวังคจิต ดวงที่ ๑
 และเกิดขึ้นทุกๆ อุปปาตักขณะ ของจิตแต่ละดวง

๒. ค. ทุดตือเหตุบุคคล มีปฏิสนธิและจุติ (รวมทั้งนามและรูป) เท่าไร ?
 องค์ธรรมได้แก่อะไรบ้าง ? และเกิดในภูมิได้กี่ภูมิ ? คือภูมิอะไรบ้าง ? (65)

ตอบ ทุดตือเหตุบุคคล มีปฏิสนธิและจุติ คือ อุเบกขาสันตிரณอกุศลวิปากจิต ๑ เจตสิก ๑๐
 กัมมชกลาป ๓, ๗ และเกิดในอบายภูมิ ๔

๒. ก. ทวิเหตุบุคคล มีปฏิสนธิและจุติ (รวมทั้งนามและรูป) เท่าไร ?
 องค์ธรรมได้แก่อะไรบ้าง ? และเกิดในภูมิได้กี่ภูมิ ? คือภูมิอะไรบ้าง ? (66)

ตอบ ทวิเหตุบุคคล มีปฏิสนธิและจุติ คือ มหาวิบากญาณวิปยุตตจิต ๔ เจตสิก ๓๒
 กัมมชกลาป ๓, ๗ และเกิดในกามสุคติภูมิ ๗

๓. สัตว์ที่เป็นคัพภเสยยกะ มีรูปที่เกิดจากกรรมเกิดขึ้นครั้งแรกที่กลาป คืออะไรบ้าง
 และเกิดขึ้นครั้งแรกที่ขณะใด ของจิตดวงไหน ? (62)

ตอบ สัตว์ที่เป็นคัพภเสยยกะ มีรูปที่เกิดจากกรรมเกิดขึ้นครั้งแรก ๓ กลาป คือ

๑. กายทสกกลาป
๒. ภาวทสกกลาป
๓. วัตถุทสกกลาป

เกิดขึ้นครั้งแรก ที่อุปปาตักขณะของปฏิสนธิจิต

๒. ข. สัตว์ที่เป็นคัพภเสยยกะกำเนิด มีกัมมชกลาปเกิดขึ้นครั้งแรกที่กลาป ? คืออะไรบ้าง ?
 และเกิดขึ้นครั้งแรกที่ขณะใด ของจิตดวงไหน ? (66)

ตอบ สัตว์ที่เป็นคัพภเสยยกะกำเนิด มีกัมมชกลาปเกิดขึ้นครั้งแรก ๓ กลาป คือ

๑. กายทสกกลาป
๒. ภาวทสกกลาป
๓. วัตถุทสกกลาป

เกิดขึ้นครั้งแรก ที่อุปปาตักขณะของปฏิสนธิจิต

๔. (ซ้ำเล่ม 2 ข้อ 47)

ศีล มีกี่ประเภท ? ได้แก่อะไรบ้าง ? จงแสดงมาให้ครบถ้วน (64)

ตอบ ศีล มี ๔ ประเภท คือ

๑. ภิกขุศีล ได้แก่ ลิกขาบท ๒๒๗ บท ที่แสดงไว้ในภิกขุปาฏิโมกข์
๒. ภิกขุณีศีล ได้แก่ ลิกขาบท ๓๑๑ บท ที่แสดงไว้ในภิกขุณีปาฏิโมกข์
๓. สามเณรศีล ได้แก่ ลิกขาบท ๑๐ ข้อ มี ปาณาติปาตา เวรมณี เป็นต้น จนถึง
ชาตรูปรชตปฏิคคหนา เวรมณี เป็นที่สุด และ เสขยลิกขาบท ๗๕ ข้อ
๔. คฤหัสถ์ศีล ได้แก่ ลิกขาบท ๕ ข้อ คือ ปญจศีล

๓. (ซ้ำเล่ม 2 ข้อ 49)

อปจายนะ มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง จงแสดงโดยละเอียด (61)

ตอบ อปจายนะ มี ๒ อย่าง คือ ๑. สามัญญอปจายนะ ๒. วิเสสอปจายนะ

๑. สามัญญอปจายนะ คือ การแสดงความเคารพนอบนบอ่อนน้อมต่อบิดา มารดา
ปู่ ย่า ตา ยาย ครูอาจารย์ โดยมีมาระลึกนึกว่า เรามีหน้าที่ที่จะต้องทำการเคารพนอบนบ
แต่ท่านเหล่านี้ เพราะท่านเป็นญาติผู้ใหญ่และครูอาจารย์ ของเรา

๒. วิเสสอปจายนะ คือ การแสดงความเคารพนอบนบอ่อนน้อมในพระรัตนตรัย
ด้วยการระลึกนึกถึงพระคุณต่างๆ มี อรหะ เป็นต้น ด้วยอำนาจแห่งมหากุศลจิตที่ประกอบ
ด้วยศรัทธา ปัญญา โดยเปล่งวาจาว่า พุทธัง สรรณัง จณามิ เป็นต้น

๕. (ซ้ำเล่ม 2 ข้อ 56)

จงจำแนก ติเหตุกกุศล และ ทวิเหตุกกุศล โดยอุกกัฏฐะและโอมกะ (64)

ตอบ จำแนกติเหตุกกุศล และทวิเหตุกกุศล โดยอุกกัฏฐะและโอมกะ ได้จำแนกออกอย่างละ ๒ คือ

ติเหตุกกุศล	ชนิดอุกกัฏฐะ	คือ	ติเหตุกกุศลชั้นสูง	อย่างหนึ่ง
ติเหตุกกุศล	ชนิดโอมกะ	คือ	ติเหตุกกุศลชั้นต่ำ	อย่างหนึ่ง
ทวิเหตุกกุศล	ชนิดอุกกัฏฐะ	คือ	ทวิเหตุกกุศลชั้นสูง	อย่างหนึ่ง
ทวิเหตุกกุศล	ชนิดโอมกะ	คือ	ทวิเหตุกกุศลชั้นต่ำ	อย่างหนึ่ง

๖. (ซ้ำเล่ม 2 ข้อ 59)

จงแสดงอุปมาเปรียบเทียบ การตายของสัตว์ทั้งหลาย เหมือนดวงประทีป (64)

ตอบ อุปมาเปรียบเทียบการตายของสัตว์ทั้งหลายแล้ว ก็เหมือนหนึ่งดวงประทีปที่จุดตามไว้
ดวงประทีปนี้ ย่อมจะดับลงด้วยเหตุ ๔ อย่าง อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ

- ดับลง ด้วยไฟหมด อย่างหนึ่ง
- ดับลง ด้วยน้ำมันหมด อย่างหนึ่ง
- ดับลง ด้วยไฟและน้ำมันทั้งสองหมด อย่างหนึ่ง
- ดับลง ด้วยถูกลมพัดหรือถูกเป่าให้ดับ อย่างหนึ่ง

๕. ข. จงบอกอารมณ์ของกามปฏิสนธิ, รูปปฏิสนธิ, อรูปปฏิสนธิ (61)

ตอบ (ดูสัมภาษณ์ ข้อ 88 - 89 ประกอบด้วย)

อารมณ์ของกามปฏิสนธิ ได้แก่ อารมณ์ของกามปฏิสนธิจิต เป็นกามธรรม
มีกรรม กรรมนิमित คตินิมิตอารมณ์
อารมณ์ของรูปปฏิสนธิ ได้แก่ อารมณ์ของรูปาวจรปฏิสนธินั้น เป็นกรรมนิमित
ที่เป็นบัญญัติอย่างเดียว
อารมณ์ของอรูปปฏิสนธิ ได้แก่ อารมณ์ของอรูปาวจรปฏิสนธิ ก็เป็นกรรมนิमित
ที่เป็นมหัคคตะและบัญญัติเป็นอารมณ์เหมือนกัน ตามสมควรแก่मान

๖. ข. นิमितที่ปรากฏในมรณาสันหิณนั้น นิमितที่ปรากฏทางปัญจทวารได้
มีเท่าไร คืออะไรบ้าง (65)

ค. เมื่อสัตว์นรกทั้งหลายถูกพระยายมราชถาม สัตว์นรกก็ได้สตรระลึกถึงกุศล ที่ได้
เคยทำไว้แล้ว ก็ตายลงทันทีไปเกิดเป็นมนุษย์หรือเทวดา นี่เป็นการตายชนิดใด ?

ตอบ ข. มี ๒ คือ กรรมนิमितอารมณ์ และคตินิมิตอารมณ์
ค. อุปัจเจกกรรมระ

๖. ก. (ซ้ำเล่ม 2 ข้อ 60)

กมฺมกฺขย ความสิ้นสุดแห่งกรรม

คำว่า กรรม ในที่นี้ หมายถึงกรรมอะไร มีหน้าที่อย่างไร (62)

ตอบ คำว่า กรรม ในที่นี้ หมายถึง ชนกกรรม ที่มีหน้าที่ส่งผลให้เกิดปฏิสนธิ ในภพนั้นๆ
และอุปัตถัมภกกรรม ที่มีหน้าที่ช่วยอุดหนุนให้รูปนามที่เกิดจากชนกกรรม ให้ตั้งอยู่ได้
ในภพนั้นๆ การสิ้นสุดแห่งกรรมทั้งสองดังกล่าวนี้แหละ ชื่อว่า กัมมกฺขยะ

๖. ก. (ซ้ำเล่ม 2 ข้อ 61)

คำว่า กรรมนิमित หมายความว่าอย่างไร มีกี่ชนิด ? อะไรบ้าง ? (66)

ตอบ คำว่า กรรมนิमित หมายความว่า อารมณ์ที่เป็นเหตุของการกระทำ
หรือ เป็นเครื่องหมายของกรรม ชื่อว่า กรรมนิमित มี ๒ คือ

๑. อุปัลลัทธกรรมนิमित ได้แก่ อารมณ์ ๖ ที่ตนได้ประสบพบเห็น เป็นประธานในขณะที่กระทำ
๒. อุปภณกรรมนิमित ได้แก่ อารมณ์ ๖ ที่ตนได้ประสบพบเห็น แต่มิใช่เป็นประธาน
เพียงแต่เป็นเครื่องอุดหนุนประกอบ ในขณะทีกระทำ

๖. (ปี 62).....ซ้ำเล่ม 2 ข้อ 67)

- ข. หลังจากอรุณาจรจุติจิต ๔ ดวงเกิด มีปฏิสนธิจิตเกิดต่อได้กี่ดวง อะไรบ้าง
 ค. หลังจากอรุณาจรจุติจิต ๕ ดวงเกิด มีปฏิสนธิจิตเกิดต่อได้กี่ดวง อะไรบ้าง
 ง. หลังจากกามติเหตุกจุติจิต ๔ ดวงเกิด มีปฏิสนธิจิตเกิดต่อได้เท่าไร คืออะไรบ้าง
 จ. หลังจากทวิเหตุกจุติจิต ๔ ดวง และ อเหตุกจุติจิต ๒ ดวงเกิด
 มีปฏิสนธิจิตเกิดต่อได้เท่าไร คืออะไรบ้าง

ตอบ

- ข. หลังจากอรุณาจรจุติจิต ๔ ดวงเกิด มีปฏิสนธิจิตเกิดต่อได้ ๘ ดวง คือ
 อรุณาจรปฏิสนธิจิต ๔ (เว้นอรุณาจรปฏิสนธิจิตเบื้องต่ำ)
 และกามติเหตุกปฏิสนธิจิต ๔
- ค. หลังจากอรุณาจรจุติจิต ๕ ดวงเกิด มีปฏิสนธิจิตเกิดต่อได้ ๑๗ ดวง
 (เว้นอเหตุกปฏิสนธิจิต ๒)
- ง. หลังจากกามติเหตุกจุติจิต ๔ ดวงเกิด มีปฏิสนธิเกิดต่อได้ทั้งหมด
 คือ นามปฏิสนธิ ๑๙ และรูปปฏิสนธิ ๑
- จ. หลังจากทวิเหตุกจุติจิต ๔ ดวง และอเหตุกจุติจิต ๒ ดวงเกิด
 มีปฏิสนธิจิตเกิดต่อ คือ กามปฏิสนธิจิต ๑๐ เท่านั้น

เอกสารชุดนี้จัดทำขึ้น
โดยใช้ชื่อว่า

“รุ่นพี่แบ่งปัน เต็มฝันรุ่นน้อง” ปีที่ ๙

.....

ขออนุโมทนา ขอบคุณ ขอบใจ ทุกๆ ท่าน
ที่เอื้อเฟื้อข้อมูล เอกสารต่างๆ
พร้อมทั้งคำแนะนำอันเป็นประโยชน์ในการจัดทำ
ขอให้ทุกๆ ท่าน จงประสบแต่ความสุข ความเจริญ
ในชีวิต หน้าที่ การงาน
และจงเป็นผู้มีส่วนแห่งธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
โดยทั่วถึงกัน เทอญ

หนังสือปริจเฉทที่ ๔	อ้างอิงตามหลักสูตร	พิมพ์ครั้งที่ ๙ / ๒๕๕๗
หนังสือปริจเฉทที่ ๕ / ๑	อ้างอิงตามหลักสูตร	พิมพ์ครั้งที่ ๘ / ๒๕๕๖
หนังสือปริจเฉทที่ ๕ / ๒	อ้างอิงตามหลักสูตร	พิมพ์ครั้งที่ ๕ / ๒๕๕๕